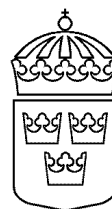

Riksdagens protokoll

2001/02:119

Tisdagen den 4 juni

Protokoll
2001/02:119

Kl. 11.00 – 16.28
18.00 – 21.26

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 maj.

2 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 17 maj inkommit.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2001/02:KU35 och KU26
Lagutskottets betänkanden 2001/02:LU24 och LU26–LU29
Socialutskottets betänkanden 2001/02:SoU19 och SoU23
Utbildningsutskottets betänkanden 2001/02:UbU14–UbU16

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 maj

SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet

Punkt 1 (Integrationspolitikens mål)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 3 (fp)

Förberedande votering:

82 för res. 1
14 för res. 3
230 avstod
23 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
168 för utskottet
78 för res. 1
80 avstod
23 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 39 v, 2 kd, 2 mp
För res. 1: 77 m, 1 -
Avstod: 38 kd, 16 c, 12 mp, 14 fp
Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 5 (Arbete före uppehållstillstånd)

1. utskottet
2. res. 12 (m, kd, c)
Votering:
191 för utskottet
135 för res. 12
1 avstod
22 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 39 v, 15 mp, 12 fp
För res. 12: 77 m, 40 kd, 16 c, 1 fp, 1 -
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 7 (Mottagande av ensamkommande barn)

1. utskottet
2. res. 14 (kd, c, mp)
Votering:
135 för utskottet
192 för res. 14
22 frånvarande
Kammaren biföll res. 14.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 2 m, 7 v, 1 fp
För res. 14: 75 m, 32 v, 40 kd, 16 c, 15 mp, 13 fp, 1 -
Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -
Marie Engström (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Svenska för invandrare och arbetspraktik)

1. utskottet
2. res. 17 (kd, c, mp)
Votering:
254 för utskottet
72 för res. 17
23 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 77 m, 38 v, 14 fp

För res. 17: 40 kd, 16 c, 15 mp, 1 -

Frånvarande: 6 s, 4 m, 5 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Prot. 2001/02:119

4 juni

Punkt 14 (Gömda barns skolgång)

1. utskottet

2. res. 23 (mp)

Votering:

275 för utskottet

52 för res. 23

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 77 m, 2 v, 40 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 23: 37 v, 15 mp

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 15 (Utvecklingen i storstadsregionerna)

1. utskottet

2. res. 24 (v)

Votering:

230 för utskottet

39 för res. 24

58 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 77 m, 14 mp, 13 fp, 1 -

För res. 24: 39 v

Avstod: 40 kd, 16 c, 1 mp, 1 fp

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 18 (Arbete och försörjning)

1. utskottet

2. res. 33 (fp)

Votering:

180 för utskottet

14 för res. 33

130 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 1 m, 38 v, 15 c, 1 -

För res. 33: 14 fp

Avstod: 75 m, 1 v, 40 kd, 14 mp

Frånvarande: 6 s, 5 m, 4 v, 2 kd, 3 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 20 (Folkhälsa)

1. utskottet

2. res. 39 (mp)

Votering:

311 för utskottet

15 för res. 39

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 76 m, 39 v, 40 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 39: 1 m, 14 mp

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 24 (Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund)

1. utskottet

2. res. 43 (kd, c, mp)

Votering:

241 för utskottet

72 för res. 43

12 avstod

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 76 m, 39 v, 1 fp

För res. 43: 40 kd, 16 c, 14 mp, 1 fp, 1 -

Avstod: 12 fp

Frånvarande: 6 s, 5 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU24 Tillämpning av EG-förordningen om gränsöverskridande betalningar i euro

1. utskottet

2. res. (kd, m, c, fp)

Votering:

181 för utskottet

145 för res.

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 39 v, 1 c, 15 mp, 1 fp

För res.: 77 m, 40 kd, 14 c, 13 fp, 1 -

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 3 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp)

Votering:

273 för utskottet

54 för res. 2

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 77 m, 40 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 2: 39 v, 15 mp

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 13 (Krigsmaterielexport till enskilda stater och områden)

1. utskottet

2. res. 5 (v, mp)

Votering:

274 för utskottet

53 för res. 5

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 77 m, 1 v, 40 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 5: 38 v, 15 mp

Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 15 (Försvarsmaterielsamarbetet inom EU)

1. utskottet

2. res. 7 (mp)

Votering:

309 för utskottet

16 för res. 7

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 76 m, 39 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 7: 1 kd, 15 mp

Frånvarande: 7 s, 5 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Per Landgren (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 16 (EU-gemensamma regler för krigsmaterielexport)

1. utskottet

2. res. 8 (m)

Votering:

248 för utskottet

79 för res. 8

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 39 v, 40 kd, 15 c, 15 mp, 14 fp
För res. 8: 77 m, 1 c, 1 -
Frånvarande: 6 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU15 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och fördraget om observationsflygningar m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU14 Vissa inomhusmiljöfrågor

Punkt 1 (Delmål för inomhusmiljön)

1. utskottet

2. res. 1 (m, -)

Votering:

249 för utskottet

77 för res. 1

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 39 v, 40 kd, 16 c, 15 mp, 14 fp, 1 -

För res. 1: 77 m

Frånvarande: 7 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 7 (Byggnadsdeklarationer)

1. utskottet

2. res. 6 (c)

Votering:

309 för utskottet

16 för res. 6

1 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 76 m, 39 v, 39 kd, 15 mp, 14 fp, 1 -

För res. 6: 16 c

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 6 s, 5 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Nationellt handlingsprogram för inomhusmiljön)

1. utskottet

2. res. 8 (kd, c, fp)

Votering:

253 för utskottet

72 för res. 8

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 76 m, 39 v, 14 mp

För res. 8: 1 m, 40 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 7 s, 4 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Prot. 2001/02:119

4 juni

Punkt 11 (Övriga åtgärder för en god inomhusmiljö)

1. utskottet

2. res. 9 (c)

Votering:

306 för utskottet

18 för res. 9

1 avstod

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 75 m, 38 v, 40 kd, 15 mp, 12 fp, 1 -

För res. 9: 1 m, 16 c, 1 fp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 6 s, 5 m, 4 v, 2 kd, 2 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU33 Ändringar i konsumentköplagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § EU:s framtidsfrågor och verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet

Föredrogs

sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2001/02:KUU2

EU:s framtidsfrågor (skr. 2001/02:115) och utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet (skr. 2001/02:160 och skr. 2001/02:105)

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 1 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det är en spännande tid för den europeiska unionen. Det är en spännande tid, därför att unionen står inför sitt sannolikt största utvidgningsprojekt sedan den startade. Slutförhandlingar förs nu med upp till tio nya medlemsstater, som inom en förutsebar framtid kan komma att bli nya deltagare i unionens arbete.

Men det är också spännande därför att det sannolikt är första gången som vi på allvar sedan Romfördraget slöts i grunden startar en diskussion om EU:s uppgifter och om EU:s sätt att arbeta. Det behövs då och då i varje organisation, men naturligtvis särskilt i en organisation med så förpliktande inslag som den europeiska unionen innehåller.

Det spännande i den diskussion som nu förestår blir inte mindre av att förutsättningar dessutom skapats för att föra debatten i en form som den

europiska unionen aldrig någonsin tidigare har prövat. Med ett brett deltagande från regeringar och parlament ska nu ett antal ledamöter i det europeiska konventet försöka finna sådana lösningar som senare kan accepteras av en sedvanlig regeringskonferens.

Det här är också, fru talman, ett excellent tillfälle att bredda och fördjupa debatten också i Sverige om vår relation till det alltmer samarbetande Europa och att ställa oss själva frågan vad vi vill använda vårt medlemskap i den europeiska unionen till, och inom parentes lägga bakom oss diskussionen om huruvida vi faktiskt ska vara med eller inte. Dessutom bör vi ställa oss frågan hur vi på bästa sätt konstruktivt blir en aktiv del i arbetet med och inom unionen. Det är vår uppgift, liksom alla andra medlemsstaters uppgift, att aktivt påverka unionens sätt att fungera och att ta till vara de intressen som är Sveriges inom ramen för unionens arbete.

Låt mig säga, fru talman, redan inledningsvis, att man får mera inflytande i organisationer där man fullt ut är beredd att ta ansvar för besluten. I denna mening är Sveriges utanförskap i förhållande till EMU ett bekymmer, inte bara därför att vi inte får tillgång till de gemensamma pengar som ett helt europeiskt folk redan använder, utan därför att det lätt skickar signalen till våra samarbetspartner att Sverige inte fullt ut är berett att acceptera och delta i sådant som för unionen och dess övriga medlemsländer framstår som varande av central betydelse.

Den debatt som riksdagen nu avhåller och det betänkande som det gemensamma konstitutions- och utrikesutskottet har avlåtit är baserade på dels en regeringsskrivelse inför konventets arbete och Sveriges hållning till detta, dels ett antal omfattande och insiktsfulla motioner från riksdagens partier. Det är emellertid värt att understryka att trots regeringsskrivelse och trots motioner finns ingen ambition för riksdagen att instruera vare sig riksdagens egna ledamöter i konventet eller än mindre den representant som regeringen utsett att företräda sig.

Låt mig, fru talman, säga ett par ord om ett par av de frågor som det här betänkandet innehåller och framför allt koncentrera mig på det som brukar kallas för de institutionella frågorna. Senare kommer Göran Lennmarker för Moderaterna att mera diskutera frågeställningen *vad* EU ska göra snarare än *hur* det ska göras.

Låt mig redan nu emellertid säga att vi följer en lika enkel som förpliktande princip när det gäller att avgöra hur EU-arbetet ska gestalta sig i institutionellt hänseende, nämligen att det ska vara svårt att tilldela EU nya befogenheter, men när väl befogenheterna är tilldelade ska det vara enkelt och rationellt för den europeiska unionen att fullfölja de förpliktelser som fördragen har lagt på den. Får jag också till detta lägga att EU inte får vara eller ska vara en tummelplats för allehanda eljest nationella frågeställningar, som bättre hanteras av nationella parlament eller lokala kommuner. EU får inte bli en plats som upprepar allt det som finns någon annanstans, utan ska vara en institution som handhar sådant som inte bättre sköts av någon annan.

EU är, fru talman, ingen stat, men det är heller ingen vilken internationell organisation som helst. Denna dubbelhet – inte stat, men inte en internationell organisation vilken som helst – gör att de normala förhållningsregler eller rättesnören vi har från det nationella politiska arbetet respektive övriga internationella organisationer inte riktigt passar in. EU

är inte heller bara en mellanstatlig organisation eller en överstatlig, utan en kombination av båda.

När man ser till EU:s institutioner är det av vikt att slå vakt om det som alltsedan första början har varit EU:s institutionella grundidé, nämligen starka och sinsemellan hyggligt oberoende institutioner som balanserar varandra: parlamentet, som genom åren har fått mera inflytande, rådet, som representant för regeringarnas strävanden och kommissionen, som representant för hela det europeiska intresset.

Låt mig säga att denna maktindelning inte minst tjänar de intressen som Sverige som liten nation står för utomordentligt väl. Låt mig i detta sammanhang varna för den vurm som man stundtals märker, också i det nuvarande regeringspartiet, för tron att ett annat förhållningssätt mellan och inom institutionerna än det som har värkt fram genom åren skulle vara mera gagneligt för oss. Den tanke av mellanstatlig karaktär som tilldelar rådet, i synnerhet Europeiska rådet med dess sammansättning av stats- och regeringscheferna, ett avgörande inflytande finns det skäl att varna för med hög stämman. Det är en organisations- och inflytandemodell som säkerligen passar utmärkt för stora nationer som redan från början har mycket inflytande. Men den passar inte de små nationer som hellre har att ty sig till de fasta institutionernas spelregler, de klara överenskommelserna och fullföljandet av dessa.

Med den utgångspunkten finns det skäl att understryka att alla utvecklingar i riktning mot att beskära den europeiska kommissionens avgörande inflytande inte ligger i Sveriges intresse. Det ligger inte i vårt intresse att gradvis överflytta den europeiska kommissionens inflytande till t.ex. det europeiska rådet. Därmed skulle Sverige tappa några av sina viktigaste landvinningar som liten nation som har vunnits under EU:s tillblivelse.

Alltså: Slå vakt om maktbalansen mellan institutionerna och om den lilla nationens alldeles speciella företrädare i detta sammanhang.

Fru talman! Det jag nu säger innebär inte att rådet inte behöver genomgå betydande reformering. Det behöver det göra. Men det behöver inte genomgå reformeringar i akt och mening att ta makt från någon annan av de i dag balanserande institutionerna men väl för att främja en ökad öppenhet i rådets arbete. Att låta rådet utveckla sig till en lagstiftande eller dellagstiftande institution som sköter detta arbete i full öppenhet – det skulle ligga i Sveriges intresse. Det skulle ligga i deras intresse som främjar öppenhet och transparens också i det europeiska arbetet.

Fru talman! Till slut: Ett EU som är starkt måste vara ett EU som är folkligt förankrat. Människor måste förstå idén bakom EU men också kunna kontrollera det som EU gör och ställa dem till svars som har makten och inflytandet över unionens beslut. Det kräver att det finns en förankring för EU:s uppgifter i sak hos folket i allmänhet men också en förståelse för de strukturer inom vilka arbetet sker. Det är ett av de viktigaste skälen till att ett av syftena med det konvent som nu har börjat sitt arbete måste vara att göra fördragen enkla, begripliga och tydliga. Det måste kunna ses också av vanligt folk vem det är som tar besluten och helst också varför de har gjort det.

Fru talman! Låt oss se dagens riksdagsdebatt icke som avslutningen på någon månad av utskottsarbete utan som inledningen av en bred de-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

batt här i Sveriges riksdag och bland svenska folket för att ledsaga det arbete som det europeiska konventet och sedermera de europeiska regeringarna har att genomföra under de kommande åren.

Jag ber att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan på de punkter där den inte motsvaras av moderata reservationer. Jag yrkar särskilt bifall till den moderata reservationen nr 1.

Anf. 2 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! I en debatt som den här om EU:s framtid, som ju handlar om framväxten av ett nytt fördrag mellan en stor del av Europas stater, ett förmodligen utvidgat EU – dock inte alla Europas stater, det är viktigt att påpeka – kommer skilda meningar fram och kontrasteras för att sedan, om det är möjligt, sammansmälta. Där det inte är möjligt ger det utrymme för framtida idémässig och politisk kraftmätning.

Innan jag kommer in på det som skiljer – efter att ha hört Per Unckel måste jag säga att det är en hel del – är det viktigt att slå fast vissa saker där det åtminstone mellan de politiska partierna i Sverige finns en hygglig enighet. Det framgår av betänkandet KUU2. Jag hinner inte nu konkret kommentera och förhålla mig till det Per Unckel har sagt.

Den enkla bilden är att det alltid ska finnas stora skillnader mellan oss som är EU-kritiska och de partier som är EU-positiva. I grunden ligger det en sanning i det. Men det finns också många gemensamma ståndpunkter.

Vi är t.ex. ense om sådana viktiga saker som att medlemsstaterna ska vara fördragens herrar och att nationalstaterna ska bestå – de är ju en förutsättning men som vi vet långt ifrån tillräcklig förutsättning för demokratins utveckling. Vi vill att de nationella parlamentens roll och därmed förhoppningsvis väljarnas inflytande i EU-samarbetet ska förstärkas, även om vi kanske skiljer oss åt i konkreta frågor i det fallet. Vi är överens om att EU ska inordnas i den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna. Vi är också för att EU:s institutioner och beslutande arbete ska präglas av offentlighetsprincip och öppenhet.

Om vi säger att det på dessa och kanske andra viktiga områden finns en betydande enighet är det en god grund för att kunna samtala om framtidsfrågorna utan att de präglas av sterila låsningar.

I debatten om hur EU-fördragen ska omvandlas drar olika krafter åt olika håll. Det tillhör i och för sig den demokratiska processen. Märkbart är dock att kommissionen, som kan liknas vid en sorts tjänstemannaminister inom EU, och många företrädare för EU-parlamentet företräder positioner som innebär mera makt koncentrerad till kommissionen, den europeiska centralbanken och domstolen – de organ som är mest avlägsna från väljarnas inflytande och kontroll.

När kommissionen vill lägga under sig en internationell talesman för EU och därmed i praktiken en daglig ledning för en, som de hoppas, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik eller då kommissionen vill skaffa sig ett större inflytande över den ekonomiska politiken i medlemsstaterna, går den in för att göra EU till en än mäktigare byråkrati med minskad åtkomlighet för väljarnas ansvarsutkrävande.

Fru talman! Frågan om EU:s framtid gäller om vi ska få ett Europa lett av en stark central apparat eller om vi ska finna former för ett samarbete med en stark och levande demokrati.

Demokratin har i dag stora problem. Många människor upplever sig marginaliserade. Politiken har tendenser till elitisering. Klasskillnader som nu också får tydliga etniska dimensioner förändrar villkoren liksom en globaliserad ekonomi med stora kapitalrörelser över gränserna momentant och snabbt.

EU är självfallet inte upphovet till de tendenserna. Men dess svårge-
nomträngliga beslutsstruktur, dess överstatlighet även i sådana frågor och
på sådana områden som folken i olika länder själva vill styra, påverka
och se formade utifrån sina förhållanden och traditioner bidrar till den
marginalisering av människorna inför politiken som existerar.

EU – men inte bara EU – bär på en tendens till politikens elitisering
som EU måste göra upp med om EU någonsin ska kunna bli något som
liknar en folkens union.

Det är säkert så att när människor tvivlar på att den politiska proces-
sen tar hänsyn till dem, eller att deras röster spelar någon roll, vänder de
lätt politiken och demokratin ryggen. Om t.ex. nationella parlament som
riksdagen inte längre verkar styra huvuddelen av politiken så minskar
sannolikt valdeltagandet och intresset för den politiska debatten. Och om
väljarna upplever att deras röster ändå väger så lätt som de faktiskt gör i
EU-sammanhanget så får inte EU, och bör kanske inte heller få, legiti-
mitet bland väljarna – åtminstone inte som uttryck för deras vilja.

Ett mera överstatligt EU, som kommissionen och starka krafter inom
EU-parlamentet vill ha, avlägsnar unionen än mer från väljarnas infly-
tande och ökar deras marginalisering. När kommissionen lägger förslag
som ska ge den direkt makt över utrikespolitik och ekonomisk politik,
som jag nämnde tidigare, ja, då är det verkligen att bidra till att förstärka
det främlingskap inför politik och demokrati som många medborgare
upplever. Det är att bidra till politikens elitisering.

Även om man skulle krydda detta genom att överföra en del frågor
till regional eller lokal nivå är det ändå de stora frågorna som styr de
små. De stora besluten styr i allmänhet de små.

Lösningen på problemet måste i stället vara att EU byter utvecklings-
bana och ges en mera uttalad mellanstatlig inriktning. Inom de institut-
ionella förhållandena skulle det innebära att till centralism och överstat-
lighet strävande institutioner, som kommissionen och EU-parlamentet,
kunde ombildas. Kommissionen borde då göras om till ett medlemssta-
ternas ministerråds gemensamma sekretariat och EU-parlamentet till ett
organ som, utsett av och således med rötter i de nationella parlamenten,
därmed är mera folkförankrat.

EU måste inom ramen för detta kunna utveckla ett mer flexibelt sam-
arbete som ger ordet flexibilitet i EU-sammanhanget en helt annan inne-
börd än det som det nu har, nämligen att några stater ska vara spjutspet-
sar på vägen mot en europeisk superstat.

I stället kan ett samarbete utvecklas där medlemsstaterna demokra-
tiskt inser att gemensamma tag och lösningar är till allas fördel, och när
detta behov förändras kan också samarbetet förändras. Formerna för
samarbetet ska kunna växla; de ska kunna vara både tätare och glesare.
Vi ska kunna få ett EU som mera accepterar olikheter och som känne-
tecknas av mindre centralism och byråkrati.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Utvecklingen måste föras över på en bana så att människorna märker att den politiken och EU:s förändring går i takt med deras behov och intressen. Det är därför enligt vår mening nödvändigt att Sverige i arbetet starkt markerar mot tankarna på en centraliserad överstatlighet och bildande av ny superstat i Europa. Det är nödvändigt att vi för till togs ståndpunkter som blir en röst för en utveckling som stärker det folkliga inflytandet via organ som folken känner att de kan påverka och som de har möjlighet att påverka och utkräva ansvar av.

Sveriges talesman bör därför i EU-debatten inte närma sig de elitistiska strävandena från vissa organisationer och grupperingar med en överslätande pragmatism i begreppsliga frågor eller i de institutionella frågorna. Även om man kan dela uppfattningen i utskottsbetänkandet att inga slutmål bör sättas upp för politiken så måste man i så fall ge det innebörden att ett mål måste man ha, nämligen att öka demokratin och att minska de ekonomiska, sociala och därmed demokratiska och kulturella klyftorna. Bara så kan vi förhindra att dagens demokratiproblem förvärras genom en centralisering av EU med ett ytterst oönskat resultat.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 8 och 12 i KUU2, men jag står givetvis fast vid de uppfattningar som i detta betänkande kommit till uttryck i övriga reservationer från Vänsterpartiet.

Anf. 3 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! I mitten på 80-talet funderade jag något djupare kring mångfaldsbegreppet. Mångfald kan ju upplevas både negativt och positivt. Det negativa är något som åtskiljer, separerar och isolerar. Ibland kan det också teoretiseras kring mångfalden – man kan hylla mångfalden i teorin men i praktiken leva efter enfalden. Nu ska vi inte hysa fördomar mot svenskar, men ibland kan man få känslan att i den svenska debatten får det bara rymmas en åsikt i taget. Är det så, då är det enfaldigt.

När jag funderade kring mångfaldsbegreppet sökte jag en positiv bild – helheten i mångfalden. Jag fann en sådan bild i mosaiken, kanske främst i den glasmosaik som finns i många av våra kulturbyggnader. Den består av en sammanhållande yttre ram och ett inre kitt samt glasstenar som var för sig kanske inte ser så märkvärdiga ut men tillsammans bildar ett vackert mönster. Mångfalden sedd som en mosaik.

Fru talman! I våras fick jag vid något tillfälle frågan hur min bild, min vision, är av den europeiska unionen. Då erinrade jag mig denna bild av mångfaldens mosaik, dvs. EU som en mosaik.

Som den yttre sammanhållande ramen kan man se den unika rättsliga konstruktion inom vars gränser unionens medlemsstater återfinns. Kittet är den värdegemenskap som finns i den europeiska kulturen.

EU som idé skapades just utifrån ett värdetänkande. Människosynen, människovärdet, ledde fram till att det Europa som förblött i så många inomeuropeiska krig måste sträva efter en metod att bygga freden – fred mellan människor och nationer. Idén blev att sammanfläta ekonomierna och därmed skapa ett ömsesidigt beroende som i praktiken skulle omöjliggöra krig. Den idén har successivt vunnit ökad anslutning.

I dag blir vi så lätt fokuserade på ekonomin och de olika praktiska detaljerna i samarbetet att vi glömmar bort att kittet i den europeiska unionen är värdegemenskapen – den fredliga samlevnaden mellan människor baserad på respekten för de grundläggande mänskliga fri- och rättighet-

erna. Ett EU som inte är en europeisk värdegemenskap kommer snart att falla i bitar.

Fru talman! Vi står nu inför en gigantisk utmaning då tolv tretton europeiska länder vill förena sig med EU. Det kommer att ställa stora krav på unionens funktionalitet. Men det är klart att det går att hitta praktiska lösningar om bara viljan finns.

I Nice påbörjade man det arbete som inom kort ska fullföljas för att bereda marken för denna utvidgning. Nice och Laeken har lämnat ett antal frågor efter sig till det konvent som nyligen har inlett sitt arbete. En fråga gäller avgränsningen av makt mellan unionen och medlemsstaterna, en annan synen på hur de mänskliga rättigheterna ska ges en starkare ställning i unionen, en fokuserar kring förenkling av fördragen och ytterligare en tar upp de nationella parlamentens roll.

Fru talman! I grunden står EU inför en legitimitetskris. Ibland när det fattas positiva och framåtsyftande beslut, där samarbetet inom EU egentligen är den drivande kraften, kan detta på det nationella planet upplevas som en nationell handlingskraft. Om det handlar om tyngre och svårare beslut kan det lätt bli så att de nationella politikerna så att säga skyller på Bryssel. Det finns en stor fara i detta.

Den lagstiftning som antas av ministerrådet – ibland med medinflytande för Europaparlamentet – kan också i vissa fall bli alltför detaljerad eller dåligt anpassad till lokala förhållanden och erfarenheter. EU-kommissionen har klart för sig denna risk och försöker för sin del analysera om det finns andra vägar som kan beträdas utan att rättvisan i spelreglerna sätts åt sidan. Kanske kan direktiven göras mer generella och tillämpningarna mer lokala så att det grundläggande syftet ändå uppnås. En sådan utveckling skulle förstärka EU:s legitimitet hos vanligt folk.

Fru talman! Det finns också en risk i att ministerrådet och Europeiska rådet tillskansat sig för stor makt över den politiska agendan. Riskerna är att kortsiktiga politiska särintressen tar över. Riskerna finns att det långsiktiga syftet och helhetstänkandet får stryka på foten.

Vi kristdemokrater hyllar den s.k. gemenskapsmetoden. Den kombinerar respekten för olikheter med förmåga att fatta beslut. Alla medlemsstater, från de största till de minsta, behandlas lika enligt denna metod. Gemenskapsmetoden är ett sätt att balansera olika intressen genom att låta dem passera genom två filter: det gemensamma intresset ska tillgodoses av kommissionen och den demokratiska legitimiteten genom ministerrådet och EU-parlamentet – de senare är lagstiftare utifrån de befogenheter som medlemsstaterna tilldelat unionen.

Om gemenskapsmetoden ska fungera bra förutsätter det en stark kommission och att Europaparlamentet fungerar med medbestämmande. Denna metod bygger i huvudsak på att majoritetsbeslut – dvs. kvalificerad majoritet – ska vara regel i ministerrådet för att garantera effektiviteten i beslutet.

Fru talman! Det finns en tendens i både den inhemska debatten och den inom EU att nedvärdera Europaparlamentet. Men det är faktiskt den enda direkt folkvalda institutionen inom EU och som sådan bör den åtnjuta uppskattning. Jag tror att två problem måste åtgärdas för att ge Europaparlamentet den folkliga legitimitet det borde ha. För det första måste parlamentarikerna i EU-parlamentet inse att de inte ska ägna sig åt att uttala sig om allt mellan himmel och jord utan hålla sig strikt till den

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

kompetens som är tilldelad. För det andra är det viktigt att det direktvalda parlamentet får se sitt inflytande över besluten stärkt. Vi kristdemokrater förordar att i de fall ministerrådet fattar beslut med kvalificerad majoritet bör Europaparlamentet ges medbestämmande.

Fru talman! Gemenskapsmetoden bygger visserligen på att EU:s befogenheter tilldelas suveränt av medlemsstaternas parlament men är mer än ett mellanstatligt samarbete. Det är vår övertygelse om att en stark kommission måste vara en garanti för unionens helhet. Det måste finnas en institution som låter principen om alla staters likhet inför regelverket vara i centrum för verksamheten. I dag tycks det, som sagt, ha tippat över för mycket på rådets sida.

Fru talman! Ibland går det troll i begreppen och orden. Frågan om de mänskliga fri- och rättigheterna hör dit. För inte så länge sedan i den svenska debatten betraktades Europadomstolen i Strasbourg som "Petréns lekstuga" och Europakonventionen som flummig naturrätt. Det är glädjande att en omsvängning skett på den punkten i Sverige. Riksdagen var sedan inte förtjust över att det blev ett konvent om de mänskliga rättigheterna inom unionen. Rädslan fanns där på grund av risken för dubbla system – ett inom EU och ett inom det område som Europakonventionen omfattar. När det sedan blev ett dokument var man angelägen om att det bara skulle ha politisk – inte rättslig – status. Och nu är man rädd för att stadgan ska få en rättslig status och därmed förhindra EU:s anslutning till Europarådets konvention.

Fru talman! Det är förstås inte lyckat om den nuvarande stadgan direkt införlivades i fördragen, för det är den för lik Europakonventionen. Men att bygga in ett fri- och rättighetskapitel i ett konstitutionellt fördrag eller över huvud taget i fördraget är egentligen inte så komplicerat.

Fru talman! När Europakonventionen införlivades i svensk lagstiftning 1995 fanns ju sedan länge ett rättighetskapitel i regeringsformen. Inte utgjorde det något problem vid införlivandet av Europakonventionen.

Fru talman! Ambitionen måste självfallet vara att i förhållande till unionens institutioner måste medborgaren ha rätt att hävda sina rättigheter. En anslutning till Europakonventionen för hela EU är viktig så att en enda högsta domstol i Strasbourg kan garantera rättslikhet för medborgarna, ju fortare, desto bättre. Det hindrar inte att vi dessförinnan stärker rättighetsskyddet inom unionen.

Fru talman! I betänkandet förs resonemang kring förenkling av fördragen och behovet av en konstitution eller ett konstitutionellt fördrag. Det är klart att öppenheten och tydligheten skulle må bra av om medborgaren enklare skulle kunna få en överblick över unionens befogenheter. Öppenhet och tydlighet är en god grund för en verklig legitimitet för unionen.

Fru talman! EU, eller egentligen EG, är en unik rättslig skapelse. Riksdagen kan ju som bekant delegera makt. Vi delegerar makt till kommuner och landsting och till regeringen och dess underlydande statliga myndigheter. Men vi kan när som helst ändra denna delegering om vi vill. Det gör vi också ibland. Men när vi delegerat makt till EG/EU så har vi inte riktigt samma möjligheter till att förändra delegationen. Ett återtagande av maktdelegationen förutsätter ju att samtliga medlemsstater accepterar detta – och det är ingen särskilt enkel process. Vi kan förstås

alltid utträda ur unionen, men att återta delegerad makt är alltså särskilt svårt. Därför är det oerhört viktigt att försöka inse alla tänkbara konsekvenser när man överlåter befogenheter. Därför är det också viktigt med den allmänna diskussion om vilken kompetens EG/EU egentligen ska ha. En sak måste dock vara klar: EG/EU kan aldrig få en autonom rättslig kompetens, det vi ibland här i riksdagen kallar för kompetenskompetens. Den kompetens EU ska ha bygger på en tilldelad kompetens, och tilldelarna är de nationella parlamenten i medlemsstaterna.

Fru talman! Till slut vill jag bara något kommentera de s.k. öppna samordningsmetoden. Den är bra om den används rätt. Den är ett sätt att uppmuntra samarbetet, utbyta erfarenheter och komma överens om gemensamma mål och riktlinjer. Men det är viktigt att den inte skadar de gemensamma målen i fördragen eller EU-institutionernas politiska ansvar. Den bör därför inte användas där det finns utrymme för gemenskapsmetoden, och det är förstås viktigt att den inte utövas på ett sådant sätt så att den äventyrar de nationella parlamentens kompetens och inflytande. Där har vi som nationella parlamentariker ett stort ansvar som vakthållare.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation 3.

Sedan skulle jag något vilja kommentera det särskilda yttrandet som finns på s. 97 i betänkandet. Av det kan man få intrycket att Kristdemokraterna inkorporerat Moderaterna, men det har vi inte. I slutskedet instämde Moderaterna i detta särskilda yttranden, men i brödtexten ändrades inte "Kristdemokraterna anser" utan det står fortfarande kvar.

Anf. 4 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Först och främst vill jag yrka bifall till reservation nr 1 i UU10 och reservation nr 4 i KUU2, för att det ska vara gjort.

Fru talman! Det är naturligtvis en utmaning att diskutera EU:s framtid och delvis historien, bl.a. ordförandeskapet, på tio minuter. Först vill jag säga att det finns en bred övergripande majoritet i större delen av frågorna. Det gäller t.ex. de frågor som har nämnts här om maktbalansen och att slå vakt om de små ländernas inflytande. Jag tänker beröra de reservationer vi har, inte alla men några, för att visa var vi vill gå längre eller där vi har en annan uppfattning.

Jag börjar med att mycket kort kommentera UU10, där vår motion om riksdagens arbete med EU-frågor fått glädjande stöd av Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet. Den har också fått ett mycket kraftfullt stöd av Daniel Tarschys i dagens DN. Han ger där ganska svidande kritik mot hur regeringen hanterar EU-besluten.

Riksdagens utskott måste komma in mycket tidigare i EU-arbetet. Det handlar om beredningen av vitböcker och grönböcker, att få upp aktuella frågor i den allmänna debatten, större öppenhet och att minska misstron mot EU. I dag sker alltför mycket arbete på tjänstemannanivå, dolt för svenska parlamentariker.

Vi tycker att regeringen borde lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, diskussioner med berörda utskott om vitböcker och samråd om tjänstemännens arbete i olika grupper så att fackutskotten har tidigt inflytande i utformningen av de nationella positionerna. Det har vi talat om många gånger.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Fru talman! Centerpartiets politiska grundsyn utgår från idéerna om livskraft, självbestämmande och livskvalitet. Vi tror på människors förmåga att själva skapa bara de får rätt förutsättningar och människors möjligheter att ta ansvar enskilt och tillsammans. Det ligger också till grund för vår syn på EU och EU:s framtid och den diskussion som pågår i konventet inför nästa regeringskonferens och som finns redovisad i vår reservation om övergripande frågor om EU:s allmänna inriktning.

EU är ett projekt i rörelse, ett projekt som saknar slutmål. Att EU:s allmänna inriktning vägleds av en pragmatisk grundhållning är bra, men bara i kombination med en tydlig viljeinriktning. Vi tycker att det saknas i majoritetens skrivning. Vi vill ha visioner för vad vi vill med den europeiska unionen. Annars blir det som när Alice i Underlandet frågade efter vägen och inte visste vart hon ville gå. Hon fick förstås svaret: Då spelar det ingen roll vilken väg du tar.

Jag och Centerpartiet har en vision om ett smalare, men effektivare, EU, där makten byggs underifrån och delegeras uppåt. Var besluten ska fattas måste avgöras av närheten till dem som berörs, men också av om det går att fatta beslutet på just den nivån. Vi vill utveckla EU för att möta Europas framtidsfrågor och de stora utmaningarna: utvidgningen, miljöproblemen, utvecklingen av utrikes- och säkerhetspolitiken, den bristande folkliga förankringen samt den ökande högerpopulismen, som nu sätter sina tydliga spår i flyktingpolitiken. Just på det området måste Sverige vara en bromskloss i utvecklingen och stå på barrikaderna för humanitet.

Målet måste vara ett EU i fred och säkerhet, humanism och demokrati omfattande hela Europa, dvs. nuvarande ansökarländer, inklusive Turkiet, men också länderna på Balkan. Vägen dit är lång. När det gäller Turkiet går utvecklingen beträffande mänskliga rättigheter nu snarast i motsatt riktning. Men målet måste stå fast, och vår utrikespolitik inriktas på detta liksom på att EU ska visa ökad solidaritet med omvärlden och vara en stark kraft när det gäller global fattigdomsutrotning och hållbar utveckling.

Vi tycker att EU:s huvudsakliga ämnesområden ska vara frågor som inte kan hanteras lokalt, regionalt eller nationellt.

Utskottsbetänkandet har enligt min mening en alltför försiktig inställning till en öppen, bred och ifrågasättande debatt om hur det framtida EU ska se ut. Jag hade gärna sett mer resonemang om hur vi kan säkra legitimiteten genom att bygga makten underifrån och delegera uppåt.

I vår reservation för vi också ett resonemang om federalism, som jag gärna vill citera:

”Tanken om en författning byggd underifrån uttrycks ofta i termer av federalism. Frågan om federalism handlar ytterst om huruvida samarbetet i huvudsak ska vara mellanstatligt eller överstatligt. EU uppvisar i dag en natur där båda formerna för beslut blandas. Mellanstatlighet kan uppfattas som den mer demokratiska samarbetsformen, med vetorätt hos varje deltagande part. Detta kan leda till, vilket sker ofta, att förhandlingar förs i slutna rum. Mycket talar för att inslag av överstatlighet bidrar till ökad öppenhet och underlättar delaktighet. Det är beklagligt att begreppet federalism används på olika sätt i debatten.”

Vi förespråkar en fortsatt blandform mellan dessa beslutsformer. Vår vision är också ett medborgarnas Europa, vilket måste innebära att fler av

unionens medborgare har möjlighet att läsa, förstå och ge synpunkter på unionens grundläggande dokument. Det måste innebära att beslutsfattare är möjliga att identifiera och utkräva ansvar av. En konstitution för den europeiska unionen skulle bidra till detta. En klarare och tydligare maktfördelning mellan institutionerna skulle också bidra till en bättre förståelse bland medborgarna. EU-kommissionen ska vara fördragets väktare, den verkställande kraften och en tjänstemannaorganisation. Vi tycker att både ministerråd och parlament ska ha initiativrätt.

Fru talman! En levande demokrati förutsätter förutom öppenhet och insyn också levande debatt och att människor känner samhörighet med varandra. Bristen på arenor för människor att mötas, debattera och samverka på är ett problem. Det är farligt att frikoppla de politiska institutionerna från gräsrotsnivån, så som fallet riskerar bli med europeiska institutioner som inte motsvaras av gränsöverskridande nätverk bland medborgarna. Det folkliga motstånd som vi har sett bl.a. i Göteborg visar oss att människor känner sig fjärmade från den politik som förs inom EU. Det ökade stödet för högerpopulism som vi har sett i ett flertal länder i Europa är ytterligare ett tecken på att klyftan mellan beslut och medborgare ökar. För att inte dessa åsikter ska öka behöver vi överbrygga denna klyfta och göra det möjligt för människor att identifiera sig med EU. Vi måste bjuda in dem på politikens arenor.

När fördragen blir oöverskådliga och det är svårt att avgöra vad EU beslutar och inte beslutar om blir unionen svag också inom de områden där det finns behov av kraftfullt gemensamt agerande. Ett tydligt ställningstagande för en kompetenskatalog hade varit en fördel. En sådan katalog bör vara uppdelad i tre avdelningar: en om exklusiva EU-kompetenser, en om delade kompetenser samt en om frågor där EU används som mellanstatligt samarbetsforum. Vi bör inte låsa oss vid hur dessa kompetenser bör fördelas. Jag skulle snarare vilja föra en debatt om hur man den vägen kan förtydliga kompetensfrågorna utan att på förhand försöka definiera hur de bör fördelas.

Till sist, fru talman, vill jag önska dem som deltar i konventet framgång i sitt arbete.

Eftersom detta är min sista riksdagsdebatt vill jag tacka alla kamrater i riksdagen för gott samarbete, för gott kamratskap och för många roliga upplevelser. Det gäller förstås utrikesutskottets ledamöter och kansli. Jag har jobbat i sammanlagt sex olika utskott under mina 17 år i riksdagen, och det har varit mycket intressant och lärorikt. Men utrikesutskottet är utan tvekan pricken över i och det som har intresserat mig mest av alla utskott.

Jag vill också tacka all annan personal som har ställt upp i olika sammanhang, t.ex. växeln, vakterna, informationsdisken, lokalvården, kanslierna i de utskott där jag har jobbat tiderna, Nordiska rådet, internationella kansliet, kammarkansliet och alla andra. Jag tackar alla ledamöter som jag har samarbetat med i olika konstellationer och grupper i riksdagen, på resor och i utredningar. Jag tackar naturligtvis också fru talman och de vice talmännen. Tack för allt gott samarbete!

Jag kanske inte kommer att sakna själva jobbet så mycket, men ett vet jag alldeles säkert: Jag kommer att sakna väldigt många människor. Det gäller också kontakterna med Regeringskansliet och tjänstemän på UD, på Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet och, sist men inte

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

minst, utrikes- och biståndsministern för alla konstruktiva diskussioner som vi har fört och det goda samarbetet. Det gäller även vice statsministern i hennes olika roller under årens lopp.

Tack så mycket för det!

Anf. 5 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Efter Marianne Anderssons tack till alla känns det lite svårt att komma med en replik. Marianne Andersson tillhör de kolleger inom riksdagen som det alltid är trevligt att utväxla åsikter med. Det går att föra en mycket bra diskussion med henne. Detta kan hon ta med sig till sitt fortsatta liv. Jag önskar henne allt gott i framtiden.

Jag vill ändå ta upp en fråga där vi kan kontrastera våra åsikter lite grann mot varandra, vilket kan vara intressant.

Som jag förstod det pratade Marianne Andersson om överstatlighet nedifrån, och problemet var att överstatlighet skulle föra till större öppenhet. Problemet med överstatlighet är ju att en majoritet av stater, i det här fallet inom EU, kan påtvinga andra stater en vilja som de demokratiska institutionerna i det landet inte har. Därmed kan folken i de länder som kommer i minoritet påtvingas en politik som inte har stöd i folkmajoriteten. Därmed spänner också överstatlighet mot demokratin, där den nationella suveräniteten fortfarande är den form eller det rum i vilket demokratin bäst utnyttjas.

Det är denna problematik som måste lösas. Innan den är löst kan i varje fall inte jag plädera för mer överstatlighet, utan för att samarbetet måste baseras främst på mellanstatlig grund.

Anf. 6 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist kanske noterade att jag förespråkade en blandform mellan mellanstatlighet och överstatlighet. Vi förespråkar inte någon form av överstatlighet utan att man har beslutat om ett visst område. Det är ett viktigt ställningstagande. Ibland finns det ju också fördelar med överstatlighet just efter det att man har fattat de besluten.

Mellanstatlighet medför ju även, som jag sade tidigare, att förhandlingarna förs i slutna rum. Det blir inte alls den öppenhet som man kanske tror. Det finns alltså för- och nackdelar med båda formerna.

Därför tycker vi också att det är viktigt att man bibehåller den blandform som vi har i dag. Det är ju lite olika beroende på vilka beslut det gäller.

Anf. 7 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag noterade att Marianne Andersson inte bara var för överstatlighet utan ville ha en blandform. Men hon talade om en överstatlighet nerifrån och att det skulle ges större öppenhet. Då måste jag säga att det inte finns särskilda regler för öppenhet när råden diskuterar sådant som ska leda till överstatliga beslut. Det är samma procedur, den är lika sluten oavsett om den är mellanstatlig eller överstatlig därför att diskussionerna förs mellan regeringarna.

Det kan diskuteras hur man ska formera en konkret större öppenhet, det är ett angeläget problem och där är vi överens. Men jag tror att överstatligheten måste vara väldigt strikt begränsad. Det är möjligt att den ska finnas. Den finns egentligen i våra krav på att alla länder ska

följa de mänskliga rättigheterna. Jag kan nog tänka mig att den ska finnas i gränsöverskridande verksamhet som viss miljöförstörande verksamhet osv. Där kan man acceptera överstatlighet, men den ska vara ytterligt begränsad. Grundformen ska framför allt vara mellanstatlighet. Bara så försäkrar vi att politiken går i takt med folkviljan i alla medlemsstater.

Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är ganska intressant att höra Kenneth Kvist. Nu säger han själv att det kan finnas vissa områden där det faktiskt kan vara bra med överstatlighet. Vi är egentligen ganska överens om att innan överstatlighet införs på något område ska det föregås av en bred och djup debatt så att man vet vad det handlar om, att man är medveten om vilka konsekvenser just det beslutet får, och också om att det finns områden där överstatlighet kan vara en fördel. Egentligen är inte skillnaderna så jättestora som Kenneth Kvist vill göra gällande.

Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Den europeiska gemenskapen och det europeiska arbetet för fred har pågått i drygt ett halvt sekel i olika hastighet. Ibland har hela projektet som sådant verkligen darrat, och man har undrat om det finns en väg framåt. Jag kan bara påminna om hur de Gaulle en gång slog igen dörren för Storbritannien för att komma in i samarbetet. Då trodde man att det var en spik i kistan. Men så har det inte blivit, utan arbetet har gått vidare envist och enträget. Nu står vi inför nya utmaningar.

De som en gång startade det här spännande projektet, fredsprojektet, var visionärer. Det är viktigt att vi är det också, försöker vara det, och inte bara ser till hur det ska se ut nästa år eller året därpå utan har en långsiktig strategi för hur vi vill se den europeiska gemenskapen och EU:s arbete utvecklas.

Som jag ser saken står vi nu inför någon sorts brytpunkt. Det kan man tycka att man gör i olika skeden, men onekligen är det nog så i fråga om EU:s arbete. Då är det två stora utmaningar: utvidgningen av antalet stater, nya stater, in i gemenskapen och den demokratiska förankringen. Inte minst det sista är otroligt viktigt. Om vi missar den demokratiska förankringen i arbetet har vi gjort det mycket besvärligt för den fortsatta utvecklingen. Ska EU klara den så viktiga östutvidgningen och återfå medborgarnas förtroende krävs omfattande reformer av unionens beslutsformer och funktionssätt.

Det råder i dag inga som helst tvivel om att Europas medborgare, politiker och regeringar är medvetna om detta. Men jag måste säga att den svenska regeringen tassar något. Det framgår av den skrivelse som ligger till grund för den här debatten, skrivelse 115. Regeringen tassar lite försiktigt fram och fortsätter att sätta sig något på tvären i debatten, tycker jag, inte tillräckligt visionärt. Statsminister Göran Persson och utrikesminister Anna Lindh talar allt oftare och alltmer om att allt är bra som det är. Man ska inte rubba för mycket för då kanske man skulle skada mer är temat.

Det är olyckligt att Sverige ska vara det land som försöker bromsa de nödvändiga förändringarna för att EU verkligen ska bli en medborgarnas union.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Utvidgningen fordrar förändringar för att man ska klara ett EU med 25-talet medlemsländer. Det handlar om sådant som öppenheten, maktbalansen mellan EU:s institutioner och kompetensfördelning mellan EU och medlemsstaterna. Fokus i diskussionen måste ligga på hur en omfattande utvidgning ska kunna kombineras med fortsatt effektivitet och förbättra den demokratiska legitimiteten i EU:s beslutsfattande.

Det ska handla om hur vi kan se till att göra beslutsfattandet mer öppet för insyn och öppet för demokratisk kontroll liksom hur vi i fortsättningen ska kunna tillgodose små länders intressen i lika hög grad som stora länders intressen i unionen. Den demokratiska förankringen fordrar en öppen konstruktiv idédebatt, och jag hoppas verkligen att det är det vi ska få se de närmaste åren fram till 2004 som är en viktig milstolpe. Då gäller det att vi presenterar tydliga alternativ och för fram dem i debatten. Diskussionen här i dag och reservationerna visar att det finns tydliga alternativ.

Vi har hört här hur Vänsterpartiets inställning är. När jag lyssnar på Kenneth Kvist måste jag säga att det är mycket konstruktivt utifrån hans utgångspunkter. Vi vet att Vänsterpartiet egentligen inte ville vara med i samarbetet, men nu när man är med försöker man hitta lösningar. Men från vår utgångspunkt är det något bakåtsträvande och inte riktigt med den inriktning som vi vill ha. Jag kanske inte ska säga att det är bakåtsträvande utan säga att det är en annan inriktning på EU:s utveckling än vad vi vill ha. Vi vill gå åt ett annat håll. Det gör att vi får mellan våra partier, och även med Miljöpartiet som vill lämna unionen totalt, en spännande debatt.

Det är bra att tydliga alternativ lyfts fram. Utan klara alternativ är det stor risk att debatten tystnar, och det för inte utvecklingen vidare.

Regeringen sitter något nöjd och ger sitt stöd åt den rådande ordningen, och det är knappast någonting spännande. Regeringen förespråkar mellanstatligheten. Det ger Göran Persson och hans kolleger mycket makt i det här sammanhanget. De träffas och diskuterar i slutna rum, så kommer de ut och säger att nu har vi kommit överens. Då har man inte den öppenhet som vi vill se från Folkpartiet liberalernas sida. Förhandlingar sker alltså ofta inför lykta dörrar, och det är olyckligt. Man måste kunna utkräva det politiska ansvaret för de beslut som fattas. Det handlar om för medborgarna tydliga beslutsprocesser och en demokratisk kontroll.

Sammanfattningsvis vill jag ta upp några punkter om vad vi anser att EU ska koncentrera sig på.

I de stora gränsöverskridande frågorna måste man kunna ha en överstatlighet. Folkpartiet liberalerna ryggar inte för att diskutera överstatlighet och någon form av ett federalt system där vissa beslut fattas överstatligt medan andra beslut fattas av länderna själva. Det bör upprättas en kompetenskatalog som anger var ansvaret för besluten ska ligga.

Vi har i all anspråkslöshet försökt att ta fram någon form av författning, ett slags konstitution som ska göra det tydligt för medborgarna vad det handlar om. I dag är det ibland nästan ogenomträngligt även för oss parlamentariker som jobbar med dessa frågor att förstå hur beslutsgångarna är.

Vi har gjort en liten sammanställning av en författning för den europeiska unionen som visar på en väg som man kan gå. Den är inte alls på något sätt färdigarbetad. Det finns mycket som man kan diskutera, men det är ändå ett bidrag till debatten. Jag och Folkpartiet tror att det är viktigt att man har klara riktlinjer på pränt så att det hela är förståeligt för medborgarna.

EU ska inte syssla med allting. Det finns frågor som löses bäst av medlemsländerna själva. Det kan röra finanspolitik, skolfrågor, sådana sociala frågor som barnbidrag, dagisavgifter, föräldraledigheter osv. Detta är nära frågor som EU inte ska lägga sig i, utan det är i de stora ödesfrågorna som man ska fatta beslut på överstatlig nivå, fredsfrågorna, miljöfrågorna etc.

Jag vill använda de sista 30 sekunderna av min utmätta talartid till att tacka för mina 17 år i riksdagen. Det här är min sista debatt, och jag tycker att det är intressant att jag får ha den i en så viktig fråga som EU:s framtid.

Det har varit spännande år. Jag har suttit med i utrikesutskottet sedan 1988 och sett en fantastisk utveckling. På den tiden var det apartheid i Sydafrika, Sovjetunionen existerade och det fanns en stor mur i Berlin. Sverige stod utanför EU. Det har alltså hänt väldigt mycket.

Jag vill också tacka kamraterna i utskottet, i riksdagen, tjänstemännen och talmannen för dessa år. Jag hoppas inte att detta ska förhindra att någon önskar begära replik på mig.

Jag vill också yrka bifall till reservation nr 5 i betänkandet KUU2.

Anf. 10 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte förlänga K-G Biörsmarks tid i talarstolen några ögonblick, och jag vill återgälda det tack som han framförde till riksdagen. Vi har haft en del goda och trevliga duster. Det har varit ett gott kamratskap trots skilda principiella uppfattningar.

En skild principiell uppfattning har vi just i frågan om överstatlighet, som jag än en gång vill återkomma till.

K-G Biörsmark säger att problemet med mellanstatlighet är – som han uttrycker det – att Göran Persson och hans motsvarigheter får för mycket makt därför att förhandlingarna sker bakom lyckta dörrar. Det är inte det som är problemet med mellanstatlighet, utan det ger de nationella folkvalda parlamenten en möjlighet att kontrollera sina regeringar, möjlighet till inflytande och möjlighet att utkräva ansvar av regeringarna.

Det är lite annorlunda med överstatlighet. K-G Biörsmark och Folkpartiet har tydligen för sig att det är lättare att utkräva ansvar vid överstatlighet. Men så är det ju inte. Om ett beslut har en överstatlig karaktär gentemot vårt land tvingas vi som minoritet att foga oss i ett sådant beslut. Vi kan ju inte utkräva ansvar av Tysklands förbundskansler eller Frankrikes premiärminister för att de har kört över Sveriges regering. Vi kan utkräva ansvar av Sveriges regering. Vid överstatlighet blir således möjligheterna till ansvarsutkrävande mycket sämre.

Överstatlighet innebär att de beslutsfattare som man kan utkräva ansvar av kan vara överkörda i en situation där de är i minoritet. Därför försämrar alltså överstatligheten ansvarsutkrävandet.

Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist har ett något statiskt tänkande här. Jag ser framför mig ett ökat inflytande från parlamentet och parlamentarikerna och en ökat kraft hos Europaparlamentet. Det gäller framför allt sådana frågor som vi är beroende av och som är så viktiga för oss alla, t.ex. miljöfrågorna eller utrikes- och säkerhetspolitiken.

Det är klart att vi från en synpunkt frånhänder oss en viss makt. Men å andra sidan vinner vi möjligheter att gå fram kraftfullare, t.ex. på miljöområdet.

Samma resonemang som Kenneth Kvist för kan man ju föra inom Sverige. Det finns många kommuner och landsting som tycker att staten har alldeles för stor makt över deras beslutsområden. De skulle vilja att staten inte lade sig i så mycket. Den övergripande delen av besluten som påverkar den kommunala demokratin och länsdemokratin fattas här i riksdagen. Det kan bli likadant med EU, att vi vinner vissa saker därför att det blir mer kraft bakom besluten. Då är överstatlighet en metod att genomföra detta.

Anf. 12 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Den här jämförelsen haltar. Den förutsätter att EU är en stat, men EU är ingen stat. Möjligen med undantag av Folkpartiet är det inget parti i Sveriges riksdag som vill att EU ska vara någon form av stat.

Man ska kanske inte argumentera om politikens former med politikens innehåll, som K-G Biörsmark gör. Han säger att med överstatlighet vinner vi möjlighet att gå fram mera kraftfullt på miljöområdet. Men det kan vara precis tvärtom, att överstatlighet tvingar fram mycket sämre miljöåtgärder än dem som en folkmajoritet i vårt land vill se vidtagna. Vi hindras då från det med tanke på att vi ska vara den gemensamma marknaden till lags. Det visar ju inte på någon kraftfullhet i besluten.

Det grundläggande problemet med ett överstatligt beslut där alla inte är eniga – om det är enhälligt kan det lika gärna vara mellanstatligt – är att demokratiska parlamentariska stater tvingas att vidta åtgärder mot folkets genom val uttryckta vilja. Detta är överstatlighetens grundläggande problem. Därför ska det vara utomordentligt lite av överstatlighet. Samarbetet ska i stället baseras på mellanstatliga principer.

Där skiljer vi oss åt, och jag tror att det är nyttigt för debatten att vi kan kontrastera dessa uppfattningar.

Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det sista som Kenneth Kvist sade var väldigt intressant. Han uteslöt inte att det ska finnas överstatlighet, men det skulle vara väldigt lite av det.

Kenneth Kvist har ett problem med sin utgångspunkt, om det inte skulle finnas någon överstatlighet alls, och det är att den som vill gå fram långsammast eller inte vill gå fram alls t.ex. på miljöområdet sätter dagordningen med sitt veto, och då händer ingenting. Kenneth Kvist måste svara på hur man kommer ur det dilemma. När vi vill ta kraftfulla tag på ett politiskt område med de ödesfrågor som vi har framför oss, inte minst miljöfrågorna men även fredsfrågorna, utrikespolitiken och säkerhetspolitiken och det då är ett land som sätter ned klackarna i golvet och säger nej, då går ju inte utvecklingen framåt.

Jag menar, och Folkpartiet menar, att just på sådana områden där det är så viktigt att det fattas kraftfulla beslut ska det finnas möjlighet till överstatlighet. Då talar man om att detta blir en superstat. Men det behöver inte alls bli någon superstat i den bemärkelsen att det blir någon sorts nytt land, utan det är det som är fastlagt i en författning i en konstitution som talar om vilka områden det rör sig om, och det är dessa och inget annat. Sedan finns det beslutsfattare på olika nivåer. Då är vår politik så nära människorna som möjligt. Besluten ska fattas nära de människor som berörs av de här frågorna.

Det finns ingen önskan i sig att föra över en massa nya beslut till denna överstatlighet, inte alls, bara vissa frågor. Jag förstod av Kenneth Kvists sista replik att han inte uteslöt detta helt och hållet.

Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det som vi nu debatterar är EU:s framtidsfrågor. Det är väldigt bra att vi har en sådan debatt. Det är särskilt angeläget om vi ska få en debatt ute i samhället kring EU:s framtidsfrågor att vi också för debatten här i parlamentet för att över huvud taget lyfta de frågor som sedan ofta behandlas i slutna rum. Det är ju många som ifrågasätter demokrati- och inflytandemöjligheterna. Därför är det oerhört viktigt att man får i gång debatten kring de här frågorna i samhället. När vi bläddrar lite grann i vårt betänkande kan vi se att det i riksdagen finns lite olika uppfattningar och syn på EU:s framtid och hur man vill forma den. Ute i samhället lär det väl finnas minst lika många uppfattningar om det.

EU:s framtidsfrågor – ja, i grunden tycker jag att det är handlar om vilket samhälle vi vill leva i. Det är en fråga om hur demokrati och delaktighet ska fungera, och det är en fråga om hur utanförskapet ska bekämpas.

De hot som vi står inför är, tycker jag, väldigt mycket bristande demokrati och delaktighet. Det gör att stora grupper av människor marginaliseras. Marknaden gör människor till en handelsvara. Alla människor har inte lika värde, utan man värderas utifrån om man kan delta som arbetskraft eller om man hamnar i reservgruppen som över huvud taget aldrig kommer in på arbetsmarknaden.

Det här är frågor som berör människor och som väldigt många människor ser i dag i både Sverige och övriga Europa. De frågor som framtiden naturligtvis handlar om är hur vi ska få ett samhälle där alla människor kan känna delaktighet, där vi får en ökad demokratisering och ett ökat inflytande för människor.

Inför toppmötet i Göteborg var det tusentals människor som förberedde sig för att kunna vara med och påverka genom att förbereda seminarier och olika arbetsformer, just för att man ville vara med. Man ville vara delaktig i samhällsdebatten. Tyvärr spårade det helt ur. Några få demonstranter som inte klarade att demonstrera demokratiskt och en alltför nervös polisstyrka tog över den demokratiska processen på ett sätt som gjorde oerhört många människor besvikna. Jag tror att det till stor del bidrog till att många känner att det inte ens är någon idé att försöka vara med och påverka.

Min förhoppning är att den diskussion som ska vara om framtidsfrågorna kommer att ge människor i vårt land nytt hopp och nya möjligheter att vara med och påverka, för det är ändå det som är grunden för demo-

kratin. Det viktiga i en demokrati är att alla människor kan vara med och känna delaktighet. Det är där som väldigt mycket av bristerna finns inom EU i dag och naturligtvis också där de stora framtida utmaningarna ligger.

Per Unckel sade att vi skulle lägga bakom oss diskussionen om vi ska vara med eller inte och att utanförskapet i EMU skickar signaler om att vi inte fullt ut vill delta. Jag trodde att konventarbetet var till för att skicka signaler om att vi vill vara med och påverka hur vår framtid ska se ut, hur EU ska utformas och att även de som i dag är kritiska till ett EU-medlemskap skulle kunna delta i den debatten och diskussionen. Jag trodde inte att rädslan för att EU inte gillar att vi är kritiska var det viktiga i det här sammanhanget.

I denna kammare är det Miljöpartiet och Vänstern som vågar vara kritiska, som vågar skicka signaler om att det finns människor som inte tycker att ett överstatligt EU-system är det vi vill ha. Jag tror att det är en viktig del i den demokratiska processen att också de människor som tycker som Miljöpartiet och Vänstern, vilka är betydligt fler än de som i dag röstar på oss tyvärr, får en röst i de här sammanhangen. Alla vi människor är nog för ett samarbete. Vi vill att vi ska kunna samarbeta över gränser. Men vi vill ha beslutsformer och processer som gör att vi kan vara delaktiga och också känner att vi kan påverka.

Lena Hjelm-Wallén skrev på DN Debatt om fyra viktiga punkter inför framtidsdebatten. Det var jordbruket, asyl- och migrationsfrågorna, det rättsliga samarbetet och öppenheten som hon tog upp som viktiga frågor att debattera. Jag tycker också att det är viktiga frågor, inte minst utifrån samarbetet i världen i övrigt, för EU är en del av världen precis som Sverige är en del av världen. De stora globala problem vi står inför är fattigdomen och de stora miljöproblemen. Då är det viktigt att EU inte bygger system som gör att man stänger ute resten av världen.

Jordbruket är en av de frågor där vi tydligt kan se att man har strävat efter att ha en jordbrukspolitik som gynnar det egna jordbruket men som missgynnar framför allt tredje världen.

På asyl- och migrationssidan ser jag med fasa hur vi i dag hanterar människor som är på flykt, hur barn får illa när de kommer till vårt land och hur de förmodligen får ännu mer illa i många andra länder, hur dåliga vi är på att ta hand om människor som av olika skäl behöver fly.

När det gäller det rättsliga samarbetet måste vi naturligtvis bekämpa terrorism, knark och andra brott som förekommer, men det måste också byggas på en grund som gör att individens rättssäkerhet tryggas.

De förändringar vi har sett under den senaste perioden tycker jag är ganska skrämmande när det gäller individens rättssäkerhet. Öppenheten är naturligtvis oerhört viktig. Om man inte har en öppenhet och en möjlighet att granska och komma åt de beslut som fattas är det ju omöjligt att vara delaktig i samhället. EU har långt kvar att gå innan vi kan få den öppenhet som jag tycker att vi från svensk sida bör värna.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till reservation 6, där vi till en viss del beskriver vår syn på EU:s framtidsfrågor. Vi har flera reservationer, som vi naturligtvis stöder, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 6.

Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! I en av Miljöpartiets reservationer står det att Miljöpartiet anser att Sverige ska driva att utrikes- och säkerhetspolitiken helt ska avföras från EU:s kompetensområde. Då har jag noterat att Miljöpartiet i väldigt många avseenden är mycket kritiskt till USA och USA:s agerande på flera områden. Det kan man vara. Det är jag också. Jag kan delvis instämma i den kritiken.

Men i dag är det ingen som egentligen kan utmana USA. Jag tycker att det är väldigt viktigt att det finns en balans, att det finns någon som ändå kan balansera deras politik. Ibland kan den sammanfalla men ibland skiljer sig också EU:s utrikespolitik från USA:s. Det är bara *en* del av argumentationen för att ha en utrikespolitik, tycker jag. Jag undrar hur Miljöpartiet ser på Sveriges möjligheter. Om vi själva t.ex. skulle kritisera USA eller utmana USA i någon fråga – hur skulle det gå till?

Jag ser att EU är ett väldigt viktigt verktyg i hela det globala samarbetet när man samarbetar om t.ex. mänskliga rättigheter.

Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker också att EU bör vara en viktig länk i arbetet för mänskliga rättigheter. Däremot tycker vi inte att EU ska bygga upp ett eget försvar. Vi är oerhört kritiska till det som nu sker, och jag förstår inte riktigt hur Marianne Andersson kan tro att det skulle vara mer kritik mot förändringar av balansen om EU stärker sitt försvar. De flesta av EU-länderna är ju också Natomedlemmar. Det gör att det finns en tydlig koppling där. Sverige är däremot ett alliansfritt land och borde stärka den delen.

Det är lite förvånande, tycker jag, att Marianne Andersson tycker att det är helt okej att EU bygger upp en egen försvarspolitik.

Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Min fråga gällde ju utrikespolitiken, som Miljöpartiet vill ta bort från EU:s kompetens. När det gäller den fråga som Marianne Samuelsson tar upp här handlar det ju inte om ett eget försvar utan om krishantering och om att EU ska kunna medverka till fred och säkerhet i världen. Jag tycker att det är väldigt viktigt att EU-länderna går samman.

Sedan vet jag att Miljöpartiet också skriver att man är kritisk mot planerna på ett samarbete för att främja vapenexport utanför EU, som det står. Då kan det vara intressant att erinra sig historien. Många länder i EU har haft en mycket generös politik när det gäller vapenexport. I det samarbete som nu sker är inriktningen betydligt striktare, vilket ju i stället är en framgång för Sveriges politik och det inflytande som vi kan ha. Skulle man släppa Frankrike fritt, med tanke på hur de har agerat tidigare, skulle resultatet bli betydligt sämre än vad det här samarbetet har inneburit.

Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har inte riktigt samma uppfattning som Marianne Andersson, förstår jag, i de här frågorna. Min uppfattning är nog att Sverige var betydligt mer aktivt när det gäller freds- och nedrustningsfrågorna i ett internationellt perspektiv innan vi gick med i EU än vad vi är i dag. Sveriges röst i världen har blivit betydligt tystare – just för att man

anpassar sig och är rädd att stöta sig med övriga EU-länder, och i viss mån också med USA i dagsläget.

Där tycker jag faktiskt att det har blivit en tydlig förändring och för-sämring av den svenska utrikespolitiken. Sedan finns det naturligtvis möjligheter att även inom EU påverka och jobba, men vi är väldigt kritiska till att EU alltid ska tala med en röst. Det står ju så, att även i internationella sammanhang som t.ex. FN ska inte något av EU-länderna kunna tycka något annat än vad den gemensamma EU-gruppen gör. Det är naturligtvis så, inte minst när man har kärnvapenländer med i EU, att det förändrar Sveriges möjligheter att aktivt arbeta i de här frågorna på ett internationellt plan.

Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! I reservation 6, som Marianne Samuelsson just har yrkat bifall till, skriver Marianne Samuelsson och Miljöpartiet bl.a. så här: ”Tyvärr har den före detta ja-sidan i svensk EU-debatt inte velat ta upp diskussionen om EU:s långsiktiga utveckling.”

Jag känner mig i varje fall inte träffad av detta, och Folkpartiet gör det inte heller. Vi har verkligen försökt ta upp diskussionen om den långsiktiga utvecklingen och också lagt fram material på olika områden för att stimulera denna debatt.

Men det var egentligen inte det viktigaste som stod i den reservationen, utan det är en annan formulering. Marianne Samuelsson skriver att redan själva grundtanken med EU är fel. Hon fortsätter med att säga att Sverige bör lämna EU. Då är min fråga: Om vi nu skulle tänka oss det scenariot att vi går ur EU, vilka metoder ser Marianne Samuelsson då som möjliga framöver t.ex. för att, som vi har varit inne på tidigare, skärpa miljölagstiftningen och för att i ett samarbete med andra länder få lite klös i miljöpolitiken? Vilka är alternativen?

Anf. 20 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Först vill jag ta upp detta med att lämna EU. Vi och vårt parti har röstat emot EU-medlemskapet, och vi står fast vid ståndpunkten att vi tycker att det vore bättre om Sverige var kvar utanför EU, som Norge har valt att vara. Vi ser inte att Norges röst i världen har tystnat eller att Norge inte har haft möjlighet att arbeta med viktiga frågor på ett internationellt plan.

Därför tycker vi också att det är viktigt att det finns en utträdesparagraf i EU:s konstitution. Det är förvånande, tycker jag, att Karl-Göran Biörsmark tycker att en utträdesparagraf skulle något slags hot mot EU-gemenskapen. Det borde vara självklart att det finns ett regelsystem för de demokratier, de länder, som skulle vilja rösta och välja något annat, t.ex. om något av de länder som i dag är medlemmar skulle få en majoritet som röstar för att lämna EU. Då borde det vara en självklarhet att det finns en utträdesparagraf. Det förvånar mig mycket att K-G Biörsmark inte tycker att det behövs en sådan.

Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Nu tog Marianne Samuelsson till det klassiska debatt-knepet att tala om något annat än det som jag ställde frågan om. Jag ställde nämligen frågan om vilket alternativ Marianne Samuelsson och

Miljöpartiet har om man nu vill gå ur EU och inte vara med i det samarbetet för att få lite kraft bakom politiken och inte vara en ensamseglare.

Vi kan naturligtvis höja rösten som enskilt land, men är vi i ett större sammanhang och kan påverka det kan det få helt andra effekter, bl.a. på miljöområdet. Det var det min fråga gällde.

När nu Miljöpartiet vill lämna den här gemenskapen, vilka kraftfulla åtgärder och kraftfulla samarbetsmöjligheter ser då Miljöpartiet och Marianne Samuelsson för att t.ex. öka kraften i miljöpolitiken och få en bättre utveckling på det området?

Anf. 22 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Först och främst, K-G Biörsmark, har EU inte varit särskilt kraftfullt på miljöområdet. Sverige har snarare fått backa från flera miljökrav som man tidigare har haft. Vi hade en debatt om EU:s regelsystem när det gäller företagsflytt. Det visade sig att EU när man gick in med en massa bidrag för att flytta tillverknings – i det här fallet handlade det om däcktillverkning – inte ens hade ett system som gjorde det möjligt att ställa krav på fabriken att man skulle bibehålla den miljövänligare produktion man hade i Sverige, utan det var upp till företaget att bestämma. Man kunde genom EU-stöd flytta en fabrik och alltså växla ned miljökraven. Det visar att EU inte alls är den miljökraft som K-G Biörsmark anser att EU är. Naturligtvis finns det andra vägar att lyfta fram miljöfrågorna.

Jag förutsätter, och det är vårt mål i den här diskussionen, att så länge vi är med måste EU ha en öppnare attityd gentemot omvärlden. Då bör man aktivt kunna delta i den globala och internationella debatten och skapa regelsystem som gör att man inte isolerar sig i en omvärldsdiskussion. Vi får faktiskt se till att tillsammans värna den globala solidariteten. Det bör vara en självklarhet att vi från svenskt håll driver denna fråga.

Anf. 23 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Flera talare har redan efterlyst en bred och förutsättningslös debatt om Europeiska unionen och dess framtid. Därför är det glädjande att konstatera att Sveriges riksdag under loppet av ett år har haft flera sådana breda debatter.

För snart ett år sedan hade vi en debatt med anledning av det dåvarande gemensamma utskottets betänkande om EU:s framtid. Det var det första steget i den här debatten, och det var en bred diskussion vi förde offentligt här i Sveriges riksdag och i dess kammare. Förra året hade vi på hösten en debatt om Nicefördraget, och vi godkände Nicefördraget. Det var också en debatt som handlade om EU:s framtid. Vi vet ju att Nicefördraget är synnerligen viktigt för utvidgningen av unionen. Misslyckas ratifikationsprocessen i medlemsländerna finns det en stor risk för att utvidgningen försenas.

Vi har nu den här debatten i dag i kammaren, och det kommer naturligtvis flera debatter framöver. Utgångspunkten i dag är regeringens skrivelse som baserar sig på det som har hänt i Nice och Laeken och att det nu har tillsatts ett konvent. I samband med det anger regeringen i skrivelsen vissa allmänna ståndpunkter inför det fortsatta arbetet.

Det som är viktigt att konstatera och som också påpekas i vårt betänkande är att det nu finns ett brett sammansatt konvent där också kandi-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

datländerna är med. Det hälsar vi med stor tillfredsställelse. Det är unikt i EU:s historia att det är på det sättet. När konventet är färdigt ska det följas av en tid av reflexion, då medlemsstaterna får möjlighet att tänka igenom de resultat som konventet har kommit fram till. Då får naturligtvis också riksdagen möjlighet att gå igenom resultatet av konventet. Därefter startar den egentliga regeringskonferensen.

När vi läser betänkandet, och framför allt när vi lyssnar på debatten, bör vi också hålla i minnet att det finns en skala av åsikter om hur Europeiska unionen ska utvecklas. Som jag ser det har vi å ena sidan en grupp under ledning av Folkpartiet, men där även Kristdemokraterna är med, som vill gå väldigt långt åt det ena hållet. Det är den väg som många i Europaparlamentet vurmar för och som kanske också kommissionen vill följa. Å andra sidan har vi Miljöpartiet och Vänsterpartiet som vill gå en helt annan väg. Mellan dessa poler har vi partier med en mer pragmatisk inställning.

Bortser man från de nyanser som förekommit i debatten kan man konstatera att det finns en bred uppslutning kring och ett stöd för den rådande ordningen när det gäller hur EU:s grundvalar ska fungera. Det är en pragmatisk hållning som utvecklas i betänkandet om hur EU ska utvecklas.

Det är viktigt att slå fast det som flera redan har varit inne på, nämligen att det är medlemsstaterna som ger Europeiska unionen dess befogenheter. Det är medlemsstaterna som via sina parlament ska ratificera förändringar, och det är alltså medlemsstaterna som är fördragens herrar. EU bygger på en maktbalans mellan olika institutioner. Det är ingen parlamentarisk demokrati, utan den bygger på den här uppdelningen.

Vi i majoriteten är positiva till att förenkla fördragen och ser ett värde i det, men vi inser samtidigt de praktiska svårigheter som kan föreligga. Vi är inte negativa till att använda begrepp som "konstitutionellt fördrag". Det är inte den typen av etiketter vi ska syssla med och koncentrera oss på. Det viktiga är att de nationella parlamenten i medlemsstaterna ratificerar förändringar i fördragen, och vi är därför mycket tveksamma till om det går att hitta någon form för en annan, förenklad förändringsprocess.

Vi är däremot tveksamma till en kompetenskatalog. Det är många som talat för detta. Vi tror inte att det är en så god tanke, även om man kan förstå motivet. Det är nämligen svårt att fastställa en exakt kompetenskatalog. Hittills har EU-samarbetet gått framåt och varit progressivt på grund av att det har innehållit ett mått av flexibilitet. Med en kompetenskatalog skulle det finnas en risk för att denna flexibilitet försvinner. Det viktiga är naturligtvis att hela tiden ta fasta på subsidiaritetsprincipen och att den verkligen provas inför varje beslut som ska fattas.

Herr talman! EU-samarbetet har under året visat sig ha en oerhörd kraft. Det har befrämjat demokratin, tillväxten och utvecklingen. Jag tycker att vi ska hålla det i minnet när vi diskuterar framtidsfrågorna, särskilt utvidgningen av unionen.

Jag läste en gång Willy Brandts memoarer. Där beskriver han ingående hur man diskuterade i mitten på 1970-talet då det gällde att få in de gamla diktaturerna i ett demokratiskt tänkande. Det handlade då om Spanien, Portugal och Grekland. Dåvarande EG, eller EEC, som det hette, bestämde sig för att ta med dessa länder. De var fattiga, underut-

vecklade osv., men tog man med dem skulle de ”vaccineras” mot diktatur och för alltid bli demokratier. Historien visar nu hur rätt detta var. På samma sätt ska vi naturligtvis hantera framtiden, den nära framtiden då vi ska ta med länderna i Öst- och Centraleuropa.

När vi nu diskuterar den framtida processen får vi inte heller bli fartblinda, vilket jag tror en del lätt kan bli, att man vill gå på i ullstrumporna och utveckla överstatligheten osv.

Jag hade tillfälle att vara med på en konferens där en välrenommerad statsvetare från Storbritannien deltog. Hennes namn är Helen Wallace. Hon sade att om man tittar på Europas historia så har de senaste 10–15 åren varit de mest omvälvande någonsin. Det är en verklig revolution som har ägt rum i Europa på kort tid.

Det för mig in på att jag för egen del vill tacka för åren här i riksdagen. I början av 80-talet när jag kom in i riksdagen såg Europa helt annorlunda ut än i dag. Det var före enhetsakten. Tidningen *The Economist* funderade på att lägga ned sin redaktion i Bryssel eftersom man tyckte att EU var ett tråkigt projekt. Det var bara tullunion, tariffier och ingenting mer. Sedan kom enhetsakten, Maastricht, de nya medlemsländerna Spanien, Portugal och Grekland som jag talade om tidigare, järnridån försvann, muren revs, Sverige, Österrike och Finland har kommit med som medlemmar, och det har skett en enorm utveckling under dessa år. Det ska vi inte glömma bort. Därför ska man också vara försiktig när man nu ska gå vidare. Man ska konsolidera det som man har uppnått, och man ska gå framåt steg för steg. Jag tror att det är en god linje att steg för steg se till att EU kan utvecklas organiskt.

Jag vill beröra en fråga som jag tror är oerhört viktig för samarbetet inom unionen. Vi hade i förra veckan en liten informell överläggning med Margot Wallström, vår EU-kommissionär. Hon sade då någonting som är intressant. Jag tänkte närmast på det som nämndes förut i debatten om Sveriges röst i världen. Vi talar ju väldigt mycket om det. Sverige ska höras i världen, Sverige ska höras i FN osv. Men hon sade att Sveriges röst måste också höras inom Europeiska unionen. Vi är ju medlemmar där. Vi ska naturligtvis inte krypa omkring och inte säga vår mening. Det är ju vår plattform. Det är ju här som vi har möjlighet att påverka besluten. Därför är det också väldigt viktigt att medlemsstaterna tar sitt ansvar, att de nationella parlamenten gör det. De nationella parlamenten får inte abdikera från den europeiska debatten. De nationella parlamenten måste vara med och forma politiken för framtiden, ta initiativ och sedan kanalisera dessa initiativ via sina regeringar. Vi lever ju i parlamentariska demokratier, och där formar man politiken, och man kanaliserar den via regeringarna. Därmed kan man alltså föra EU-frågorna vidare.

Jag är mycket glad för att riksdagen i Sverige tidigt insåg detta och därmed har sett till att riksdagen har skapat en organisation för att hantera EU-frågorna. Och jämför man oss med andra så ligger vi i framkant. Jag har lite svårt att förstå de kritiker som dyker upp emellanåt både här i kammaren och även utanför huset och som torgför sig på debattsidor. Det verkar som om de inte riktigt har följt med i utvecklingen och kanske inte heller är medvetna om de verktyg som faktiskt ligger på bordet i riksdagen och i riksdagens utskott då det gäller att hantera framtidsfrågor. Vi kan naturligtvis bli bättre på detta och ska hela tiden se över verksamheten, och vi ska naturligtvis också se till att vi kan hitta nya samarbetsfor-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

mer tillsammans med våra kolleger i de andra nationella parlamenten. Jag tror att det är viktigt för framtiden för att på det sättet gemensamt föra EU-projektet framåt.

Herr talman! Slutligen sägs det i betänkandet att vi som har förmånen att vara med i konventet har ett personligt mandat. Det är naturligtvis bra. Vi ska inte binda riksdagen eller på något sätt ställa till bekymmer som gör att riksdagens handlingsfrihet begränsas. Men jag tror nog att det betänkande som vi så småningom i dag ska besluta om här i riksdagen är någonting som vi ska föra med oss och delge konventet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 24 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Sören Lekberg får ursäkt mig om jag får intrycket av att han driver principen om pragmatismen in till gränsen där den övergår i kökkenmödding.

Jag har en kommentar och en fråga med den utgångspunkten. Kommentaren är att när Sören Lekberg tar avstånd från eller är starkt tveksam till idén om en kompetenskatalog säger han att vi inte ska göra klart för oss vad det är som EU ska göra och vad det är som nationalstaterna ska göra. Jag tror att detta är en farlig ståndpunkt därför att den riskerar att leda till att sådant som nationalstaterna borde ägna sig åt glider vidare till EU, medan EU däremot inte får det gjort som nationalstaterna inte klarar av.

Min fråga i denna otydlighetsavdelning hänger samman med socialdemokratins och mellanstatligheten. Jag skulle vilja be Sören Lekberg reda ut hur Socialdemokraterna faktiskt ser på detta och dessutom försöka reda ut hur tesen, som många hävdar, om mellanstatlighet skulle vara något slags skydd för de mindre ländernas möjligheter till påverkan. Många inklusive jag själv hävdar ju snarast raka motsatsen, nämligen att det mellanstatliga samarbetet möjligen är ett samarbete där alla kan säga nej – så långt är jag med – men där de som driver på när det gäller innehållet i det som man säger ja till är de länder som har de största musklerna. Och per definition är Sverige inte riktigt ett land som har möjlighet att tävla i den genren.

Anf. 25 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att man måste vara lite mer nyanserad än Per Unckel just nu är. De små länderna kan faktiskt göra sig gällande i EU-samarbetet. Vi har sett det under de år som vi har varit medlemmar. Jag tänker närmast på Amsterdamförhandlingarna. Där rådde det mellanstatlighet. Men trots det lyckades vi tillsammans med andra övertyga samtliga om att det var viktigt att i fördraget skriva in offentlighet, konsumentskydd, etc. Vi fick även med ett kapitel om sysselsättningen. Det var en stor framgång. Jag vet att partivänner till Per Unckel på den tiden sade att detta var en omöjlig uppgift. Men det lyckades även för ett, jag vill inte säga litet men, mellanstort land som Sverige att tillsammans med andra gå den vägen.

Det låter väldigt tilltalande med en kompetenskatalog. Men fördragen i dag talar ju faktiskt om vad EU ska göra. Och vi vet också att i fråga om varje beslut som ska tas vare sig det gäller en förordning eller ett direktiv ska det finnas en rättslig grund för detta som klart och tydligt ska

anges. Om man inte är belåten med det har man möjlighet att få det överprövat. Att man ska gå så långt som att sätta upp en katalog i stenskrift tror jag inte på, och det finns en risk att flexibiliteten då äventyras.

Anf. 26 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Det är nog risk för att medlemsstaternas regeringar blir lite mer bundna av en kompetenskatalog. Men det är faktiskt själva poängen, inte minst om man, som både Sören Lekberg och jag, är ledamot av ett nationellt parlament, genom att säga: Dessa uppgifter avser vi faktiskt att behålla här hemma, medan följande huvuduppgifter bättre hanteras av Europeiska unionen.

Bekymret med Sören Lekbergs attityd från demokratiska utgångspunkter eller för den delen från subsidiaritetsutgångspunkter är att avsaknad av kompetensuppdelningen leder till att regeringarna inom EU får ett mycket vitt handlingsutrymme.

Som jag sade i mitt huvudanförande tycker jag att regeln ska vara att det ska vara svårt att ge EU ny kompetens. Däremot ska det vara lätt för EU att använda den kompetens som man har fått.

Låt oss ta diskussionen om det mellanstatliga ett steg till. Ett uttryck för den här mellanstatliga hållningen är ju Tony Blairs förslag om att ha en rådsresident som sitter i fem år. Såvitt jag förstår har Sören Lekbergs eget partis statsminister sagt att det där borde man nog fundera över. Men innebörden i detta är i så fall att rådet blir mycket starkare – det säger sig självt – och då är det per definition någon annan som blir svagare. Ser inte Sören Lekberg en risk i att en sådan utveckling först och främst gynnar de länder som för fram denna typ av förslag, nämligen de stora länderna – på de små ländernas bekostnad?

Anf. 27 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Detta med bl.a. rådsresident är sådant som får omkring i luften. Personligen har jag svårt att se någon vits med detta. Jag har sett att Göran Persson när han har varit positiv uttalat sig om ett längre ordförandeskap som kan delas av flera länder, och det är något helt annat.

När det gäller rådet osv. ska vi inte komma ifrån det faktum, Per Unckel, att det finns ett klart samband mellan rådet och de nationella parlamenten. Det är via rådet som de nationella parlamenten för fram sina uppfattningar – det är ju den vägen man går i en parlamentarisk demokrati. Jag är medveten om att det i vissa länder kanske inte fungerar på bästa sätt, att regeringarna så att säga är allenarådande. Men i t.ex. Sverige är det en nära samverkan, och det tycker jag är bra. Det är bra för demokratin, och det stärker också de små länderna.

Slutligen vill jag i fråga om kompetenskatalogen säga att det nog lätt kan bli en diskussion som mer är semantisk. Vad det handlar om är att fördragen – eller ett konstitutionellt fördrag, om vi får ett sådant någon gång i framtiden – ska tala om vad EU ska göra. Därför behövs det ingen katalog vid sidan av detta. Av fördragen ska det alltså framgå vad EU ska göra. Dessutom är det inte – jag återkommer till detta eftersom jag tycker att det är det principiellt viktiga – någon katalog eller domstol som bestämmer detta förhållande, utan medlemsstaterna själva fattar beslutet om att ge EU befogenheter eller inte.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 28 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Sören Lekberg säger att vi kristdemokrater går för långt, men EU styrs inte som en parlamentarisk stat eller med traditionell maktindelning. Däremot handlar det om en maktbalans mellan de olika institutionerna. I valet mellan dynamiken och det statiska, i valet mellan motorerna och släpvnagsmodellen, väljer vi så klart dynamiken och motorerna. Sören Lekberg verkar – i sällskap med moderater och centerpartister, som nyss sades – nöja sig med pragmatismen.

När det gäller vad vi vill gå långt i och som vi pekar på som en viktig substans på området med utökade majoritetsbeslut handlar det om effektivitet, inte minst med tanke på att vi ska ha en stor utvidgning. Vidare gäller det inflytandet för Europaparlamentet och medbestämmandet. Där är det också en fråga om det ska vara en diskussionsklubb eller ett beslutande parlament. Detta är en bra frågeställning.

Anser Sören Lekberg att gemenskapsmetoden i dag fungerar på ett tillfredsställande sätt? Är det en riktig balans mellan rådet, kommissionen och Europaparlamentet?

Apropå dynamiken skulle jag gärna vilja ställa en fråga. Såvitt jag erinrar mig har vi kristdemokrater tidigare varit ensamma om att tala om en europeisk åklagarmyndighet. Rätta mig gärna om jag har fel på den punkten! Hur ser Sören Lekberg på detta? EU-kommissionen gjorde ju ett inspel till konventet just med den här frågeställningen.

Anf. 29 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Liknelsen med dynamiken och släpvnagen var rolig. Men jag tror att vi, med den ordning som vi har i dag, har en väldig dynamik i verksamheten. Jag pekade på det som har hänt under de senaste åren. Vi får inte, Ingvar Svensson, bli fartblinda och bara lyssna på vad vissa inom det europeiska samarbetet tycker och tänker, utan vi måste också se upp. Vi måste se till att vi går i takt med medborgarna, att opinionen är med oss och att beslutsprocessen är förankrad.

Vi har redan talat mycket om demokratin, om hur viktig den är. Från svenska utgångspunkter vet vi att man måste ta sig tid med att förankra besluten. Där delar jag uppfattningen att vi, när vi kommer överens om att befogenheter ska överföras och att det finns goda skäl för att göra det, också ska göra det. Vi ger då det gemensamma de befogenheter som behövs för att genomföra det hela.

I debatten, Ingvar Svensson, där det lite slarvigt talas om mellanstatlighet och detta med gemenskapsmetoden, glömmar man faktiskt bort att när Nicefördraget – förhoppningsvis – blir ratificerat i samtliga medlemsländer kommer, tror jag, 73 % eller 75 % av besluten att fattas med kvalificerad majoritet. Kvar finns då en kärna av frågor som ligger väldigt nära varje medlemsstats hjärta. Där gäller fortfarande att det ska vara enhälliga beslut. Det ska vi inte glömma bort.

När jag lyssnar på Ingvar Svensson och andra här får jag lätt intrycket att det i dag i princip är bara enhällighet som råder, men så är det inte.

Anf. 30 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Sören Lekberg modifierade något det här med att gå lite långt. Om det är 73 % som kommer att gälla för majoritetsbeslut och man vill öka ytterligare något är det kanske inte särskilt långtgående. Det

är säkert så att det i vissa sammanhang finns ett behov av att bevara enhällighet på vissa områden, i synnerhet på sådana områden som ligger staternas suveränitet väldigt nära; det har jag förstått.

Däremot förstår jag inte detta med fartblindheten. Jag får en känsla av att Sören Lekberg och hans parti gärna vill släpa sig in i utvecklingen i den europeiska unionen.

Slutligen: Frågan om den europeiska åklagarmyndigheten fick jag inget svar på.

Anf. 31 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har inte funderat särskilt mycket på detta med åklagarmyndigheten. När det gäller det rättsliga området, den s.k. tredje pelaren, har vi uppfattningen att man faktiskt får överväga om mer beslut ska överföras till det gemensamma. Som framgår av betänkandet skriver vi väldigt positivt om det – man bör nu överväga att sakfrågor inom den s.k. tredje pelaren ska kunna gå över till och bli föremål för beslut med kvalificerad majoritet. Jag vet inte om detta är ett konkret svar på Ingvar Svenssons fråga. Det betyder i alla fall att du har fått ett någorlunda positivt svar.

Återigen vill jag varna för fartblindheten, Ingvar Svensson! Det är viktigt att EU konsoliderar sig – att man inte springer vidare och att man inte tror, som jag hör många säga, att saker och ting, om man stöter på problem från folkopinionen osv., uppifrån ska kommenderas fram. Man ska informera mer osv. Men det är inte så lätt som att institutionerna i Bryssel ska informera, utan jag tror att man måste förankra besluten djupare. Därför tror jag att en pragmatisk hållning är väldigt viktigt för framtiden.

Anf. 32 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag har lite grann samma tema som i föregående frågor till Sören Lekberg. Det gäller det här med det pragmatiska. Det låter ju bra. I ett demokratiskt system kan man inte alls kommendera uppifrån, utan det hela måste förankras. Det håller jag helt med om. Men samtidigt får det inte bli liksom på stället marsch.

Med tanke på de förslag som läggs fram från Folkpartiet när det gäller det framtida EU och utvecklingen under decennierna framöver vill jag säga att det är tur att det finns partier som vågar ha en lite visionär syn – liksom de gjorde som för ett halvt sekel sedan startade hela projektet. Jag tror att det är viktigt att man ser framåt och har en vision av hur det ska vara. Den ska naturligtvis sedan hanteras.

Jag har en konkret fråga, och den gäller just den demokratiska förankringen. Det finns i dag kritik när det gäller bristen på öppenhet vad beträffar ministerrådet, som har överläggningar i slutna rum. Ett av Folkpartiets förslag gäller införande av någon form av tvåkammerssystem, där ministerrådet skulle kunna vara den ena kammaren. Då blir det en öppen kammare, där man kan följa debatten speciellt när det gäller sådant som har med lagstiftning att göra.

Hur ser Sören Lekberg på detta? Försök vara lite visionär i stället för pragmatisk. Se inte enbart till 2002, utan se till 2010, t.ex.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 33 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Vi är inte förespråkare för ”på stället marsch”. Om vi ser tillbaka ser vi att det har varit en enorm utveckling de senaste åren. Det handlar inte alls om att hålla tillbaka eller vara släpvagn.

Det förekommer naturligtvis visionärt tänkande, men man får inte springa så långt före i debatter och ställa sig så långt vid sidan av att ingen lyssnar på en. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi förankrar frågorna – att vi diskuterar med kollegerna i andra nationella parlament, osv.

När det gäller frågan om tvåkammerssystemet kan jag säga att utskottet är skeptiskt till det. Det beror på att vi redan i dag har ett tvåkammerssystem. Vi har rådet, som faktiskt är den lagstiftande församlingen. Vi har ett parlament vars uppgift från början var, och fortfarande är, att kontrollera den mäktiga kommissionen men som under senare år har fått möjlighet till medinflytande då det gäller lagstiftningsfrågor.

Jag tycker också att rådet måste öppna sig mer. Jag tycker inte om kritiken om slutna rum. Därför tycker jag att det ligger i rådets eget intresse att öppna sig de gånger man fattar lagstiftningsbeslut. Det framförs också i vårt betänkande.

Anf. 34 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Sören Lekberg säger att vi inte kan springa före i debatten. Men det är precis vad jag tycker att vi ska göra. Vi ska ligga långt framme i debatten för att få genomslag för våra tankar, idéer och visioner. De kan inte komma som ketchupen ur flaskan helt plötsligt, utan det måste vara en process. Jag menar att det är viktigt att vara tydlig och klar i sina program och ställningstaganden för att uppmuntra denna debatt. Det ger bättre grogrund för en demokratiskt förankring, och man får lättare med sig människor på idéerna och tankarna.

Risken är att man stryper debatten på grund av att man vill vara pragmatisk. Man vågar inte ta de visionära idéerna. Jag tror att hela EU vinner på denna öppenhet, och det blir bättre i framtiden.

Det är bra att vi är på samma linje när det gäller att öppna rådet. Jag tror att mycket av den kritik som finns härstammar just från att man upplever att det är lite slutet och att rådet bara talar om vad man har kommit överens om. Detta förfaringssätt väcker lätt en berättigad ilska.

Anf. 35 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är inte emot visionärt tänkande eller breda debatter. Tvärtom har jag i mitt inlägg understrukt hur värdefullt det är. Karl-Göran Biörsmark försöker tillämpa ett knep. Bara för att man inte delar hans uppfattningar skulle man vara emot det visionära tänkandet.

Jag är för den breda debatten. Jag tycker att det är väldigt bra att den förs. Jag är för offentligheten. Vi har drivit de frågorna hårt i Sverige. Vi har sett till att den svenska riksdagen har fått större inflytande, osv. Men det är skillnad mellan det och att helt och hållet ansluta sig till Folkpartiets idéer. Det är Folkpartiets idéer som jag inte tror är gångbara – som jag inte tror på. Det är någonting helt annat.

Vi vet att flertalet svenskar inte vill gå den vägen. Därför måste man, om man ska föra utvecklingen framåt, stå med bågge fötterna på jorden.

Man måste också se till att man har opinionen med sig. Det är skillnaden mellan mig och Karl-Göran Biörsmark.

Prot. 2001/02:119
4 juni

Anf. 36 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Mycket har handlat om en pragmatisk inställning. Sören Lekberg återkommer till det. Också jag vill uppehålla mig lite vid det. Jag tycker i och för sig att ett visst mått av pragmatism är hedervärt. Man ska vara odogmatisk och kunna ta ställning till frågorna vartefter de kommer.

Jag vill gå tillbaka till lite lärdomshistoria. Vad beträffar Sören Lekbergs och Socialdemokraternas inställning vill jag alludera på Eduard Bernsteins klassiska uttryck "Rörelsen är allt, målet intet". När det gäller EU säger man nu att rörelsen ska vara pragmatisk och inte snabb och att målet ska vara suddigt.

Jag tror att man ska vara pragmatisk, men att man ska ha en tydlig utgångspunkt. Själva rörelseriktningen är också väldigt viktig.

Jag kan nog dela uppfattningen att man inte ska sätta upp några absoluta slutmål för politisk verksamhet, för historien känner nog inga absoluta slutmål. Men jag tror att rörelseriktningen är viktig. Därför känner jag sympati när Sören Lekberg talar om att man inte ska vara fartblind. Men det är inte bara farten man ska varna för, utan det är själva rörelsen. Det har i EU skett en rörelse mot ökad överstatlighet – mot ökade inslag av kvalificerat beslutsfattande – vilket i medlemsstaterna har begränsat de nationella parlamentens betydelse. Det försvarar för människors utövande av det demokratiska inflytande de vill kunna utöva. Där finns en problematik.

Anf. 37 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Kenneth Kvist tar upp ett filosofiskt resonemang. Jag är naturligtvis intresserad av att försöka gå in på det spåret.

Vi delar inte uppfattningen att det ska finnas något slags slutmål för EU-samarbetet. Så är det inte. Jag talar om pragmatismen. EU förändras hela tiden, men samtidigt förändras det politiska landskap som EU verkar i. Det är väldigt svårt att säga vad som kommer att ske om fem eller tio år.

Det finns något som är viktigt att göra klart för sig, som jag har sagt flera gånger. EU-samarbetet är någonting annat än sedvanligt internationellt samarbete i mellanstatlig form. Här har medlemsstaterna kommit överens om att överlämna vissa befogenheter till det gemensamma. Man beslutar gemensamt om hur de befogenheterna ska utnyttjas. Det är någonting helt annat än vanligt mellanstatligt samarbete. Men det är fortfarande medlemsstaterna som avgör hur fort man ska springa och vilka mål man ska inrikta sig mot.

Låt mig gå tillbaka till hur det såg ut under de första årtiondena. Samarbetet gick sakta och höll på att stanna av. Så plötsligt blev det dynamik i det. Jag tror att vi kommer att se samma sak i framtiden. Det blir dynamiska skeden. Sedan blir det stagnation eller stillastående, och så tar det fart igen.

Det viktiga är att det är medlemsstaterna som i demokratisk ordning ger befogenheterna.

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 38 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Vi är överens om att det är medlemsstaterna som ska ge EU dess befogenheter och som ska ge begränsade befogenheter till institutioner som inte styrs direkt av medlemsstaterna. Jag håller också till en del med om Sörens beskrivning av rörelseriktningen, herr talman. Det går ibland snabbt, ibland långsammare, och det sker en förändring. Men det avgörande är att vi måste vara med och kraftfullt försöka påverka riktningen på denna rörelse och denna förändring. I Sören Lekbergs huvudanförande ligger egentligen en del principer som i alla fall till en del går åt det håll som jag tycker är bra. Man betonar nämligen överstatlighet och de nationella parlamentens roll osv.

Varför inte försöka göra detta till en klar princip, till en klar rörelseriktning som man vill eftersträva? Jag tycker inte att man bara ska ha en inställning när det gäller detta som att vi, bara det är pragmatism, kan förhålla oss till utvecklingen vartåt den än går. Man måste nog, för att kunna ha en bra pragmatism, ha en principiell hållning, och jag menar att denna principiella hållning bör vara att vi utvecklar ett samarbete som har mellanstatligheten som grund och bärande princip.

Anf. 39 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! EU-samarbetet är ju mellanstatligt, och i mellanstatlig form har man gett det gemensamma vissa befogenheter. Jag håller med Kenneth Kvist om att detta till sin grund är mellanstatligt.

Sedan – om vi ska sätta upp mål – handlar det naturligtvis om att fördjupa samarbetet på det sättet att medlemsstaterna och deras nationella parlament måste ta ett större ansvar för att förankra processerna men också för att vara aktiva partner i samarbetet. De ska ta initiativ och via sina regeringar föra fram frågor och inte passivt åse processen. Det tror jag är ett viktigt mål för framtiden.

Anf. 40 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Sören Lekberg nämnde i sitt anförande frågan om Sveriges röst i världen och Sveriges röst i EU och citerade Margot Wallström, som är EU-kommissionär på miljöområdet. Det handlade om att Sveriges röst i EU måste höras. Det får mig att fundera.

När toppmötet var i Sverige hade regeringen valt miljöfrågan som en av de viktiga frågorna. Sedan har det kanske inte hänt så särskilt mycket kring miljön och miljökraven. Har regeringen en agenda för hemmapubliken, där man driver och pratar om miljöfrågor, och en annan när man kommer till EU, då man blir tämligen tyst? Det måste ju vara så om kommissionären tycker att Sveriges röst är tyst inom EU.

Anf. 41 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Det var en märklig sammanfattning av mitt inlägg.

Jag försökte använda det som Margot Wallström sade till att understryka detta med att de nationella parlamenten måste ta för sig och att vi som medlemmar i Europeiska unionen måste synas och höras. Vi kan inte överlåta till diplomater i Bryssel, EU-parlamentariker eller kommissionärer att sköta det. Vi måste själva se till att det väcks debatt, att idéer föds och att idéer utvecklas och blir till förslag. Det var det som jag tänkte på och som jag försökte framhålla.

Jag tycker att vi glömmer bort det här. Vi talar väldigt mycket om att Sveriges röst inte hörs numera på den internationella arenan. Det tycker jag är nonsens. Sveriges röst hörs mer än någonsin, och vi har större inflytande än någonsin, men vi måste också höras ljudligt i EU-samarbetet. Det var min utgångspunkt, och jag vill definitivt dementera påståendet att det skulle finnas dubbla agendor från regeringens sida.

Anf. 42 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är ju bra om det inte finns dubbla agendor utan att rösten är lika kraftfull när man kommer ned till EU som den ibland är inför hemmapubliken, inte minst när det gäller miljösidan. Men uttalandet och citatet kom onekligen från en som borde vara insatt i hur pass mycket Sveriges röst hörs, eftersom kommissionären på miljösidan finns med på mötena. Så det finns ändå anledning att fundera över om vi inte hörs tillräckligt ens i EU i dag. Om det är så borde regeringen ta till sig att man måste höras kraftfullare både internationellt och inom EU.

Anf. 43 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Herr talman! Det var inte miljöfrågor som vi då diskuterade med Margot Wallström. Jag måste än en gång påpeka att det handlade om EU-debatten, EU-frågorna och EU-processen i allmänhet. Detta kan vi inte överlåta till regeringen att svara för, utan det måste ankomma på oss alla att föra den debatten och se till att vi hörs och att Sveriges riksdag hörs. Det var det som det handlade om, att Sverige faktiskt ska höras även i EU-samarbetet, men vi kan inte säga att det bara är regeringens uppgift. Vi har alla ett ansvar att ta. Det var det som jag försökte säga.

Anf. 44 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande om EU:s framtidsfrågor är ett mycket läsvärt betänkande. Det ger en god bild av den aktuella diskussionen, och det bidrar med många värdefulla synpunkter i det fortsatta arbetet.

Riksdagen ska ratificera eventuella förändringar av EU:s fördrag, och det är därför en självklarhet för regeringen att förankra de svenska positionerna i de här frågorna hos riksdagen. Betänkandet är därför mycket viktigt.

Den allt överskuggande frågan för EU just nu är naturligtvis utvidgningen. Som jag ser det är det den viktigaste frågan för dagens politiker i Europa. Utvidgningen tryggar freden i Europa genom att knyta länderna till varandra i ett ömsesidigt samarbete. Den befäster demokratins princip över hela vår kontinent och tryggar rättsstatens principer. Den möjliggör förbättrad ekonomisk och social utveckling i alla medlemsländer, både nya och gamla, och jag vet att den svenska riksdagen står bakom synen på att utvidgningen är den viktigaste framtidsfrågan för EU.

Genom Nicefördraget, som riksdagen godkände förra året, gjordes de nödvändiga institutionella förändringarna för att möjliggöra en anslutning av nya medlemmar, och de förhandlingar som under de senaste två åren har förts med totalt tolv ansökarländer har varit intensiva och hittills i grunden mycket framgångsrika. Förhandlingarna är nu i ett avgörande skede. Såväl nuvarande som kommande EU-länder måste just det här året

lägga ned stor kraft på att föra förhandlingarna i hamn. Sverige deltar aktivt och konstruktivt i det här arbetet, och det är av stor vikt för regeringen att vi har riksdagens helhjärtade stöd i den här processen.

Herr talman! Diskussionen om EU:s framtidsfrågor har nu börjat på allvar. Bakgrunden är förstås utvidgningen men lika mycket insikten om att det finns en omfattande demokratisk utmaning för EU. Många människor anser att mycket i EU är obegripligt, att alltför mycket avhandlas ovanför människornas huvuden och att det brister i den demokratiska kontrollen.

Framtidsfrågorna är därför angelägna, och diskussionen behöver ta tid. Nya förslag måste vara väl förankrade i samtliga medlemsländer och inte minst i parlamenten. Det ska finnas gott om tid för en bred debatt i samhället. Allmänheten måste kunna få lämna in sina synpunkter.

Det konvent som EU:s stats- och regeringschefer beslutade att inkalla för att diskutera en rad frågor inför nästa regeringskonferens är nu i gång. Konventets diskussioner är helt öppna för allmänheten.

I min roll som den svenska regeringens representant vill jag medverka till att hitta breda lösningar i de frågor som konventet diskuterar. Samtidigt är det viktigt att framhålla att konventet också kan presentera ett antal olika alternativ ifall enighet inte kan uppnås.

Konventet är bara det första steget i en längre process som ska leda fram till ett nytt fördrag. Men det är ett viktigt steg. Medlemsstaterna är fördragets herrar. Därför måste alla förändringar av fördragen framförhandlas i en kommande regeringskonferens och sedan ratificeras av de nationella parlamenten.

Utgångspunkten för konventets arbete bör vara att diskutera vad vi vill att EU ska ägna sig åt. Vi bör först peka på vad vi vill uppnå inom enskilda politiska områden för att därefter hitta de institutionella lösningar som möjliggör det vi önskar. Vi låter alltså sakfrågorna bestämma var och hur besluten ska tas. Gör vi det sätter vi medborgarnas intressen i centrum.

Regeringens utgångspunkt är att vi inom EU gemensamt bör kunna fatta beslut i genuint gränsöverskridande frågor och i frågor där nyttan av det gemensamma beslutsfattandet klart överskrider nyttan av att fatta besluten i varje medlemsland.

I de inledande diskussionerna i konventet har jag pekat ut några områden där EU behöver förstärkt kompetens för att bättre svara upp mot våra grundläggande politiska målsättningar. Det handlar t.ex. om asyl- och migrationspolitiken och det rättsliga samarbetet.

Därtill har betydelsen av EU:s utrikespolitiska agerande ökat kraftigt. Regeringen anser därför att frågor som rör EU:s förbindelser med andra länder bör samlas i ett särskilt råd för externa relationer. Samtidigt växer behovet av samordning inför Europeiska rådet. Det s.k. Allmänna rådet bör därför omvandlas till ett råd som verkligen ansvarar för den allmänna politiska samordningen inom EU:s ministerråd. Detta är naturligtvis förändringar som rådet självt kan fatta beslut om, men det är bra att vi har en diskussion om det.

Vidare bör de politiska målsättningarna på vissa områden i fördraget moderniseras. Inte minst gäller detta jordbrukspolitiken, där dagens ganska ensidiga producentperspektiv behöver kompletteras med ett konsument- och miljöperspektiv.

Öppenheten måste ytterligare förstärkas på flera sätt. Handlingsöfentligheten måste utvidgas till att gälla alla institutioner och EU-organ. Fördraget bör slå fast tjänstemännens rätt till yttrandefrihet. Vi bör också slå fast värdet av en god förvaltning. Därtill behöver rådets sammanträden vara öppna när rådet agerar lagstiftare.

De huvudsakliga frågorna för konventet rör naturligtvis kompetensfördelning och maktbalans. Beträffande kompetensfördelning råder det ganska stor enighet i konventet. Det är inte många som föreslår särskilt radikala förändringar. Därför blir jag lite förvånad när jag läser betänkandet.

Majoriteten är tveksam till en strikt kompetenskatalog. Det är också jag. Men i konventet är det så att de som vill begränsa unionens makt är de som förespråkar en kompetenskatalog. I riksdagen tycks det vara tvärtom. Här är det Vänsterpartiet och Miljöpartiet som motsätter sig en katalog medan Folkpartiet och Centerpartiet är mera positiva. Detta visar möjligen att kompetenskatalogen kan tolkas olika beroende på vad man fyller den med.

En viktig fråga är närhetsprincipen, subsidiaritetsprincipen i beslutsfattandet. Prövningen av att EU inte tar på sig beslut som lika bra eller bättre kan fattas nationellt sker, enligt min uppfattning, bäst som en naturlig del i det vanliga beslutsfattandet. Regler för subsidiaritetsprövningen finns redan. Vad som behövs är att tillämpa reglerna bättre och mer konsekvent. Jag är tveksam till nya organ för att klara just detta.

Maktbalansen har inte kommit upp i konventet än för en genomgripande diskussion. Regeringens ståndpunkt är att nuvarande balans i huvudsak ska behållas. De nationella regeringarna och därmed de nationella parlamenten måste ha en central roll i EU-arbetet. Samtidigt finns det naturligtvis behov av en mycket stark kommission som ska ha initiativrätt och en starkt övervakande roll på de områden där EU har givits kompetens av medlemsländerna. Till detta kommer också EU-parlamentets viktiga roll.

Att utgå från sakfrågorna tycker jag är det viktigaste också när man tittar på institutionerna. Ansvarsområdena blir lite olika. Det gäller också fördelningen mellan gemenskapsmetoden och det mellanstatliga samarbetet. Gemenskapsmetoden är den bästa för harmonisering av lagstiftning, kontroll av icke-diskriminering osv. Men på andra områden, exempelvis för insatser mot arbetslösheten, är det inte framför allt övernationell lagstiftning som krävs. Där sker samarbetet bättre genom mellanstatlighet och den öppna samarbetsmetoden.

När den svenska regeringen talar om mer mellanstatlighet handlar det alltså inte om att föra över det som i dag hanteras överstatligt till mellanstatligt beslutsfattande. Det handlar om att vi ser möjligheter på nya områden för EU-samarbete där man huvudsakligen ska använda ett mellanstatligt samarbete. Jag tänker på områden som kamp mot arbetslöshet, demografiska frågor, tillväxt osv.

Herr talman! Framtidsdebatten pågår väl inte så väldigt intensivt än, inte i vårt land och inte heller i så många andra länder. Men jag tror att den kommer att öka kraftigt under året.

Det är klart att det kommer att finnas olika åsikter – detta handlar ju om politik – vilket detta betänkande visar. Vi har här i dag framför allt talat om sådant som ska avhandlas inom EU:s framtidskonvent. Det

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

betyder att en del mycket angelägna framtidsfrågor, t.ex. miljön Marianne Samuelsson, inte riktigt passar in. Där handlar det inte i första hand om att det behövs fördragsförändringar. Det handlar mycket mera om politisk vilja och politisk handlingskraft.

Andra områden behöver dock fördragsförändringar för att underlätta vad vi politiskt önskar. Det är också de som blir föremål för konventsbehandling.

Diskussionen om EU:s framtidsfrågor är alltså mer än det som avspeglas i debatten i konventet och sedan i regeringskonferensen. Men det är ändå så att det är just nu som den nya europeiska unionen formas i konstruktiv dialog mellan nuvarande EU-länder och dagens kandidatländer. Det är självklart att vi i Sverige ska delta i diskussionen om framtidsfrågorna och om hur vi bäst ska samarbeta i Europa för att lösa dem.

Anf. 45 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Jag ska försöka se om det går att få en något tydligare bild av vad regeringen tycker när det gäller det Lena Hjelm-Wallén säger om att regeringen vill behålla den nuvarande maktbalansen. Det som har inträffat under de senaste åren är ju att rådet har tagit sig ökat inflytande, inte minst i konstellationen stats- och regeringscheferna, och dessutom ett mycket formlöst inflytande. Samtidigt har kommissionen enligt alla vittnesbörd tappat inflytande. Ty följande har en överskiftning skett till förmån för mellanstatlighet och regeringar och bort från kommissionsinflytande.

Då har jag tre frågor med den utgångspunkten.

1. Vilken balans är det egentligen som ska behållas? Är det den balans som har uppnåtts nu, med en svagare kommission och ett starkare råd, eller den balans som gällde för ett antal år sedan?
2. Vad tycker Lena Hjelm-Wallén om Europeiska rådets sätt att verka? Är detta en bra form för beslutsfattande i avgörande framtidsfrågor? De av oss som har begränsad insyn i detta sätter väl ett och annat frågetecken för hur effektivt, demokratiskt och transparent detta beslutsfattande egentligen är.
3. Finlands regering har gjort sig känd som den som gått i spetsen för de små staternas rättigheter och ty följande slagits för en stark kommission. Min undran är: Vore det inte dags för den svenska regeringen att sluta upp på den finska regeringens sida?

Anf. 46 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag ger Per Unckel rätt i analysen. Det europeiska rådet har förvisso stärkt sin ställning, och samtidigt kan vi se att kommissionen inte är lika stark som tidigare. Detta har alltså ingenting med fördragsförändringar att göra, utan det är så det har utvecklats. Det beror på individerna i väldigt hög grad.

Sverige är för en stark kommission – dock inte i första hand på grund av att, som det ofta sägs, kommissionen är de små staternas bästa vän. Det kanske är så, men det är nog inte detta det i första hand har handlat om för oss. Däremot är det kommissionen som ska stå för det övergripande EU-intresset, och det är viktigt att det finns någon som tydligt gör

det. Man kan hoppas att kommissionen via sina initiativ osv. ser till att stärka sin egen roll. Det går alltså att göra inom nuvarande maktbalans såsom den visas av fördragen. Det besvarar egentligen Per Unckels första och tredje fråga.

Sedan är jag, precis som nästan alla som har deltagit i Europeiska rådets sammanträden, ganska kritisk mot hur det fungerar. Det är alldeles för lösligt för att vara ett så viktigt organ. Det är också därför vår statsminister och andra har lagt fram förslag till hur det ska bli mer stadga i de europeiska rådets sammanträden. Det handlar om mer långsiktighet i arbetsplaneringen, vilka frågor som ska komma upp osv. Det handlar också om hur ordförandeskapet ska kunna hantera detta med lite större framförhållning.

Anf. 47 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Jag väljer att tills vidare ta Lena Hjelm-Wallén på orden när det gäller hennes uttalande om att regeringen vill ha en stark kommission och att detta också ska ses som ett svar på min fråga om Sveriges regerings förhållande till den finska regeringens propåer.

Låt mig till detta bara göra ett komplement. Jag håller med Lena Hjelm-Wallén om att den förskjutning vi har sett från kommission till råd, enkelt uttryckt, i allt väsentligt har ägt rum utan fördragsförändringar. Men – och det är ett viktigt men – när Lena Hjelm-Wallén understryker att detta har att göra med personer representerar hon ju själv en krets med människor som i allra högsta grad är inflytelserika i fråga om hur den här processen ska drivas vidare. Om man har ambitionen att kommissionen ska stärka sitt inflytande och spela den aktiva roll som både Lena Hjelm-Wallén och jag uppenbarligen vill se ankommer det också på regeringen att säkerställa att man hanterar sitt arbete i rådet på ett sätt som gör att kommissionen får utrymme att spela den rollen. Jag är inte riktigt säker på att regeringarna överlag har övertygelsen att det också ligger i deras intresse att arbeta i rådet på ett sätt som gör att kommissionen får den nödvändiga ställningen.

Anf. 48 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det beror kanske på vilka områden vi talar om. På många områden är det ju så att kommissionen har initiativrätt. Det finns väldigt stor anledning för ministrarna i de ministerråden att arbeta mycket nära kommissionärerna, annars kommer man ingen vart alls. Sedan finns det andra områden där det är delad kompetens eller där det väldigt tydligt är de nationella företrädarna som håller i styråran. Där är naturligtvis kommissionens roll mycket svagare, och man känner inte heller samma behov av att samverka med kommissionen. Även där kan det dock väldigt ofta behövas. Det här är ett område man får förhålla sig till på ett ganska praktiskt sätt, men med respekt för varandras roller.

Att de nationella företrädarnas, huvudsakligen statsministrarnas, roll har ökat tror jag beror på att vi har en ganska ifrågasättande debatt om EU. Den demokratiska legitimiteten ligger väldigt mycket mer hos stats- och regeringschefer än inom det mer diffusa organ som är EU-kommissionen.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 49 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Eftersom gemenskapsmetoden varit föremål för debatt i det föregående replikskiftet ska jag inte fördjupa mig i den.

Under ämnet förstärkt kompetens talade Lena Hjelm-Wallén om en moderniserad jordbrukspolitik där inte bara producentansvaret utan även konsument och miljö måste komma in i bilden. Det kan vi väl vara överens om. Jag vet också att Lena Hjelm-Wallén anser sig missförstådd när det gäller detta och konventets arbete. Men jag skulle gärna vilja veta på vilket sätt konventet ska komma in på de här frågorna. Lena Hjelm-Wallén var tidigare inne på de institutionella lösningarna. Vilken är den institutionella lösningen för jordbrukspolitiken? Vad jag förstår är det alltså inte de praktiska besluten i de sammanhangen.

Sedan skulle jag vilja ge en liten rekommendation. Lena Hjelm-Wallén använde begreppet närhetsprincipen som en synonym till subsidiaritetsprincipen, och det är ju egentligen ett missförstånd. Jag vore tacksam om vi slapp se den typen av skrivningar eller uttryck från Regeringskansliet.

Anf. 50 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det är svårt, detta med subsidiaritetsprincipen. När man ska tala om den och dess prövning försöker man gärna göra det lite enklare. Jag är medveten om att det inte är fullt jämförbart. EU har tyvärr många sådana här mycket knepiga ord som gör att människor känner sig ganska främmande för vad vi talar om. Det tycker jag är rätt bekymmersamt.

Jordbrukspolitiken är för mig ett exempel på ett område där det inte handlar om institutionella förändringar utan om frågan: Vad står det egentligen i fördraget? Har man en regeringskonferens tittar man definitivt på om det är någonting man vill ändra i fördraget. Då är det inte bara maktbalansen det handlar om, utan det kan också gälla frågan om fördraget någonstans på ett viktigt politikområde uttrycker sig på ett mycket gammaldags sätt. Så är det vad gäller jordbrukspolitiken.

Jag menar inte att konventet ska syssla med några jordbruksreformer, inte på något sätt. Däremot är det viktigt att titta på texten i den målsättning som finns kring jordbrukspolitiken när vi går igenom fördragets olika delar i konventet.

Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan förstå de här synpunkterna om jordbrukspolitiken, fördraget osv. Jag har inga invändningar på den punkten. Men jag har väldigt svårt att se just hur man ska fasa in den här frågeställningen i konventets arbete. Det vore intressant att höra om Lena Hjelm-Wallén har någon idé om hur det ska gå till.

Anf. 52 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Vad det handlar om är om det också kommer att öppnas möjligheter att här och där göra textförändringar av fördragets målsättningsparagrafer. Det skulle förvåna mig väldigt mycket om inte detta kommer. Det är alltså i ett sådant sammanhang som jag ämnar ta upp jordbrukspolitiken.

Anf. 53 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Vice statsministern noterar vår inställning till kompetenskatalog. Jag vill bara säga att det beror på att vi anser att skriver man fast en kompetenskatalog är det också svårt att återföra beslutsmyndighet, att alltså bryta kompetenskatalogen. Då behöver man en speciell procedur för att ändra den. Därför tycker jag att det är logiskt av oss som är kritiska till att utvidga EU:s kompetens att vara tveksamma till den. Men i den frågan tycks vi trots allt ha en gemensam ståndpunkt.

Däremot talar vice statsministern litet rundhänt, skulle jag vilja säga, om möjligheterna för EU på nya områden. Utan att nu ange någon kompetenskatalog måste jag säga att det inte kan vara så att EU-samarbetet, även om det ska vara mellanstatligt på många områden, kan gå hur långt som helst eller omfatta vad som helst. Några gränser måste det väl finnas också för den svenska regeringen för hur mycket EU-samarbete man vill ha.

Jag tycker att det är intressant att höra diskussionen om kommissionen, där Lena Hjelm-Wallén säger att någon ju ska försvara det övergripande EU-intresset. Men vad är detta? EU kan väl inte ha ett eget intresse som står över huvudet på medlemsstaterna och medlemsstaternas folk. Jag skulle kunna säga att det just är att människor i en del medlemsstater upplever att EU tror sig ha ett sådant intresse över huvudet på folken som utgör en del av det demokratiska problemet med EU.

Jag skulle också vilja fråga vad vice statsministern tycker om vår idé att avskaffa EU-parlamentet som direktvald institution och förankra det i de nationella parlamenten. Statsministern har vid något tillfälle varit inne på en sådan tankegång.

Anf. 54 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att EU-parlamentet ska få fortsätta att väljas direkt, i alla fall inom överskådlig tid. Vi ser inte någon bättre lösning på det just nu.

Däremot är det alldeles rätt att vi i den här maktbalansen starkt vill värna de nationella parlamenten. Det vill vi göra av rent demokratiska legitimitetsskäl. Vi tror att det som sker där är mer begripligt för människor, de nationella parlamentarikerna är närmare människorna. Vi tycker att det är en viktig del också i EU:s utveckling.

I EU kan man inte ta in hur många frågor som helst, säger Kenneth Kvist. Det beror lite grann på hur man gör det. För några år sedan var det ingen som kunde tro att vi skulle tala om arbetslöshetsfrågor inom EU. Nu gör vi det, men inte därför att EU har fått beslutsrätt på det området utan därför att EU-länderna, regeringarna och parlamenten finner att det är bra att vi samråder om de frågorna, sätter upp vissa målsättningar, rekommendationer och gör jämförelser för att på det sättet utveckla de olika nationella politiska initiativen. Jag tror att det är ett mycket bra sätt. Men då passade inte det traditionella EU-beslutsfattandet. Det är därför man talar om att det är ett tydligt mellanstatligt samarbete och att det är en helt annan metod man använder, nämligen den öppna samarbetsmetoden.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 55 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Den öppna samarbetsmetoden har inte utvärderats ordentligt än. Det bör man väl göra. I den ligger kanske också en risk för en väldig press från kommissionens sida.

Men jag är väldigt nöjd med inställningen till de nationella parlamenten som regeringen genom Lena Hjelm-Wallén uttalar, herr talman. Det är viktigt att de är positiva. Men jag tycker nog att man måste ifrågasätta just en institution som EU-parlamentet i dess nuvarande form. Det är ju det som får EU att likna någon sorts embryo till en statsbildning.

Sedan frågan om en stark kommission. Jag kan ju förstå att vi får argumentera ett tag innan vi får en bred uppslutning kring vår ståndpunkt att omvandla kommissionen till ett sekretariat åt rådet. Men ett första steg borde väl vara att förstärka de nationella parlamenten genom att ge dem också initiativmöjligheter, något som saknas med kommissionens initiativmonopol. Jag skulle vilja att vice statsministern reflekterade lite kring detta.

Jag vill också säga att jag tycker att det Lena Hjelm-Wallén har sagt i sitt inlägg och även i någon replik, om jag inte minns fel, om hur sakfrågorna ska avgöras är en något väl pragmatisk hållning i förhållande till sådana konstitutionella frågor som vi nu diskuterar. Man måste nog ändå försöka sätta en demokratisk princip i botten för hur beslutsfattandet ska ske. Om man sedan på ett okonventionellt sätt som inte binder staterna har diskussioner och erfarenhetsutbyte på breda områden har vi såvitt jag kan förstå inga delade meningar om det.

Anf. 56 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi ska tillskapa fler organ, och talar man om att nationella parlament också skulle ha initiativrätt tycker jag att man liksom kommer in på ett sidospår. Där tror jag att vi i det informella samarbete som finns får hålla oss till den organisation som kallas CO-SAC. Sedan får de nationella parlamenten agera genom sina nationella företrädare, och det är ju regeringsföreträdarna.

Jag tycker nog att EU-parlamentet från att ha varit ganska vildvuxet ändå har börjat leta sig fram till en form där man mer sysslar med de frågor som faktiskt är parlamentets. Det vore bra om den utvecklingen kunde fortsätta. Om EU-parlamentet sysslar med allehanda frågor man inte har någon beslutsrätt över men det är det som framkommer i medierna blir det naturligtvis en väldigt underlig bild som människor får av EU-parlamentet. Att man koncentrerar sig mer där man ska vara medbestämmande, exempelvis i lagstiftningsfrågor, vore någonting att önska, tycker jag.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén hade samma anslag som jag när det gäller utmaningarna här, nämligen utvidgningen, det demokratiska underskottet samt var och hur besluten ska fattas. Det är de som är de spännande frågorna framöver.

När det gäller kompetenskatalogen sade Lena Hjelm-Wallén ungefär att kompetenskatalogen tydligen kan se olika ut beroende på vad man fyller den med. Så är det naturligtvis. Vi kan ha lite olika syn på vad vi vill ha in i denna kompetenskatalog och hur den ska se ut. Det är inget

konstigt i detta. Vi menar från vårt håll att det ger en tydlighet för medborgarna och ger dem en annan demokratisk möjlighet att följa arbetet om man får en sådan kompetenskatalog.

Det för mig över till frågan hur vi ska få en tydlighet i EU:s uppbyggnad. Där menar vi att vi skulle försöka komma fram till någon form av författning för EU där man på ett enkelt och tydligt sätt klarar ut de här frågorna och där också kompetensområdena ligger fast. Det betyder inte att detta är skrivet i sten för alltid, det kan naturligtvis förändras.

Min fråga är: Anser Lena Hjelm-Wallén att det vore bra om vi fick fram en författning som tydliggör detta för medborgarna?

Anf. 58 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Presidenten för konventet fångade mycket skickligt upp detta. Han sade att vi har ett fördrag och att vi nu också ska se till att vi får ett konstitutionellt fördrag. Vad det kallas – författning, konstitution eller fördrag – spelar för mig ingen större roll. I det här måste tydliggöras vilken kompetens EU ska ha. Jag talar då om att göra det i ganska grova drag. Om det blir för detaljerat försvinner mycket av dynamiken inom EU.

När Romfördraget skrevs fanns inte ett ord med om miljövård. Skrivs något in om kompetens vid ett tillfälle, i stenskrift, blir man sedan låst – såsom vi är i dag av t.ex. jordbrukspolitikens målformuleringar. De har legat kvar sedan 50-talet. Det blir svårt att ändra i fördraget. Det kan förhindra en dynamisk utveckling av EU. Det är av det skälet jag är tveksam till en kompetenskatalog. Däremot ska vi så tydligt som möjligt beskriva områdena.

Anf. 59 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag tolkar det som en öppning gentemot den här idén. Jag är inte bunden vid namnet som sådant – konstitutionellt fördrag, eller hur man nu vill formulera det.

Det viktiga är att vi får en tydlighet. I dag är det svårt att leta sig fram i irrgångarna i de olika bestämmelser som finns. Det skulle vara pedagogiskt bra om man fick fram någon form av fördrag som ger den tydligheten. Det skulle vara lättare att informera och diskutera.

Personligen tror jag att det är bra att ta fram någon form av kompetenskatalog. Det betyder inte att den ska vara för evigt. Den ska naturligtvis justeras under resans gång. Den har också då implikationer på hur andra beslutsområden ska formuleras. Den fortsatta debatten får visa hur vi ska komma fram till att ändra i denna kompetenskatalog.

Jag uppfattar det ändå som en positiv signal från vice statsministern att detta är en önskvärd väg att gå.

Anf. 60 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det ibland går lite troll i orden. Blir det fråga om den strikta kompetenskatalogen blir det en kraftig låsning av EU:s möjligheter till att dynamiskt utveckla sig. Det är så deltagarna i konventet beskriver det hela, dvs. de som gärna vill ha en strikt kompetenskatalog. De menar att det är ett sätt att sätta gränser på EU, dvs. att EU inte utvecklas mer än nödvändigt.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Jag förstår att Karl-Göran Biörsmark har en motsatt åsikt om vad han vill ha katalogen till. Därför tror jag att diskussionen om detta kan tas först när vi ser vad katalogen skulle komma att innehålla.

Anf. 61 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Självklart står jag bakom de reservationer jag inte yrkade bifall till. Jag glömde att säga det i mitt anförande.

Det är intressant att lyssna på Lena Hjelm-Wallén och alla de frågor som har varit i luften hela förmiddagen. Jag delar uppfattningen att man ska vara pragmatisk, men det är viktigt att man har någorlunda tydliga mål så att man vet vartåt man jobbar. Det fattas i betänkandet och i skrivelsen.

Lena Hjelm-Wallén säger i fråga om kompetenskatalogen att vi ska diskutera vad EU ska ägna sig åt och därefter hur besluten ska fattas. Det har lite bäring på kompetenskatalogen – eller vad vi nu ska kalla den för – som vi diskuterar i vår reservation.

Vi är inte heller för en strikt kompetenskatalog skriven i stenskrift – som Lena Hjelm-Wallén säger. Vi vill ha en tydligare diskussion. Vi har sagt att katalogen kan vara uppdelad i tre avdelningar, en om den exklusiva EU-kompetensen, en om delade kompetenser samt en om frågor där EU används som en mellanstatlig samarbetsform. Vi vill ha en mer fyllig debatt om detta. Jag hoppas att konventet kommer att ägna sig åt det.

Jag har en fråga som gäller det andra betänkandet vi pratar om i dag men som vice statsministern kanske inte är så inblandad i. Hur ska riksdagen komma in tidigare i arbetet med de olika frågorna? Det är vitböcker, grönböcker, arbetsgrupper osv. I stor utsträckning handlar det om hur fackutskotten ska få kännedom och kunskaper. Det framgår också i dagens artikel som Daniel Tarschys har skrivit. Där finns stöd för den reservationen. Det är en viktig fråga som vi ofta diskuterar. Har vice statsministern några funderingar om hur detta ska åstadkommas? Det borde vara möjligt.

Anf. 62 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Mycket i EU-sammanhang när det ska fattas beslut är ganska komplicerat. Det är det också mellan regeringen och riksdagen. Naturligtvis är Marianne Andersson inne på något riktigt, nämligen att komma in i det hela tidigare. Det är ofta tjänstemän som förhandlar. De vet hur resonemangen går. Det gäller också de fackutskott i riksdagen som har hand om frågorna. Det är viktigt.

Jag ska avslöja en hemlighet! Ibland säger man i riksdagen att man inte vet vad tjänstemännen gör. Det är likadant för oss statsråd. Det pågår så vansinnigt mycket. Vi såg ju hur många arbetsgrupper som fanns när Sverige var ordförande.

Man håller inte koll på allting. Vi måste också förvänta oss att de många ämbetsmän som sitter här agerar i andan av den fastslagna nationella politiken.

Jag vet hur det är i riksdagen, nämligen att man alltid är rädd att komma efter. Men det finns i Regeringskansliet en mycket god vilja att informera även om – tyvärr – den informationen då och då kommer sent. Jag är medveten om det. Ibland får också vi handlingarna sent, dessutom

ibland på andra språk än vi förstår. Det är komplicerat. Jag kan försäkra att det finns en god vilja.

Vi kan naturligtvis alltid klä visioner i vackra ord. Vad jag inte accepterar – och jag tror inte heller att det var Marianne Anderssons mening – är en vision om att gå kraftigt i federativ riktning. Ibland låter det så, framför allt i diskussionerna i Bryssel. Det accepterar inte jag.

Anf. 63 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Målen kan vara åt det ena eller det andra hållet, men det är viktigt att ha den vision man tycker är riktig för framtiden. Det är tydligare än att bara vara pragmatisk.

Vi vet alla hur arbetstygda alla är och hur mycket detaljer det kan vara. Men det är kanske inte meningen att varje fackutskott ska vara med i varje liten detalj som diskuteras i alla arbetsgrupper. Det blir ohållbart. Men nog går det att se när det är en större fråga och fackutskotten behöver komma in. Det kunde vara ett uppdrag till de tjänstemän som sitter i arbetsgrupperna att ta upp en diskussion och ge information så att utskotten känner att de är med från början.

Det är naturligtvis också ett stöd för den svenska regeringens inflytande när fackutskotten är med. Det är inte så lätt att sitta i en arbetsgrupp. Det är svåra frågor. Att få med ett så brett deltagande och inflytande som möjligt måste vara en fördel för alla. Jag hoppas att det kan bli bättre och att det går att få till stånd en rutin i arbetsgrupperna.

Anf. 64 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Den stora arbetsuppgiften just nu som verkligen är visionär – även om den samtidigt är mycket vardagsaktig – är att få Europa och EU att ha samma gränser, dvs. utvidgningen av EU. Det fredliga samarbetets Europa ska skapas. Det är den största uppgiften just nu. Nog är den visionär.

Samtidigt måste vi fråga oss om vi går i denna riktning och vilka frågor som är viktiga. Visst går det att vara pragmatisk. Jag har pratat lite grann om att vi kanske måste konsolidera EU, inte precis där EU är nu men några steg framåt – men inte jättekroken. Vi har ändå en situation där det finns ett stort gap mellan den politiska eliten, etablissemangen, och allmänheten, inte bara i Sverige utan i de flesta EU-länder.

Jag menar att vår stora uppgift i konventet och regeringskonferensen, i parlament och regeringar, är att göra EU begripligt för människor och att syssla med det folk vill att vi ska syssla med, så att det blir resultat och vi därmed kan vinna människor för EU. Det är det viktiga.

Visst kommer vi i Regeringskansliet successivt att bli bättre också på kontakterna med parlamentet. Det är inte så många år vi har arbetat på det här sättet, och det blir en rutin och en vana också i Regeringskansliet att även i mindre frågor och mitt i förhandlingarna räkna in fackutskotten också. Jag är övertygad om det. Men förvisso behöver det påpekas, och vi tackar för det.

Anf. 65 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! När vi talar om EU:s framtidsfrågor är det klart att de politiska visionerna och de politiska målen för vilket samhälle vi vill ha måste vara ganska avgörande för EU:s framtid. Om vi inte har nå-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

gorlunda lika syn på hur vi vill forma samhället måste det vara oerhört svårt att tro att man ska kunna göra det i form av konventionstexter.

Det är intressant att miljöfrågorna tydligen inte alls finns med i det här skedet, eftersom det inte rör sig om några ändringar i fördragen. Men miljöfrågorna är övergripande och viktiga för ett bra samhälle. Vi är ju alla beroende av en god miljö, och vi kan i dag se att det sker ganska stora förändringar i miljön som påverkar människors hälsa, djur och natur osv.

Den delen måste in. Om vi ska göra det här begripligt måste vi ha de politiska målen med i diskussionen. Annars tror jag att den blir totalt ointressant för vanliga människor. Just själva formen för konventionstexter får man inte alltid så stort engagemang för, men man måste tydliggöra det. Jag tror att det är oerhört viktigt för oss som politiker att våga ta diskussionen om vilken framtid och vilket samhälle vi vill se.

Om jag sedan går in på vad det är som ni ska åstadkomma här, tycker jag att det är lite intressant med frågan om asyl- och migrationspolitiken. Vad vill regeringen i det fallet? Hur vill man forma den? Det gäller också frågan om det rättsliga samarbetet. Det har varit mycket diskussion kring polissamarbetet och den gränsöverskridande polismyndigheten. Var står regeringen i de frågorna i dag?

Anf. 66 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller asylfrågorna är det viktigt att EU fortsätter att uppträda som den klubb av demokratier som står upp för mänskliga rättigheter och rätten att söka och få asyl om man har skyddsbehov. Det ska gälla alla EU-länder. Vi vill ju ha ett större samarbete på det området, för att vi gemensamt ska ta ansvaret för de flyktingströmmar som kommer.

Just nu förs diskussionen på ett negativt sätt i flyktingfrågan. Men jag tror att det kommer att stagas upp. Jag hoppas att det är bara under en kortare tid som vi har drabbats av den här väldigt negativa diskussionen.

Vad gäller samarbetet runt gränserna är det så att vi nu har gemensamma gränser. Då måste man också se till att gränserna säkras. Det kommer att vara så att vi ger varandra information, att det blir mer av samarbete, utbildning tillsammans osv. Men jag tror inte på en gemensam gränsmyndighet, gemensam gränspolis eller någonting sådant. Det hör till den nationella suveräniteten att man själv svarar för detta.

Anf. 67 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Herr talman! I betänkande UU10 behandlas dels regeringens berättelse om verksamheten inom EU under 2001, dels en redogörelse för det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd första halvåret 2001. Dessutom behandlas ett antal motioner som rör både samarbetet och regeringens redogörelse.

Som vanligt i utrikesutskottet är samstämmigheten stor, men det finns ju när det gäller EU-frågorna en del principiella bitar som skiljer oss åt, som vi alla har hört i den här debatten. Kenneth Kvist redogjorde också mycket tydligt för detta i sitt inlägg tidigare.

Verksamheten i EU präglades under 2001 för Sverige till stor del av det svenska ordförandeskapet. De frågor som vi i Sverige prioriterade var utvidgningen, miljösamarbetet och sysselsättningen. Men vi har också

under 2001 bl.a. uppmärksammat frågor som rör EU:s civila och militära krishanteringsförmåga, öppenhetsfrågor och skuldavskrivningar. Jag tänkte försöka hinna beröra alla de här bitarna i mitt inlägg.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut när det gäller båda de betänkanden som vi behandlar och avslag på alla reservationer.

Herr talman! Utvidgningsprocessen är nu oåterkallelig, och EU:s målsättning är att förhandlingarna med några kandidatländer ska vara klara före utgången av detta år. De länder som är redo ska kunna delta som medlemmar i valet till Europaparlamentet 2004. Dessa beslut tog vi under vårt ordförandeskap i Göteborg. Det blev, kan man säga, genombrottet i utvidgningsprocessen.

I Köpenhamn 1993 fastställdes kriterierna för bedömningen av länder som önskar bli medlemmar i EU. Dessa innebär bl.a. att de stater som ska bli medlemmar ska ha rättsstatens karakteristiska kännetecken, dvs. demokrati, respekt för lagar och de mänskliga rättigheterna samt skydd och respekt för minoriteters rättigheter, fungerande marknadsekonomi och förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen. Dessutom ska de naturligtvis ha en lagstiftning som följer EU:s fördrag.

Utvidgningen innebär alltså unika möjligheter att stärka frihet och demokrati, fred och stabilitet, välfärd och sysselsättning på den europeiska kontinenten. Demokratiska samhällssystem är viktiga för stabilitet, säkerhet och utveckling.

Utvidgningen är en mycket viktig process för alla länder, både nya och gamla medlemmar i unionen.

Miljöområdet var också ett av de prioriterade områdena, och även där uppnåddes viktiga framsteg. EU är en viktig partner i det internationella miljösamarbetet, och miljöfrågorna måste lösas globalt om vi ska lyckas. EU:s medborgare är av regeringscheferna i unionen garanterade en ren och hälsosam miljö. För att nå detta ska alla nya viktiga förslag inom större politikområden bedömas inte bara utifrån ekonomiska och sociala effekter utan också utifrån miljömässiga effekter.

När det gäller en hållbar utveckling prioriteras fyra områden, nämligen att motverka klimatförändringar, att säkerställa hållbara transporter, att undanröja hot mot folkhälsan samt att förvalta naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Varje år ska regeringscheferna följa upp unionens arbete, se hur det fungerar och se om det går framåt.

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet, som ministerrådet och EU-parlamentet beslutat om, ska bidra till att miljöhänsyn integreras i alla politikområden. Miljön ska "mainstreamas" på ungefär samma sätt som jämställdheten.

Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande har sysselsättningsarbetet fått en allt större plats i EU:s arbete. Regeringscheferna har enats om full sysselsättning och om att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsberoende union, som det står i texten. Samordningen av sysselsättningspolitiken sker på grundval av gemensamma riktlinjer för sysselsättning, nationella handlingsplaner, en årlig gemensam rapport från kommissionen och rådet, en möjlighet för rådet att avge kommentarer till enskilda medlemsstater och utbyte av goda erfarenheter mellan medlemsstaterna.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

När Sverige blev medlem i unionen 1995 pratade man aldrig om vikt av hög sysselsättning. Det handlade enbart om den ekonomiska tillväxten. Men när vi kom med drev vi sysselsättningspolitiken i olika sammanhang, och det gav så småningom resultat. Eftersom jag själv satt i EU-parlamentet då minns jag mycket tydligt det intensiva arbete som svenskarna lade ned för att lyfta fram sysselsättningspolitiken. Även om sysselsättningsfrämjande åtgärder i stor utsträckning ligger på medlemsländernas bord, för det gör de, betyder det ändå oerhört mycket för folket i unionen att det finns ett tryck och en uppföljning från kommissionen att medlemsländerna ska uppnå full sysselsättning.

EU har också en roll som fredsfrämjare. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken framgår av artikel 23 i fördraget. Grunden för den är enhällighet. När man ska verkställa de beslut man fattat tillämpar man kvalificerad majoritet. Men länder som inte vill delta, och som inte heller vill stoppa övriga länder från att delta, kan alltså avstå från röstning.

Sverige har valt att vara militärt alliansfritt. Det har bidragit till stabilitet i vår del av Europa. Det har också gjort det möjligt för Sverige att ta självständig ställning i nedrustningsfrågor, inte minst inom kärnvapenområdet. Det är vi folkvalda i Sveriges riksdag som fattar beslut om Sveriges agerande i kriser och krig. Vår militärt alliansfria politik har ett starkt folkligt stöd. Men detta sätter inga hinder för att vi i Sverige allsidigt och aktivt ska kunna delta i internationella säkerhetssamarbeten.

Därför deltar vi bl.a. i den civila och militära krishanteringsstyrkan i EU. Vid toppmötet i Laeken i december 2001 förklarades EU:s nya krishanteringsstyrka som operativ. EU har på mycket kort tid byggt upp en organisation för planering och ledning av krishanteringsinsatser. Dessa ligger i andra pelaren i det mellanstatliga utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Det är viktigt att både den civila och den militära hanteringen ligger där eftersom dessa beslut fattas av de nationella parlamenten på mellanstatlig nivå. I dag finns en viss kapacitet när det gäller den civila krishanteringsinsatsen i första pelaren. Det gäller polisutbildning, gränsövervakning och minröjning.

EU:s krishantering innebär inga ömsesidiga försvarsförpliktelser eller bildandet av en Europaarmé, som har varit uppe här i diskussionen tidigare. EU är ingen försvarsunion. Samarbetet står dessutom öppet för deltagande också från länder som ligger utanför EU.

Herr talman! Tyvärr ser jag att jag har förbrukat min tid. Därför stannar jag här.

Anf. 68 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är ju en del av det som Birgitta Ahlqvist tar upp här. Jag tycker att det var lite intressant att hon hamnade i att det över huvud taget inte ska vara någon armé eller någon gemensam försvarssamverkan och vi i Sverige får göra som vi vill. Riktigt så tolkar inte jag texterna. Det är lite intressant med dessa 60 000 personer. Vad ska man egentligen ha dem till enligt Birgitta Ahlqvist?

Anf. 69 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller både den civila och den militära krishanteringsstyrkan beslutar vi i Sverige själva om vi ska vara med eller inte.

Vi har alltså ett veto som vi kan lägga in. Vi kan dessutom använda oss av det så att inget EU-medlemsland kan agera i den här speciella frågan. Vi kan också avstå, och i och med det deltar inte Sverige, men övriga länder som vill delta kan göra detta.

Vi vet också sedan tidigare att vi i Europa har haft oroshärdar, t.ex. på Balkan, som har inneburit att vi har behövt en militär styrka för att klara upp situationen. Men detta är ingen Europaarmé, och det är ingen försvarsunion.

Anf. 70 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Birgitta Ahlqvist säger att övriga länder kan delta om Sverige avstår. Jag tycker att det är detta som är problemet i de här frågorna. Vi befinner oss på ett litet sluttande plan när det gäller vart EU är på väg och vad som händer med den svenska alliansfriheten. Det blir oerhört svårt för omvärlden att förstå var Sverige befinner sig när det gäller alliansfriheten om man avstår från att delta genom att säga nej till det, samtidigt som vi har denna insatsstyrka som förmodligen ska skickas ut och delta aktivt. Kommer inte de personer som finns i insatsstyrkan att delta i denna aktion?

Anf. 71 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Sverige kan avgöra detta självt. Vi kan avstå om vi anser att andra länder ska genomföra detta. Men vi kan också lägga in vårt veto och därmed stoppa hela aktionen.

Det är alltså inte någon försvarsunion. Vi är inte med i någon militär allians utan det här är ett sätt att hantera kriser, och vi har sett att olika sådana kan växa upp även i Europa.

Anf. 72 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! När man ska titta framåt kan det vara klokt att börja med att titta bakåt. När man ser på 50 års erfarenheter av europeisk integration kan man konstatera att detta har varit ett oerhört framgångsrikt projekt. Man får väl säga att den tid när denna integration har fungerat har varit den bästa perioden i Västeuropa. Andra områden i världen som har försökt att integrera sig på motsvarande sätt har inte alls i samma utsträckning lyckats: Latinamerika, Afrika, arabvärlden och Asien, för att inte tala om östra Europa.

I det perspektivet har faktiskt den europeiska integrationen varit oerhört lyckad. Dessutom är de nya demokratier och självständiga länder som vi ser i Central- och Östeuropa mycket ivriga att komma med. Det skulle man inte vara om det inte vore ett attraktivt projekt.

Jag tror att det är viktigt att ha det här i minnet när vi ska se framåt. Vi kan fundera något över varför man har varit så framgångsrik jämfört med vad som varit fallet i många andra försök. Jag tror att en orsak är att man har byggt på en rättsgemenskap med starka institutioner, inklusive en domstol. Det har varit ordning och reda i samarbetet, som varit starkt institutionaliserat. Det är nog en av förklaringarna till att det har gått så väl i Europa jämfört med på många andra håll.

Man har vidare särskilt fokuserat på de kanske viktigaste sakerna i det internationella samarbetet: den fria rörligheten för människor, en gemensam marknad och – visserligen sent men ändå – en gemensam

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

utrikes- och säkerhetspolitik. Det har kanske varit lika viktigt att man inte har överlastat unionen. Man har inte försökt göra allting utan fokuserat på det väsentliga.

Väldigt stora delar av det politiska området har unionen inte gått in på, dem som vi reserverar för inrikespolitik. Jag tänker på skatter, transfereringar av olika slag, sociala system, utbildningssystem etc. Man har i dessa sammanhang tagit upp de mer gränsöverskridande aspekterna.

Jag har nu sett bakåt. Ser vi framåt finner vi en union som går från att vara västeuropeisk till att nu bli alleuropeisk. Det är ju ett oerhört stort steg i Europas historia att den europeiska unionen faktiskt kommer att bli alleuropeisk. I ett första skede, förhoppningsvis genom beslut i december, ska det bli 25 medlemmar i unionen, och perspektivet är längre än så, kanske 30–35 medlemmar, osäkert när i tiden.

Detta innebär att den framtida union som vi nu bygger är ett gemensamt projekt mellan de 15 medlemsländerna i dag och de tillkommande medlemmarna. Det är vårt gemensamma framtida Europa som vi bygger, inte för dagens till 15 länder begränsade medlemskrets utan för hela denna ländergrupp.

Jag tror att två utgångspunkter är centrala i detta. Den ena är det dynamiska Europa, det Europa som faktiskt kan växa och utvecklas, och den andra är det öppna Europa. Vi får inte bygga ett Europa som är slutet mot omvärlden och som på något sätt blir sig *selv nok*, vilket kan vara en frestelse om man är stor och samlar många länder.

Jag tänker här eftersom Per Unckel tidigare uppehöll sig vid de institutionella frågorna från moderat håll mer fokusera på den andra delen i en liten gyllene regel som vi har, nämligen att vara noggrann och försiktig när det gäller att ge EU kompetens men att EU sedan det har fått kompetens ska kunna agera.

Vad är det då för kompetens som vi vill ge EU? Vi har angett sex huvudområden som vi menar att EU ska vara verksamt i under den period som vi nu ser framför oss. Det skulle föra för långt att gå in på allt som rör detta, och en del är ganska allmänt känt.

Det första är det som rör den inre marknaden, där vi vill se förstärkningar på många områden.

Det andra är förstärkningar av möjligheterna att förhindra gränsöverskridande miljöproblem.

Det tredje området är den fria rörligheten för personer, där det är naturligt att EU får en gemensam invandrings- och flyktingpolitik. Det ligger i detta. Det kommer att ta tid eftersom det spretar väldigt mycket vad gäller i vilken riktning man vill gå. Att få en anständig sådan politik kommer att ta tid.

Jag tänkte här också gå in på ett fjärde område, som jag nu tror ligger i konventet och som konventets energi i mycket bör fokusera på. Det gäller bekämpningen av den grova internationella brottsligheten. Jag tror att en del av missnöjet med EU ibland inte är att EU gör för mycket utan att EU gör för lite. Jag misstänker att många av Europas invånare säger att EU borde göra mycket mer för att bekämpa den grova internationella brottsligheten, terrorismen, narkotikahandeln och den fruktansvärda människohandeln.

Här tror jag att det behöver göras en hel del. Det är ett svårt område, och det är inte tu tal om att huvuddelen av all brottsbekämpning även i

fortsättningen kommer att ske nationellt och lokalt. Men vi måste få en större kapacitet att göra detta också på europeisk nivå eftersom våra medlemsländer när det gäller delar av den här brottsbekämpningen är för svaga för att klara den själva. Vi måste bygga upp mekanismer som kan klara detta inom den europeiska unionen.

Erfarenheterna har hittills kanske inte alltid varit de bästa. Vi menar från moderat håll att det mellanstatliga samarbetet, den tredje pelaren, kanske har lett till att vi lite grann har slarvat i den här byggenskapen. Vi tycker inte att rättstryggheten har fått exakt den plats som den borde ha fått. Det har varit motivet för vår tveksamhet i delar av det här.

Framför allt efter den 11 september gick det plötsligt mycket fort. Det var som med ketchupflaskan: Först hände ingenting, och efter den 11 september skulle det gå jättefort med att komma någon vart på det här området. Vi tror att man måste ändra mekaniken i samarbetet och få in det mer i de traditionella färdorna, där Europaparlamentet spelar en roll. Europaparlamentet gjorde faktiskt viktiga insatser för rättssäkerheten i det här arbetet.

Vi menar att det är naturligt att den tredje pelaren upphör som specialkonstruktion och att man bör få mer av normalt samarbete som vi har i övrigt inom EU på det rättsliga området. Det kommer likväl att vara svårt, för subsidariteten är här viktig, och dessutom är området omgärdat med långa traditioner av lagstiftning, från tiden från Storbritanniens Magna Charta och våra landskapslagar och framåt, vilket gör att det här blir trassligt att genomföra. Likväl är det nödvändigt.

Jag tror att en av orsakerna till att det ibland förekommer en irritation över EU är att vi inte har kommit längre, inte att EU har tagit på sig för mycket utan att EU faktiskt har gjort för lite.

Det femte området i min uppräknings som jag tror att det är viktigt att konventet tar hand om är den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. En stark plusfaktor i det sammanhanget är att det finns en i betydande mån gemensam syn mellan medlemsländerna och även kandidatländerna. Jämfört med vad jag trodde i folkomröstningskampanjen 1994 är jag överraskad över den betydande samsyn som finns mellan EU:s medlemsländer. Vi har en sådan även i besvärliga frågor, som i Mellanösternpolitiken men även på andra områden.

Däremot har vi ett problem med att vi har trasslat till det organisatoriskt. Vi har tre poler för utrikespolitiken. Det är först kommissionen, som vi kan kalla Patton, om vi ska sätta ett namn på den. Vi har vidare rådssekretariatet, Solana, och för ögonblicket det spanska ordförandeskapets utrikesdepartement i Madrid. Den spanske utrikesministern får väl symbolisera den polen.

Jag tror inte att vi kan ha det så här, om vi ska ha en gemensam och effektiv utrikes- och säkerhetspolitik. Vi måste faktiskt samla den på ett ställe för att få en gemensam beredning och en kontinuitet, på samma sätt som ett lands utrikespolitik faktiskt kräver en kontinuitet och en institutionell kompetens. Jag tror att vi i unionen måste komma fram till att samla ihop detta, och jag tror att det möjligen ändå måste vara kommissionen som på något sätt blir den naturliga samlingspunkten.

Jag kan vara öppen för olika lösningar här, men jag tror att vi måste få en mer väl fungerande utrikes- och säkerhetspolitik. Vi behöver dessutom ha bättre resurser till förfogande för fredsbevarande och fredsskap-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

ande områden, men det är mera nationella ansvarsområden, och då är det mera riksdagen som bär ansvaret och inte så mycket EU.

Det tredje området, som jag tror möjligtvis är ett embryo till en höger-vänster-diskussion inom konventet är frågan om den ekonomiska samordningen och samordningspolitiken. En del vill ta euron till intäkt för att gå mycket långt på det här området. Man säger att om vi har en monetär union så måste vi också därmed ha en ekonomisk politik som är mycket enhetlig. Det talas ibland om den europeiska sociala modellen, och man vill använda detta som ett motiv till varför man ska gå långt i det här avseendet.

Här tror jag att det finns en stor risk, om man inte håller tungan rätt i mun. Vi får nu ett EU som kommer att vara mycket heterogent med mycket stora skillnader i produktivitet i de nya medlemsstater som kommer in från Central- och Östeuropa. Det handlar om våldsamt stora skillnader. Då måste det vara flexibilitet som är förutsättningen. Om vi har en gemensam makroekonomisk politik så måste mikropolitiken vara mycket flexibel. De nya medlemsländerna måste kunna växa 6–8 % under en generation för att komma ikapp, och det kräver att vi inte i unionen får en sådan ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik att vi låser fast deras utveckling och att de stagnerar eller växer för långsamt. Då riskerar vi att bryta sönder unionen om tio år, när de upptäcker att de fortfarande ligger långt efter Västeuropa. Här tror jag möjligtvis att en av de mer intressanta diskussionerna kommer att vara under konventet. Och här gäller just återhållsamhetens princip: att veta vad det är som är viktigt att vi faktiskt gör gemensamt på det europeiska området, och vad vi inte ska göra, för att bibehålla flexibiliteten. Det är ju faktiskt Europas styrka: Vi är en kontinent som håller samman men också bygger mycket på flexibilitet mellan de olika medlemsländerna.

Anf. 73 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det är lite av favorit i repris över den här debatten. Vi har fört den förut. Det är väl kända ståndpunkter, men det gör den inte mindre angelägen.

Utvecklingen av den europeiska unionen går i en riktning som leder till bildandet av en europeisk superstat om den får fortgå. Den monetära unionen är en viktig del av det, likaså den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken likaväl som säkerhets- och försvarspolitikens samordning, upprättandet av en militär styrka – snabbinsatsstyrkan inom EU – ökad användning av kvalificerad majoritet i beslutsfattandet i så gott som alla fördragsändringar hittills och förslag om långtgående institutionella förändringar som inrättandet av en president, mer makt till EU-parlamentet och att alltmer makt flyttas från medlemsstaternas nationella parlament till EU:s institutioner.

EMU-medlemskapet, som vi hoppas kunna förhindra för svensk del, innebär *en* ekonomisk politik inskriven i fördrag. Dessa fördrag är överställda svensk lagstiftning, t.o.m. svensk grundlag. Med ett EMU-medlemskap kommer rösträtten att ytterligare devalveras och urholkas, därför att då blir det grundlagsvidrigt, fördragsvidrigt, att företräda en ekonomisk politik som står i strid med den ekonomiska politik som EMU-medlemskapet kräver.

Militariseringen av EU har inneburit att EU nu samlar sig för att skaffa muskler för att på den internationella arenan kunna tvinga världssamfundet att agera i enlighet med unionens intressen. Det är en stormakt som formerar sig. Det är en stormakt som ska samarbeta mycket intimt med USA, men samtidigt ska kunna ta sig egna rättigheter och egna befogenheter och kunna använda en militär styrka för att uppnå dessa.

Den svenska alliansfriheten blir alltmer av en potemkinkuliss. Det visar sig inte minst av att Moderaterna numera alltmer öppet talar om nödvändigheten av ett framtida svenskt Natomedlemskap, trots att det är ett av de partier som står bakom den nya säkerhetspolitiska doktrinen som av regeringen tolkas som att Sverige fortsatt kommer att vara militärt alliansfritt.

Sedan Sveriges medlemskap i EU har alltså många steg tagits där makt har överförs från de nationella parlamenten till överstatligt beslutsfattande inom EU. Därmed ökar avståndet mellan väljare och beslutsfattare ytterligare, och den demokratiska legitimiteten urholkas.

Däremot går det inte att finna ett enda exempel på att makt har flyttats andra vägen. Trots alla diskussioner om demokratiskt underskott och bristande demokratisk legitimitet inom EU finns det inte ett enda exempel på att man har återfört makt till de nationella parlamenten och därigenom ökat väljarnas möjlighet att faktiskt utkräva ansvar av beslutsfattarna.

Den här utvecklingen har ju inget entusiastiskt stöd hos majoriteten av medborgarna i EU:s medlemsländer. Snarare förstärks intrycket av maktlöshet, vilket leder till passivitet och uppgivenhet. Deltagandet i EU-parlamentsvalen, eller snarare det bristande deltagandet i dessa val, visar på avståndet och gör också EU-parlamentet till en institution med svårövertyg låg legitimitet ur demokratisk synvinkel för att vara en folkvald institution.

Vid ett studium av vilka som är mest kritiska mot unionens utveckling kan man konstatera att kvinnor i Sverige är mer kritiska än män, och det är inte så underligt. EU:s ekonomiska politik och ett eventuellt EMU-medlemskap kommer att leda till förstärkta krav på lägre skatter och minskad offentlig verksamhet, och därmed hotas kvinnors kamp för jämställdhet. Lågavlönade och arbetslösa är väsentligt mer EU-kritiska än direktörer och högavlönade. Den genomsnittlige EU-entusiasten är en högavlönad man med borgerliga sympatier.

Medan den här utvecklingen pågår är den svenska regeringen relativt tyst. Allt är i stort sett bra som det är, och om det förändras så är nog det bra, det också. Pragmatism tycks vara att gilla läget i alla situationer, vilket leder till att den svenska regeringen traskar patrull efter de krafter som ser superstatsbygget som önskvärt och som drömmer federalistiska drömmar om ett Europas förenta stater.

Man använder också maktspråk mot folk och medborgare som vågar sätta sig upp mot den ödesbestämda utvecklingen. När det irländska folket för ett år sedan sade nej till Nicefördraget i en demokratiskt genomförd folkomröstning, ja, då var det plötsligt inte fördragen som gällde. Då var det plötsligt inte så att Nice-fördraget föll, vilket det skulle ha gjort om man hade följt EU:s egna bestämmelser. Nej, i stället sade EU:s ledare, däribland Göran Persson, att detta var ett problem för den irländska regeringen som nu minsann får övertyga det irländska folket

om att man ska rösta en gång till, och då ska man rösta rätt. Det här är ju en demokratisyn som är fasaväckande.

Det finns alltså mycket som går i fel riktning, men det finns också delar i det betänkande jag framför allt pratar om, nämligen utrikesutskottets betänkande nr 10, som är bra. Det gäller t.ex. skrivningarna om den blockad som pågår mot Armenien, och som Turkiet och Azerbajdzjan står för. Det är ett exempel på att Turkiet fortsätter på en historisk väg, som också visar sig i förtrycket av olika nationella minoriteter i landet, men som den här gången har sitt ursprung i konflikten om Nagorno-Karabach. Den här blockaden har inneburit svåra lidanden för det armenska folket, och den är dessutom folkrättsvidrig. Blockad av ett land får endast förekomma om en sådan har sanktionerats av Förenta nationerna. Men Turkiets och Azerbajdzjans blockad är inte sanktionerad av FN, utan helt och hållet en turkisk-azerisk uppfinning. Därför är det utmärkt att utrikesutskottet så klart har tagit ställning mot denna rättsstridiga och omänskliga blockad. Det är också bra att utrikesutskottet så starkt betonar att konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan måste lösas på ett fredligt sätt.

Turkiet har också ockuperat en del av den självständiga staten Cypern. Genom sina krigshandlingar har man drivit människor på flykt från en del av Cypern och därefter genomfört folkomflyttningar, en sorts bosättningspolitik med mönster från Israels bosättningar på palestinskt territorium.

Turkiska medborgare har skeppats från det turkiska fastlandet till de ockuperade delarna av Cypern vilket också är ett mycket tydligt folkrättsbrott. Vi kan inte tolerera sådana vare sig i Turkiet eller i Palestina.

I betänkandet behandlas också en motion som handlar om övervakningssystemet Echelon. För många är det fortfarande okänt vad Echelon står för. Det är ett signalspaningssystem som används för att övervaka såväl privatpersoner som organisationer och företag. Det finns alltför och allt tydligare bevis för det. Det är naturligtvis riskfyllt när man vet att den kommunikation som man har som privatperson t.ex. med e-post kan övervakas. Det kan ställa till än större problem för företag som kan avlyssnas och därigenom förlora viktiga order. Det är en form av företagsspionage som det måste vara oerhört väsentligt för oss att komma till rätta med.

Det är en organiserad avlyssning som naturligtvis är illegal på flera plan. Att avlyssna och kontrollera privatpersoners korrespondens är ett brott mot såväl den europeiska konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Trots detta fortsätter intrången.

Det borde vara rimligt att en majoritet i Sveriges riksdag lyfte fram förekomsten av Echelon och vikten av att den svenska regeringen tar initiativ i EU:s ministerråd för att utarbeta ett internationellt regelverk för att beivra företagsspionage genom denna typ av signalspaningssystem. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 25 i utrikesutskottets betänkande 10. Jag står naturligtvis bakom våra ståndpunkter i övriga reservationer. För tids vinnande yrkar jag inte bifall till dem.

Slutligen: Det har varit en parad av ledamöter från framför allt utrikesutskottet som har hållit sina sista anföranden här i dag. Jag vill gärna tacka alla de som valt att frivilligt avgå ur riksdagen i höst. Jag vill tacka

för ett gott samarbete och en del minnesvärda stunder. Framför allt vill jag rikta mig till den person i utrikesutskottet som jag sannolikt har minst gemensamt med, åtminstone i EU-frågor, nämligen K-G Björnsmark. Vi ses i Idrottsparken den 29 juli!

Tack också till utrikesutskottets kansli.

Anf. 74 KARL-GÖRAN BIÖRNSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det stämmer att Vänsterpartiet och Folkpartiet, Lars Ohly och jag är de som har minst gemensamt när det gäller mycket inom utrikespolitiken. Jag har också fått det bekräftat nu när jag har lyssnat till Lars Ohly. Jag lyssnade också mycket intresserat på vad Göran Lennmarker sade tidigare. Jag gjorde den reflexionen att det var ett visionärt tal som pekar framåt, på möjligheter. När jag lyssnar på Lars Ohly är det precis tvärtom: Det är bara elände, elände och elände med Europeiska unionen.

Hur kommer det sig att denna eländiga organisation ändå har resulterat i en fredlig utveckling i Europa som är historiskt unik? Vi har inte haft krig mellan länder i Europa på ett halvt sekel, vilket är unikt. Det kan inte bara vara elände med den europeiska unionen, Lars Ohly. Jag är den förste att skriva under på att det finns tillkortakommanden. Dem ska vi rätta till. Men själva tanken är ändå rätt tänkt, att samarbetet ska leda till en fredligare värld. Varför inte bidra till att göra det bättre i stället för att försöka lämna detta fredsprojekt?

Det finns ett område där vi däremot har haft en del gemensamt, och det är biståndspolitiken. Jag har alltid uppfattat Vänsterpartiet som en draghjälp när det gäller de frågorna. Det är det fina med demokratin, att man kan skilja på sak och person. Vi kan ha en hård debatt här men också glädjas åt den tjusiga fotbollskampen i Norrköping.

Anf. 75 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Visioner går inte bara i en riktning. Visionär är man inte enbart om man företräder mer makt till den europeiska unionen, att unionen ska syssla med fler frågor eller att EU ska bli en starkare aktör på världsscenen. Visionär kan man också vara i den meningen att man företräder en syn som innebär mer av demokrati och folkligt inflytande. Visionär kan man vara genom att företräda en syn som innebär att man ifrågasätter EU:s institutioner och deras folkliga legitimitet och i stället förespråkar att den demokrati som bygger på ansvarsutkrävande från väljarna faktiskt förstärks i stället för att försvagas.

Visst har vi haft en utveckling av fred under lång tid, åtminstone i delar av Europa. Men K-G Björnsmark menar säkert inte på allvar att krigsriskerna skulle ha ökat om Sverige skulle ha stått utanför den europeiska unionen genom ett beslut i folkomröstningen 1994. Eller menar K-G Björnsmark det på allvar? Menar K-G Björnsmark kanske t.o.m. att om Sverige står utanför EMU, vilket sannolikt blir föremål för en ny folkomröstning så småningom, så kommer krigsriskerna i Europa att öka? Nej, jag tror inte det. Därför är inte heller det ett bra argument för att övertyga dem som ser den europeiska unionens brister varje dag och som riskerar att bli offer för passivitet och uppgivenhet i stället för demokratiskt engagemang för förändringar.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 76 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Nej, Lars Ohly, naturligtvis hade inte krigsriskerna i Europa ökat om Sverige hade stått utanför. För det är andra som har krattat manegen, det är andra som har gått i förväg. Det är andra som har gjort jobbet när vi har suttit på läktarplats och tittat på. Jag hade önskat att vi skulle varit med långt tidigare och satt axeln till för att driva detta arbete, med vår kunskap och vår erfarenhet. Men det gjorde vi inte, utan vi satt på åskådarläktaren och följde utvecklingen. När det passade oss vände vi på klacken och sade: Nu vill vi vara med. *Credit* till dem som gjorde jobbet!

Jag har tagit upp den demokratiska förankringen här i dag. Det är ett problem, jag håller med om det. Men det finns kanske andra vägar att gå än den som Lars Ohly företräder här, nämligen att ge EU-parlamentet större makt så att man kan utkräva ansvar för dem som är valda. Det är en väg att gå. Vi har också skrivit det i ett förslag till den författning som vi skulle kunna tänka oss att den europeiska unionen kunde arbeta efter. Jag kommer att överlämna förslaget, så att Lars Ohly kan studera det. Sedan kan vi fortsätta diskussionen vid ett annat tillfälle.

Jag tackar så hjärtligt för alla goda debatter under årens lopp.

Anf. 77 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Vad ökar då risken för krig, om nu inte det att Sverige eventuellt står utanför EMU gör det? Det finns ett antal faktorer som är oroväckande. Ökad vapenexport leder garanterat till att risken för krig ökar. Nya militära stormakter som försöker positionera sig på världsscenen och skapa sig ett utrymme för att dominera över territorier och områden som inte hör till deras egna är definitivt en sådan risk. Ökade klyftor i världen är den kanske största risken för konflikter framöver.

Vi har en europeisk union som subventionerar egen produktion och har ganska höga tullar gentemot tredje världens produktion av framför allt livsmedel och jordbruksprodukter. Vi kan se att den europeiska unionen bygger murar mot omvärlden. Det finns t.o.m. förslag om att man ska skicka krigsfartyg för att borda flyktingbåtar. Vi ser en europeisk union som bygger upp en egen militär styrka som inte alltid ska användas efter beslut i FN:s säkerhetsråd utan kanske även av EU efter eget gottfinnande.

Vi ser en union som förstärker samarbetet för vapenproduktion och vapenexport. Tyvärr är själva unionen i dag ett exempel på ökad krigsrisk. Unionens politik leder till att riskerna för konflikter i världen ökar. Det kan naturligtvis endast åtgärdas genom att unionen byter inriktning, blir en demokratiskt förankrad union som sysslar med det som den ska syssla med och tar avstånd från alla federala visioner om ett stormaktsbygge i Europa.

Anf. 78 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Vi debatterar i dag två betänkanden, KUU2 och UU10. Man kan säga att vi tittar tillbaka på 2001 samtidigt som vi har synpunkter på och tankar kring det som ligger framför oss i EU-arbetet.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i UU10 från Kristdemokraterna. Den avser 2001 års arbete inom EU.

Jag måste säga att det är oerhört intressant att lyssna till Lars Ohly när han ger en beskrivning av EU. Jag tror att ingen svensk medborgare känner igen sig när han beskriver en superstat med alla de bekymmer som han tycker sig kunna måla in i detta bygge. Men det kanske inte är så svårt att förstå när nu EU har lyckats trycka tillbaka den politik som Ohly starkt sympatiserade med. Det var en politik där minsann inte demokratin och öppenheten var särskilt stor och där gränserna var slutna för omvärlden.

EU har lyckats pressa tillbaka detta och besvikelsen är naturligtvis stor. Därför målar man upp EU på det sätt som sker. Jag kan inte så någon annan anledning till det eftersom det ju saknar all kontakt med den verklighet som vi svenskar i dagsläget upplever.

Runtom i Europa pågår en intensiv debatt om hur unionen ska utvecklas framöver. Den debatten bör vi delta i. Konventet om EU:s framtid har fått en närmast flygande start. Den svenska regeringen förefaller nästan unik i sin uppfattning att det mesta är bra som det är, att status quo ska bevaras. Det har sagts många gånger i dag och behöver kanske sägas igen.

Det pågår en enorm dynamik i Europa. Det är en utveckling som medför att EU måste reformeras för att klara sina uppgifter även om målen för samarbetet är desamma som tidigare. Därför är det oroväckande att regeringen är så ovillig att diskutera institutionella reformer.

Sören Lekberg talade tidigare om att bevara rådande ordning och att vara pragmatisk inför framtiden. Jag är övertygad om att Sverige behöver en regering som deltar med entusiasm i Europasamarbetet, en entusiasm som inte begränsas till de tillfällen då statsminister Göran Persson själv kan stå i centrum, utan en ärlig entusiasm inför hela EU-samarbetet.

Unionen kommer inom en snar framtid att bestå av 27 medlemsländer. Det är inte svårt att förstå vilka svårigheter det kommer att medföra i själva beslutsprocessen om enhällighet ska krävas på lika många områden som i dag. Det är det arbetet vi ska ta ansvar för. Hur ska man i EU exempelvis få en modern och hållbar politik om varje land har möjlighet att stoppa förslag som skulle innebära vissa nackdelar för den egna befolkningen? Om vi ska ha det på det sättet kommer utvecklingen att stoppas. Man kommer nämligen alltid att kunna finna den typen av nackdelar.

Slutsatsen måste vara att användandet av kvalificerad majoritet måste öka. Exempel på viktiga områden där majoritetsbeslut krävs är handel, asylpolitik, miljöstyrande avgifter och regionalpolitiken. Men det finns även andra områden.

Det behövs alltså en reform av EU syftande till stärkt demokrati, öppenhet och effektivitet. Fördragen bör därför delas upp i två delar, där de viktigaste bestämmelserna om beslutsfattande och kompetensfördelning samlas ihop till en del, alltså till ett konstitutionellt fördrag som får en särskild status. Det skulle ge ökad tydlighet för medborgarna om vad EU är och hur unionen fungerar. Jag tror att vi är många även i denna kammar som skulle behöva få stöd i de funderingarna.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Fru talman! På många områden var 2001 ett framgångsrikt år för EU. Man fick enighet i målet att de första nya länderna ska tas in i unionen år 2004. Betydelsen av detta, och den upptrappade förhandlingstakt som Sverige drev fram, är stor.

Ett annat område som gick framåt var det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. EU är på god väg att få en gemensam krishanteringsförmåga, både militärt och civilt. Eftersom kriser och katastrofer ofta är gränsöverskridande fenomen anser Kristdemokraterna att detta EU-samarbete är mycket positivt. Europas säkerhet är odelbar, och oroligheter i andra delar av kontinenten påverkar oss. Det är viktigt att Europa inte är helt beroende av USA när det gäller att hantera kriser av större omfattning.

Samtidigt driver de politiska ledarna i unionen på för att så snabbt som möjligt deklarerar att krishanteringsstyrkan är ”operativ”. En varning är på sin plats så att EU inte låter sina höga ambitioner springa före vår faktiska förmåga. Det kanske inte är så klokt. Man ska nog ha tillgång till sakerna innan man säger att man kan använda dem.

Det behövs ett europeiskt samarbete för ekonomisk tillväxt. Många av EU-länderna dras med ekonomiska problem. Det handlar om sviktande statliga finanser, långtidsarbetslöshet, för lite företagande, för lite resurser för investeringar och för lite satsningar på konkurrenskraftig forskning. Det är inga nyheter, men det talas i Sverige ganska tyst om dessa grundproblem.

Behovet av ekonomiska reformer är uppenbart. Därför välkomnar vi kristdemokrater EU-samarbetet kring tillväxtfrågor. Det sker framför allt genom s.k. öppen samordning, som baseras på jämförelser mellan medlemsländerna. Med EMU-projektet i hamn och en alltmer integrerad inre marknad måste en samordning av ländernas politik ske för att nå den ekonomiska tillväxten.

Hittills har samarbetet gett ganska små resultat. De offentliga finanserna sviktat under trycket av ett expanderande välfärdssystem. Stora hinder kvarstår beroende på bl.a. höga skatter och krångliga regler. Bristande konkurrens på den inre marknaden innebär högre priser och färre jobb i varje medlemsland.

Problemet är att många av regeringarna är ytterst angelägna om att ta till sig beröm, men de undviker kritiken. Det gäller inte minst Sverige, som svarat med ord i stället för med handling på de rekommendationer som kommissionen har gett. De kritiska punkterna handlar för Sveriges del inte minst om bristande konkurrens inom flera branscher med priser som ligger 20–25 % över genomsnittet, det högsta skattetrycket i Europa samt ett bidragssystem som inte uppmuntrar till arbete. Den samlade effekten av detta, konstaterar kommissionen, är en lägre ekonomisk tillväxt och lägre välfärd för svenska folket.

De rekommendationer som getts till Sverige handlar om att sänka skattetrycket på arbete, förbättra skatte- och bidragsincitamenten för att arbeta, minska obalansen mellan könen på arbetsmarknaden samt förbättra de aktiva arbetsmarknadsåtgärdernas effektivitet. Rekommendationerna är långt ifrån några nyheter, och de har till stor del upprepats från tidigare år. Rekommendationerna kommer alltså år för år från kommissionen till Sverige.

Det är frapperande hur lite den svenska regeringen känt sig kallad att agera för att undanröja dessa problem. Man måste fråga sig om regeringen verkligen stöder den öppna samordningsmetoden.

Fru talman! Låt mig avsluta med miljöpolitiken i EU. Vid Europeiska rådet i Göteborg antogs en s.k. strategi för hållbar utveckling. Det låter storslaget, men innehållet var i själva verket ganska magert och en stor besvikelse för den som läst kommissionens ursprungliga förslag till strategi.

Många av de ambitiösa förslag som kommissionen arbetat fram ströks i en handvändning när förslagen kom upp på ministerrådets bord. Många konkreta mål och åtgärder togs bort. Allvarligast är att klimatfrågan ströks från dagordningen och därmed sköts på framtiden.

Betydelsen av hållbar utveckling understryks ofta i EU:s olika rapporter och skrivelser, men i praktisk handling lyser detta perspektiv med sin frånvaro. Låt mig t.ex. nämna det beslut som ministerrådet väntas fatta denna vecka om fortsatt stöd till stenkolsindustrin i Europa. Det är ett fenomen i flera av EU:s s.k. strategier att orden flödar över men handlingen lyser med sin frånvaro.

Både när det gäller integreringen, hållbar utveckling, och samarbetet för ekonomisk tillväxt finns en tendens att låta orden skyla bristen på reformvilja. Eller som vår egen regering uttrycker sig ibland: Det är mycket ord, men lite verkstad.

Den öppna samordningen är ofta bra. Men EU kan inte bara bygga på att varje land plockar russin ur kakan. Grunden måste vara den s.k. gemenskapsmetoden, alltså ett samarbete baserat på gemensamma regelverk som gynnar helheten, kontrollerade av starka institutioner med fastlagda befogenheter. Kommissionens och parlamentets roll behöver värnas och stärkas, för öppenhetens och effektivitetens skull.

Anf. 79 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Få frågor är viktigare än EU:s framtidsfrågor. När Sverige nu med EU-medlemskapet har klivit ur kommentatorsbåset i världspolitik och klivit ut på spelplanen är framtidsfrågorna inom EU en verklig nyckelfråga.

I det gemensamma utskottets betänkande KUU2 finns en bra redovisning för de ståndpunkter som är gemensamma för riksdagens partier men också i reservationerna redovisningar för hur de olika partierna ställer sig inför konventsfrågorna.

Från vår sida framhåller vi särskilt att det ska vara svårt att tilldela EU nya funktioner, men sedan ska det fungera. Det ska kunna fullgöra sina nya uppgifter. Det är också väldigt viktigt att vi fullt ut deltar i EU:s arbete och då även EMU.

I UU10, som är utrikesutskottets bidrag till detta, finns det en del specifika frågor som vi särskilt vill understryka. Det första är att riksdagens roll behöver stärkas. Arbetet sker nu väldigt ofta i tjänstemannasamarbete eller vitböcker. Det behövs en mycket tidigare förankring av de nya frågorna i riksdagens arbete. Riksdagens utskott behöver engageras på ett helt annat sätt. Därför vill jag redan nu yrka bifall till reservation nr 1 i UU10.

Som Holger Gustafsson sade är sysselsättningsfrågorna viktiga och angelägna. Det är viktigt att följa rekommendationerna från ministerrådet

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

och kommissionen när det gäller ett minskat skattetryck på arbete, att reformera skatte- och bidragssystem och att motverka könssegregeringen på arbetsmarknaden.

En annan fråga som är väldigt angelägen för oss är att stödja de baltiska staterna. Vi tycker att det är viktigt att stödja deras möjligheter att bli Natomedlemmar. Stabila och säkra gränser skapar lugn på båda sidor om gränserna. Tomrum skapar bara oro och spänningar. Det är också viktigt att vi stöder dem fullt ut när det gäller marknadstillträde till EU:s marknader redan nu innan gemenskapsförhandlingarna är genomförda.

Ett annat område som är angeläget för oss är naturligtvis EU:s utvecklingssamarbete. Det har varit utsatt för väldigt mycket kritik. Reservationerna är magnifika i EU. Det är i realiteten relativt lite pengar som betalas från EU för de insatser som EU ska göra och borde ha gjort på detta område. Det är väldigt viktigt att man får igång utvecklingssamarbetet på ett helt annat sätt.

Från vår sida vill vi som alltid driva skuldavskrivningsfrågorna. Vi vill att Sverige ska ta det initiativ som vi har krävt till en total skuldavskrivning för HIPC-länderna, dvs. de högt skuldsatta fattiga länderna, år 2004 och engagera hela EU i det arbetet.

Jag tror också att det är viktigt att EU tar en ledarroll när det gäller inte bara EU:s samarbete utan också försöker samordna det bilaterala samarbetet, dvs. medlemsländernas biståndssamarbeten. Jag tror att effekterna kan bli väsentligt större om man arbetar tätt tillsammans.

En fråga som vi mycket ofta har drivit i dessa sammanhang är MR-frågorna. MR-frågorna måste bli allt viktigare inte bara i biståndssamarbetet utan också när det gäller EU:s medelhavspolitik.

EU:s regionalpolitik är också en viktig fråga. Den måste reformeras. Strukturfondsstödet måste reduceras för de nuvarande medlemsländerna. Men på det området har riksdagen redan på näringsutskottets initiativ i NU2 givit ett tillkännagivande till regeringen, så där behövs inget nytt ställningstagande från riksdagens sida i dag.

Fru talman! Som så många andra i utrikesutskottet vill även jag tacka utskotts- och riksdagskamrater för ett gott samarbete och ett gott kamratskap under en spännande epok. Tack!

Anf. 80 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Det är viktigt att vi diskuterar framtidsfrågorna inom Europeiska unionen på flera sätt och lyfter fram visioner om EU. Det gör vi genom att diskutera frågorna i konventet men också genom att lyfta fram frågor som är engagerande.

Vi brukar säga att Sverige är fantastiskt. Så säger man säkert också om sina egna länder i övriga medlems- och ansökarländer. Men jag tror nog att alla kan hålla med om att Sverige har ett speciellt läge. Vi kan ses som en ö mot resten av Europa. Vi har visserligen fast landförbindelse längst upp och numera också i söder. Men fortfarande är sjöfarten en mycket viktig länk till både EU och resten av världen. Vi kan också se oss som speciella därför att vi är ett nordligt land i EU:s utkant med gles befolkning och stora avstånd. Just därför är transportpolitiken en speciellt viktig framtidsfråga för oss och något som också engagerar många.

När vi talar om EU:s framtid är det angeläget att också tala om goda transporter så att vi enkelt kan nu andra medlems- och ansökarländer och

ha god tillgång till den inre marknaden. Vikten av ett modernt, dvs. effektivt och hållbart, transportsystem kan inte nog poängteras.

Trafikutskottet har engagerat sig i EU-kommissionens vitbok *Den framtida transportpolitiken, vägval för framtiden* och avgett ett yttrande till EU-nämnden som lämnats vidare för beaktande till regeringen. Vi har i vårt yttrande poängterat såväl vikten av hållbara transporter för miljöns skull som vikten av enhetliga regler för att motverka illojal konkurrens och social dumpning.

Alla former av diskriminerande särregler behöver avvecklas på det här området.

Vi har också tryckt på angelägenheten av en hög ambition för trafik-säkerhetsarbete men också transportforskning och ökad säkerhet för barn i trafik.

Fru talman! Sverige är ett öppet och föreningsrikt land, vilket nog också är speciellt. Genom vår förenings- och folkrörelsekultur har medborgarna kunnat påverka samhället. Det arbetssättet behöver också lyftas in i EU, och i framtidsdebatten bör man ta upp hur förutsättningar för medborgarna att genom ideella organisationer kunna delta i EU:s föreningsliv ska kunna utvecklas.

De projektpengar som finns att söka i dag kräver ofta stora egeninsatser. Våra ideella organisationer, som i regel lever på medlemsavgifter, har svårt att få sina resurser att räcka till för att även klara av arbetet med EU-frågor. En del av detta engagemang innebär att organisationerna behöver kunna delta i möten som hålls i andra länder än Sverige. Det är dyrt att resa, även om det går snabbare och enklare än förr. EU inbjuder också ofta NGO:er, dvs. icke-statliga frivilligorganisationer, till seminarier och möten etc. Vi har föreningar som kan företräda Sverige i olika sammanhang, exempelvis miljö- och konsumentorganisationer. Då bör de också ges förutsättningar att kunna ta sitt ansvar.

I morgon ska vi debattera regeringens skrivelse om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU. Jag får då anledning att återkomma just till denna fråga.

Fru talman! Det finns många organisationer som vill vara med och påverka frågor inom EU. Bl.a. vill jag nämna problem som kommer att uppstå när typgodkännandedirektivet om två- och trehjuliga fordon helt träder i kraft den 17 juni 2003. Denna fråga engagerar i dag många fordonsentusiaster och deras organisationer.

Fru talman! I förra veckan gav en enig riksdag regeringen till känna vad som anfördes i trafikutskottets betänkande TU13 om regler för att underlätta verksamheten med amatörbyggda och ombyggda fordon. Regeringen har glädjande nog redan hörsammat vår hemställan i en proposition genom att föreslå ändringar i lagen om vägtrafikregister. Men nu väntar vi på förslag om möjligheter till regler för ombyggnad av två- och trehjuliga motorcyklar och hur de ska kunna säljas vidare trots EU-direktiv. Det är många i Sverige som är entusiaster kring sina fordon, inte minst motorcyklar. De vill även i framtiden kunna odla sitt intresse.

Fru talman! EU:s framtid handlar inte bara om formalia, utan också om frågor som engagerar. Jag har pekat på vikten av goda transporter och enskilda medborgares möjligheter att påverka också EU-direktiv.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

Anf. 81 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det är en oerhört viktig debatt som vi för i dag. Den handlar om vår gemensamma framtid – om Europas framtid och om den europeiska unionens framtid.

Likväl som vi snart drar i gång en valrörelse där vi kommer att diskutera Sveriges framtid måste vi också brett diskutera EU:s framtid. Det finns naturligtvis olika idéer och olika grunder beroende på varifrån vi formar våra ståndpunkter. Det har synts i debatten i dag.

Men vi deltar i debatten, och det viktiga, som jag ser det, är att vi får fler att delta i debatten. Det är ju det som är det stora problemet – vi har ett begränsat antal deltagare i debatten om Europas framtid.

Ofta upplevs de s.k. institutionella frågorna, som kommer att bli föremål för den regeringskonferens som startar 2004, som oerhört abstrakta och som mycket svåra och komplicerade. Det är de också. Detta är ingenting som man sitter hemma och diskuterar, utan det är komplicerat och svårt. Detta är ett problem, för vi måste ha i gång en debatt.

För att i någon mån skapa förutsättningar för en bredare debatt har regeringen utsett en parlamentarisk kommitté, EU 2004-kommittén, som har i uppdrag att skapa förutsättningar för en bred, öppen och förutsättningslös debatt. Kommittén består av åtta personer – en från varje parti – och så jag som är ordförande. Det säger sig självt att vi inte kan skapa en bred, öppen och förutsättningslös debatt själva. Den insikten har vi. Det gäller särskilt ett så svårt ämne som detta är.

Vår utgångspunkt har varit att vi måste arbeta tillsammans med andra. Vi gör det på två sätt. Det ena är att vi delar ut bidrag till föreningar och organisationer som har intresse och vill göra någonting. Det kan vara lite olika saker. Det spelar egentligen ingen roll vad det är, utan det kan vara olika typer av aktiviteter. Det viktiga är att man diskuterar EU:s framtidsfrågor. Vi har 15 miljoner kronor till detta, och intresset har varit fantastiskt stort. Vi hade vår första bidragsgenomgång i början på året. Det var över 200 organisationer som sökte bidrag på 63 miljoner kronor, så det kändes faktiskt lite futtigt att bara kunna dela ut tre och en halv miljon. Nästa omgång blir i slutet av detta år. Detta är ett sätt att försöka stödja olika organisationer och föreningar som vill delta i debatten.

Ett annat sätt är naturligtvis att vi själva, också då i samverkan, som kommitté drar i gång verksamheter över landet. Nu i augusti drar vi i gång det som vi kallar för Länsstafetten. Det innebär att vi i län efter län, över hela landet, kommer att anordna debatter och seminarier och även skapa en mötesplats för de olika föreningar och organisationer som har fått bidrag av oss att visa upp sig på. Så kan vi också skapa förutsättningar för en tydligare debatt. Länsstafetten kommer att fortsätta under tiden fram till dess att regeringskonferensen påbörjas.

Vi kommer också att ge ut en del skrifter och broschyrer. En av dem är den som jag visar här. Ni kommer som riksdagsledamöter att få del av den. Det är en s.k. liten aptitretare som heter *Sluta strunta i EU!*

Vi har vår webbsida, som bygger på ett material som innebär att man mycket lätt ska kunna skaffa sig en djupare kunskap. Den ska först skapa ett intresse och sedan ge förutsättningar för ett djupare engagemang och djupare kunskap.

Vi har också ett särskilt skolprojekt på gång tillsammans med Skolverket, som innebär att vi via vår webbsida kommer att skapa en bank av olika projektidéer dit gymnasieungdomarna kan vända sig. Vi kommer även att skapa en särskild fil åt lärarna så att de också ska kunna använda detta som ett bra hjälpmedel.

Vi har en framtidspanel som arbetar och som kommer att kunna vara en motor på vår hemsida och i det debattforum som vi vill skapa där.

Vi har också många andra idéer och projekt i gång.

Det viktiga är att vi också får ett brett engagemang bland de politiska partierna. De har också ett stort ansvar, och även ni som riksdagskolleger. Vi måste gemensamt se till att vi skapar en förutsättning för att fler ska delta i debatten. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att detta enbart sker bland en mycket liten elit i vårt samhälle. Så får det inte vara! Det undergräver hela det EU-projekt som vi har i gång. Det undergräver legitimiteten i hela projektet.

Oavsett vad man tycker och tänker och oavsett vilka idéer och synpunkter man har så är alla välkomna att delta i debatten. Det viktiga är att man deltar, och i det arbetet hoppas jag att vi gemensamt deltar.

Anf. 82 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Som ledamot i EU 2004-kommittén har jag haft anledning att fundera över villkoren och formerna för den folkliga debatten om EU:s framtidsfrågor. Det är ingen enkel process, avståndet mellan det som händer i unionen och kvinnan och mannen på gatan är stort, och gång på gång blir vi påmind om det faktum att EU brister i legitimitet och att där finns stora demokratiunderskott att hantera.

Enbart det faktum att det finns ett behov av att förankra samarbetet talar sitt tydliga språk. EU är inget projekt som har vuxit fram underifrån, ur ett folkligt engagemang, utan det är ett ovanifrånprojekt, ett eliternas projekt. Med det följer att unionens konstruktion inte heller stämmer överens med de demokratiska strukturer som byggts upp underifrån och som utgår från nationalstatens ram.

Sedan samarbetet inleddes har mer och mer makt överförts från de nationella parlamenten till EU:s olika institutioner. Mönstret är tydligt, och vid varje fördragsändring ser vi samma sak hända, att det mer och mer handlar om integration och samordning än om samarbete mellan självständiga parter. Det här är en process som svenska folket självfallet måste få tycka till om, och inte bara tycka till om utan också de facto kunna vara med och påverka.

A och O för att skapa en bred debatt med ett verkligt inflytande är att den är konkret och att det finns något tydligt substantiellt att förhålla sig till. Här har de politiska partierna i riksdagen och också sittande regering ett stort ansvar. Om inte exempelvis regeringspartiet går ut och deklarerar en klar uppfattning kommer det att hämma debatten, och risken finns att misstroendet mot EU ökar ytterligare. Redan nu finns det stämningar och uppfattningar om att EU-processen är något förutbestämt och att det inte spelar någon roll vad folket egentligen tycker.

Men det måste få spela roll! Ett sätt att bidra till en bra debatt vore att riksdagen formulerade en svensk ståndpunkt om hur vi ska se på EU:s utveckling. Det skulle både bidra till en kvalitativt bra debatt på vägen fram till ett ställningstagande, och också ställningstagandena i sig vore

ett viktigt bidrag. Då kunde den s.k. EU-stafetten, som Berit Andnor talade om, skulle kunna samlas runt något konkret att förhålla sig till.

Tyvärr har vi inte fått något stöd för vårt förslag om att riksdagen ska besluta om en svensk strategi, och tyvärr är inte heller alla företrädare så tydliga i sina ställningstaganden som man skulle önska. Det har den här debatten visat, och det kan man också se i de betänkanden vi diskuterar.

Vi kan t.ex. läsa oss till en samstämmighet om att enkla fördrag är en viktig demokratifråga. Å andra sidan säger regeringen att det inte är fördragets konstruktion, om de är enkla eller inte, som är det viktiga. Det viktiga är att utgå från de sakfrågor som EU ska hantera och att utifrån det, från fall till fall, avgöra vilken beslutsordning som är lämplig. Det säger sig självt att resultatet av ett sådant förhållningssätt inte leder till någon förenkling eller transparens i fördragen! Det är ju inte heller syftet.

Vi kan också ta del av en beskrivning av debatten. Den beskrivs som splittrad och att den förs utifrån olika utgångspunkter. En liknande diskussion har också förts från den här talarstolen när man beskrivit de olika åsikter som finns här i kammaren. Man säger att några av deltagarna har en tydlig bild av hur man vill organisera samarbetet, där en inriktning går mot mera av federation och där en annan uttalad inriktning förespråkar ett rent mellanstatligt samarbete. Däremellan, säger man, återfinns de som är pragmatiska, och denna pragmatism skulle då vara något neutralt, något mitt-emellan-alternativ. Som om vi kan undvika att ta ställning, som om EU:s utveckling inte kan kategoriseras, som om inte politiken i övrigt styrs av bilder och uppfattningar om hur EU:s utveckling kommer att se ut framöver!

Parallellt med denna "neutrala pragmatism" vidtas politiska mått och steg som utgår från att man har en bestämd uppfattning om vad som kommer att hända härnäst och en bestämd uppfattning om karaktären på det framtida samarbetet.

Det är t.ex. därför den här kammaren nästa vecka kommer att behandla en proposition där regeringen redan nu vill förbereda grundlagen inför nästa fördragsändring. Där deklarerar regeringen sin syn på EU och EU:s närmaste framtid. Det handlar om att EU ska få mera makt, både när det gäller vilka politiska områden som EU ska fatta beslut om och också när det gäller stärkt makt genom val av beslutsformer där det i vissa fall kan handla om överstatlighet och majoritetsbeslut.

Det är möjligt att detta kan kallas "pragmatisk", men mer träffande är att beskriva det som att regeringen medvetet arbetar för en utveckling där de överstatliga inslagen ökar och där de nationella parlamenten sakta men säkert förlorar i makt.

I den breda folkliga framtidsdebatt vi säger oss vilja ha har svenska folket rätt att förvänta sig att dess företrädare är öppna med sina visioner och med sina bilder över hur man vill se det framtida samarbetet. Där har regering och riksdag ett särskilt ansvar. Vi har föreslagit att vi i riksdagen gemensamt ska fatta beslut om en strategi. I dag har det från flera håll efterlysts ställningstagande från den socialdemokratiska regeringen.

Det är genom att själva vara tydliga som vi kan visa vår respekt för framtidsdebatten. Genom att själva vara tydliga gör vi det möjligt även för andra, utanför parlament och riksdag, att lämna konkreta bidrag till debatten. Då finns det något att förhålla sig till.

Dagens debatt visar att det finns brister i tydlighet på sina håll. Förhoppningsvis kommer de att rättas till. Precis som Berit Andnor säger kan varken konventet eller EU 2004-kommittén få i gång framtidsdebatten. Vi ser fram emot att den socialdemokratiska regeringen lämnar sitt bidrag.

Anf. 83 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag har anmält mig till talarlistan i sista minuten därför att jag vill lyfta fram en kommittémotion som Kristdemokraterna har skrivit och som delvis behandlas i betänkandet. Det är motion nr 350.

Den motionen vill ge en bild av den svåra situation som många länder på Balkan fortfarande befinner sig i samt västra Balkans behov av EU, både multilaterala och bilaterala kontakter. Men i motionen vill vi även peka på vägar att komma ur den svåra situationen.

Vid mina kontakter med politiska representanter av olika valörer från en del av länderna i det område som vi diskuterar har ofta framkommit att de oerhört starkt önskar att få ytterligare och mer nära samarbete med Europa. Många har drastiskt uttalat en önskan om att få riva gränserna och på så sätt få förenas med Europa, som de anser att de tillhör.

Jag anser att vi genom vår, och då menar jag hela Europa, mer eller mindre tydliga passivitet och långsamhet att komma till handling inför det som händer på Balkan när problemen där var som störst har ett speciellt ansvar att på olika sätt medverka till att de länder som vi diskuterar så fort som möjligt kommer på fötter igen.

I den motion som jag tidigare nämnde behandlas tre yrkanden, nämligen att regeringen ska verka för att EU erbjuder

- inrättandet av ett särskilt program för tvärvetenskapliga Balkanstudier,
- inrättandet av ett särskilt program för förvaltningsutbildning på Balkan,
- inrättandet av ett särskilt rådgivar- eller mentorprogram inriktat mot departement och central förvaltning på Balkan.

Fru talman! Jag tycker att utskottet har behandlat de angivna punkterna mycket välvilligt och berättar också i texten att regeringen avser, om man inte redan håller på, att göra väldigt mycket av det som tas upp i motionen. Det är bra. Det är oerhört viktigt att västra Balkan får stabilitet och att alla olika folkgrupper så långt det är möjligt får förståelse för varandra och för varandras problem. Det är också oerhört viktigt för Europas och för vår gemensamma framtid och kan ses som ett första steg i den som jag hoppas påbörjade framtidsprocessen. Men att söka försoning och få och ge förståelse och att genomföra detta i praktiken är en stor process som kan ta tid.

Därför är det bra att så mycket enligt utskottet redan görs och att kanske ännu mer planeras. Men alla goda önskningar och planer måste ju också leda till konkreta handlingar. Det gäller såväl de planerade aktiviteterna som att målsättningen med aktiviteterna uppfylls. Det är ju inte meningen att man ska sätta i gång något för själva igångsättandets och

Prot. 2001/02:119
4 juni

*EU:s framtidsfrågor
och verksamheten i
Europeiska unionen
under år 2001
samt det svenska
ordförandeskapet*

statistikens skull. Man måste också följa upp vad som blev av den insats som man gjorde.

Ytterst är det ledarna i de olika länderna som har det stora ansvaret. Vad de tycker och står för kan vara helt avgörande för ett lands, en regions, framtid. Det är därför viktigt att de politiska ledarna på olika nivåer finns med på tåget och inser angelägenheten för varje enskild människa av att demokrati och mänskliga rättigheter fungerar.

Fru talman! Jag har inget yrkande, men vi kommer att följa de direkta och indirekta utfästelser som har gjorts i betänkandet som svar på motion 350.

Anf. 84 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag vill först instämma i den del av betänkandet som handlar om fördömandet av Turkiets och Azerbajdzjans blockad av Armenien. Det är väldigt positivt att detta är så tydligt uttryckt i betänkandet. Sverige måste vara vaksamt och skärpa kraven på Turkiet med tanke på att Turkiet finns med i EU-sammanhang.

Jag hade tänkt ta upp tre reservationer som Vänsterpartiet har om miljöfrågor, reservationerna 8, 10 och 11. Dessa reservationer har en gemensam nämnare. I EU-arbetet är alltid den fria rörligheten för varor och kapital överordnad andra frågor.

Det finns många fina ord i flera EU-dokument om miljö och miljöhänsyn. Men när dessa fina ord kommer i konflikt med ekonomiska hänsyn får nästan alltid miljön vika.

Ett aktuellt exempel är fisket inom EU som drivits mot en katastrofsituation för både fisk och fiske. Det är alltså ett såväl ekologiskt som ekonomiskt haveri i antågande.

Ett annat exempel är när kommissionen inte ville publicera sin egen miljöbyrås beskrivning av miljötillståndet i EU.

I reservationerna finns det konkreta förslag till åtgärder som det brådskar att vidta om man vill göra någonting för miljön. Som exempel kan jag nämna att man borde inrätta en miljökommitté som granskar kommissionens förslag och beslutet om de miljöprinciper som finns i fördragen.

Man borde ge ökade resurser och befogenheter till sin egen miljöbyrå, dvs. till Europeiska miljöbyrån, och ta deras varningar på allvar i stället för att försöka att sopa dem under mattan.

Man måste ge ekonomin ekologiska spelregler. En ökad konsumtion, dvs. en ökad BNP som är ett av unionens huvudmål, gör att det blir ett ökat materialflöde som är ett av de stora hindren på vägen till ett ekologiskt samhälle. Därför måste man nu lyfta fram de ekologiska aspekterna på ekonomin.

Man måste försöka att utveckla systemet med gröna räkenskaper och en grön bruttonationalprodukt.

Vi skriver också i reservationerna att det är viktigt att man låter miljöhänsynen vara styrande för utvecklingen av EU:s transportpolitik.

Fru talman! Vi står bakom reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 6 §.)

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KUU2 EU:s framtidsfrågor

Punkt 2 (Övergripande frågor om EU:s allmänna inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (v)
4. res. 3 (kd)
5. res. 4 (c)
6. res. 5 (fp)
7. res. 6 (mp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 5

15 för res. 6

293 avstod

26 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning. Tredje vice talmannen anmodade Murad Artin (v) och Margareta Andersson (c) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Anna Åkerhielm (m) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja och kammaren hade således antagit res. 5.

Förberedande votering 2:

18 för res. 4

15 för res. 5

290 avstod

26 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 3:

39 för res. 3

17 för res. 4

269 avstod

24 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 4:

41 för res. 2

39 för res. 3

245 avstod

24 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 5:

77 för res. 1

39 för res. 2

209 avstod

24 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

125 för utskottet

77 för res. 1

123 avstod

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 v

För res. 1: 75 m, 2 -

Avstod: 1 m, 38 v, 39 kd, 16 c, 15 mp, 14 fp

Frånvarande: 7 s, 5 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 5 (Fördragsstrukturen)

1. utskottet

2. res. 8 (v, mp)

Votering:

254 för utskottet

54 för res. 8

16 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 75 m, 38 kd, 16 c, 2 -

För res. 8: 1 m, 38 v, 15 mp

Avstod: 1 s, 1 kd, 14 fp

Frånvarande: 7 s, 5 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 7 (Kompetensfördelning och subsidiaritet)

1. utskottet

2. res. 12 (v, mp)

Votering:

164 för utskottet

55 för res. 12

105 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 2 m, 39 kd
För res. 12: 1 m, 38 v, 15 mp, 1 fp
Avstod: 1 s, 73 m, 16 c, 13 fp, 2 -
Frånvarande: 7 s, 5 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Prot. 2001/02:119
4 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet

Punkt 1 (Riksdagens arbete med EU-frågor)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

176 för utskottet

147 för res. 1

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 37 v, 15 mp

För res. 1: 75 m, 1 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 2 -

Frånvarande: 7 s, 6 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 3 (Konventet och den kommande regeringskonferensen)

1. utskottet

2. res. 3 (m, kd, c, fp)

Votering:

176 för utskottet

146 för res. 3

1 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 37 v, 1 kd, 14 mp

För res. 3: 75 m, 1 v, 38 kd, 16 c, 1 mp, 13 fp, 2 -

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 7 s, 6 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 74 (Signalspaningssystemet Echelon)

1. utskottet

2. res. 25 (v, mp)

Votering:

269 för utskottet

54 för res. 25

1 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 124 s, 76 m, 38 kd, 16 c, 13 fp, 2 -
För res. 25: 38 v, 15 mp, 1 fp
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 7 s, 5 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Handlings-
offentligheten i EU:s
institutioner, m.m.*

7 § Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU34

Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m. (skr. 2001/02:110).

Anf. 85 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Efter en lång dags diskussion om olika aspekter på den europeiska unionen ska vi nu gå över på ytterligare ett betänkande som handlar om EU och arbetet inom EU. Det här har alltså fått ett alldeles eget betänkande, och det finns det kanske skäl för med tanke på den centrala plats som offentlighetsprincipen har i den svenska konstitutionen och därmed också den svenska debatten kring EU-medlemskapet.

Kenneth Kvist sade i den föregående debatten för ganska länge sedan att det i vissa EU-frågor finns en bred enighet i den svenska riksdagen trots grundläggande meningsmotsättningar i många andra av de EU-relaterade frågorna. En sådan fråga, där det finns en bred enighet i den här kammaren, en enighet som det finns anledning att slå vakt om, är frågan om öppenhet, handlingsoffentlighet och offentlighetsprincip.

Inför det som skulle bli det svenska medlemskapet pekade vi på nej-sidan, vi som förordade att Sverige skulle fortsätta att stå utanför den europeiska unionen, på väldigt många saker som vi menade innebar stora risker för den svenska demokratin. Vi pekade kanske framför allt på de risker för offentligheten som EU-medlemskapet innebar.

EU var och är dominerat av stora stater med helt andra traditioner på detta område, stater där sekretess är huvudregel och offentlighet något som till nåds ges allmänheten när man så finner lämpligt. Denna omvända inställning till handlingsoffentlighet har naturligtvis också satt sin prägel på EU-systemet som sådant och på dess institutioner.

Vi menade då, och vi menar fortfarande, att genom maktöverföring till Europeiska unionen skulle vi också för svenskt vidkommande få en förlust på offentlighetens område. Ja-sidan hävdade då, och hävdar väl alltjämt, ungefär följande: Man slog fast "att offentlighetsprincipen och meddelarfriheten kommer att bestå vid ett svenskt medlemskap". Detta fann man nödvändigt att slå fast i en särskild deklaration som bifogades anslutningsakten. Deklarationen var uppenbarligen inte så självklar, för EU uttalade å sin sida med anledning av deklarationen att man utgick från att Sverige "härvidlag kommer att följa det gemensamma regelverket". Man behöver inte läsa alltför mycket mellan raderna för att se att här finns åtminstone potentiellt en konflikt mellan den svenska öppenhetstraditionen och de regler som gäller inom Europeiska unionen.

Utvecklingen sedan vi blev medlemmar har, menar jag, visat att våra farhågor var berättigade. Det har inte varit självklart att den svenska offentligheten har varit ohotad. Tvärtom har den hela tiden varit hotad, och det har krävts ett ganska ihärdigt och besvärligt arbete för att freda den svenska grundlagen på den här punkten. Regeringens skrivelse som ligger till grund för betänkandet redogör för denna mycket besvärliga kamp för en förordning som inte skulle träda den svenska grundlagen förnär.

Öppenhetsfrågan i det här sammanhanget handlar på ett sätt om två olika frågor. Det ena är frågan om öppenheten i EU:s institutioner. Där kan vi konstatera att utvecklingen åtminstone i de flesta avseenden har gått åt rätt håll. Vi kan tycka att det har gått för långsamt, men ändå: Öppenheten, regleringen av öppenheten och garantierna för öppenheten har, trots stort motstånd, blivit bättre när det gäller EU:s institutioner. Samtidigt är det för Sveriges vidkommande ändå en förlust när vi överför beslutsbefogenheter från t.ex. den här kammaren till ett EU som ännu inte har den öppenhet som vi har här i Sverige.

Det andra är frågan om eventuell påverkan på svensk grundlag. Den har inte varit helt enkel att klara ut. Å ena sidan är EG-rätten överordnad svensk rätt, inklusive svensk grundlag. Å andra sidan finns det inte enligt svensk uppfattning fördragsstöd för EU-reglering på vår grundlags område. Här kan man inte luta sig mot juridiken. Här ser vi en politisk strid om var gränserna går och om hur långt vi kan försvara den svenska grundlagen.

Jag ska ta ett kort exempel på det här problemet. I den förordning som det handlar om finns artikel 5, som jag ska läsa i dess helhet. ”När en medlemsstat tar emot en begäran om tillgång till en handling som medlemsstaten innehar och som härrör från en institution skall medlemsstaten, om det inte är uppenbart att handlingen skall eller inte skall lämnas ut, rådgöra med institutionen i fråga för att fatta ett beslut som inte äventyrar att syftena med denna förordning uppnås. En medlemsstat kan i stället hänskjuta en sådan begäran till institutionen.”

Detta kränker i och för sig inte den svenska allénarådigheten när det gäller att bedöma om en handling ska lämnas ut eller inte. Men den uppmärksammar och inbjuder till en praxis där man rådfrågar en institution och där man får förutsätta att man också kommer att följa de råd man får. Om en sådan praxis utvecklas åt fel riktning blir det i realiteten så att vi överlämnar åtminstone inflytande och kanske också beslutanderätt över handlingsoffentligheten hos svenska myndigheter. Detta vore ytterst olyckligt.

Nu har regeringen – liksom även Vänsterpartiet, det ska sägas – bedömt att detta ändå, så att säga, är på rätt sida av gränsen. Och genom att deklarerar just detta tar vi oss också friheten och kapaciteten att själva göra de här bedömningarna. Det är viktigt att slå fast.

Vi har inte motionerat med anledning av regeringens skrivelse eftersom den är en redogörelse för vad regeringen har gjort, och det kan vi inte göra någonting åt. Det är möjligt att man skulle kunna hävda att den i någon mån karakteriseras av ett visst skryt, men det må vara regeringen obetaget i dess egna skrivelser. Dock finns, fogat till utskottets betänkande, en del andra motioner som hänger samman med dessa frågor.

Vi har reserverat oss i två frågor. Det handlar om reservation 1, som handlar om utredning av maktrelationerna mellan EU och Sverige, och

om reservation 3, om europeiska partier. Jag ska inte närmare gå in på själva sakfrågan utan bara konstatera att denna idé om att uppifrån, genom ekonomiska incitament och regleringar, skapa europeiska partier är en av de mest absurda och märkliga idéer som har uppstått i det här systemet, och det vill inte säga lite. Det finns all anledning att med bestämdhet säga nej till denna mycket konstiga idé att på detta sätt skapa partier uppifrån.

Jag yrkar därför bifall till reservation 3, men jag står givetvis bakom även reservation 1.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.28 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

7 § (forts.) Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m. (forts. KU34)

Anf. 86 PER LAGER (mp):

Fru talman! Mats Einarsson redogjorde strax före middagsuppehållet förtjänstfullt för öppenhetsfrågan, offentlighetsprincipen, såsom den har hanterats här i riksdagen och som den fungerar inom EU. Det är förstas fortfarande mycket som saknas. Vi är inte nöjda med den brist på öppenhet som fortfarande råder i EU-organen. När det gäller revidering och ett mer öppet förhållande till handlingar får vi hoppas på den kommande regeringskonferensen.

Fru talman! I detta betänkande finns Miljöpartiet med på fyra reservationer. Två av dem har vi tillsammans med Vänsterpartiet.

En av dessa reservationer handlar om att vi anser att det behövs en utredning som belyser maktrelationerna mellan den här riksdagen och EU:s institutioner, speciellt när det gäller lagstiftningen.

Den andra reservationen handlar om europeiska partier. Vi anser att ett sådant försök att försöka skapa något slags gemensam identitet uppifrån i grunden är fel, och vi ser det som ytterligare ett steg mot en statsbildning. Därför är vi emot detta. Nicefördraget har ju inte trätt i kraft än. Därför kan man ifrågasätta den rättsliga grunden för detta.

De två övriga reservationerna står Miljöpartiet ensamt bakom. Den ena handlar om villkor för kandidatländerna. Vi står inför en utvidgning. Det kan handla om 12–13 länder. Vi i Miljöpartiet anser att en sådan utvidgning måste handla om solidaritet och respekt i första hand. Ansökarländerna i det f.d. östblocket dras t.ex. med stora demokratiska och miljömässiga problem. Därför menar vi att man bör öka insatserna för att

hjälpa dem att komma till rätta med den mänskliga misär som många i dag lever i där. Det handlar om att bygga upp demokratin och kraftigt minska problemen med miljön. Detta tycks inte vara vad utvidgningen nu handlar om. Dagens EU är mindre intresserat av ömsesidig anpassning. EU-toppmötet i Nice som skulle anpassa EU inför utvidgningen misslyckades fullständigt, som vi ser det. Ett exempel är röstfördelningen i ministerrådet, där dagens stora EU-länder drev igenom att deras makt ökas i och med utvidgningen. Det är inte att skapa lika förutsättningar. Å andra sidan brydde man sig inte om att fatta några beslut i budgetfrågor som är så avgörande.

Det krävs en total reformering av EU:s jordbrukspolitik. Vi i Miljöpartiet vill helst att den avskaffas. Den är nämligen otidsenlig, den är byråkratisk, och den gynnar just det storskaliga miljö- och djurvidriga jordbruket.

Vi menar också att den fria rörligheten ser ut att få alldeles för långa övergångstider.

Därför uppmanar vi i denna reservation regeringen att mer kraftfullt verka för att man ska gå ansökarländerna, dvs. de ansökarländer som på ett demokratiskt vis byggt upp önskan att få vara medlemmar i EU, till mötes. Ansökarländerna ska inte anpassa sig rakt upp och ned, utan EU måste anpassa sig till dessa länder.

En annan reservation handlar om kampanjpengar. Sverige är ett av de länder där befolkningen är mycket EU-kritisk. Detta är ett styrkeförhållande som har visat sig vara långvarigt. Samtidigt är majoriteten av medierna förhållandevis EU-positiv. Nej-sidan har ett klart underläge. Det är därför av demokratiska skäl så viktigt att nej-sidan ges medel så att den får resurser för att delta i debatten och i opinionsarbetet.

Stöd till nej-sidan finns i våra nordiska grannländer. I Danmark finns Folkebevægelsen mod EU och Junibevægelsen som är EU-kritiska och Europarörelsen som är EU-positiv. Dessa olika rörelser får 650 000 kr per år. I Finland finns Alternativ till EU som får 300 000 finska mark per år sedan 1995.

Vi menar att en folkrörelse som Nej till EU skulle ha ett årligt stöd just för att ge debatten den kraft som den behöver. I dag handlar de beslut som har fattats om stöd till riksdagspartierna och även om stöd till 2004-kommittén som ska dela ut pengar. Men vem delar de ut pengar till, eller vem får ansöka om pengar? Det är ideella föreningar, stiftelser, kommuner, landsting, kommunalförbund, regionförbund, länsstyrelser, folkbildningsorganisationer och liknande sammanslutningar. Det viktiga är att de som söker dessa bidrag ska stå för 20 % själva och att de har en allsidig belysning, som det heter, av frågan. Där är det ingen grupp som är för eller som är emot, utan det ska vara en allsidig belysning. Vi menar att det inte ger den rättvisa som behövs i debatten, nämligen att de kritiska grupperingarna kommer till tals. Därför har vi skrivit just denna reservation.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 om villkor för kandidatländerna.

Anf. 87 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att understryka att Vänsterpartiet och Miljöpartiet i grunden nog är eniga om att de EU-kritiska organisationer-

na borde ha ett ekonomiskt stöd som på ett bättre sätt ger dem möjlighet att företräda de, som Per Lager säger, mycket breda opinioner som finns i dessa frågor. Dock har vi inte reserverat oss tillsammans av det enkla skälet att om ett beslut fattas i denna kammare där man pekar ut att vissa organisationer ska ha bidrag vore att fatta ett förvaltningsbeslut.

Min fråga till Miljöpartiet är: Är ni beredda att frånga principen att kammaren inte ska fatta förvaltningsbeslut?

Anf. 88 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Nej, det är självklart så att förvaltningsbeslut ska regeringen fatta. I vår reservation riktar vi en uppmaning till regeringen. Vi säger att i arbetet inför den kommande budgeten till riksdagen bör regeringen beakta de här behoven, framför allt så att erforderliga garantier skapas såväl för Nej till EU som för den EU-kritiska opinionen i övrigt – detta för att de ska kunna komma till tals. Det är alltså en uppmaning till regeringen att i kommande budgetarbete ta hänsyn till det här.

Anf. 89 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande nr 34 är betitlat *Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.* men handlar till ytermåra visso till sitt materiella innehåll mest om ”m.m.” – om sådana storheter som sommartid och övergångsregler för kandidatländer, för att ta ett par exempel.

Jag ska använda min talartid till att koncentrera mig på, begränsa mig till, just betänkandets titel, *Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.*, och ge några personliga kommentarer till den skrivelse som är grunden för utskottets betänkande.

Fru talman! Jag representerade den socialdemokratiska riksdagsgruppen i april 1999 då den svenska parlamentsledamoten Maj-Lis Löfven vid en sammankomst i Bryssel, Open Door Conference, presenterade sitt betänkande om öppenhet och handlingsoffentlighet. Delegater och representanter från alla de europeiskt verksamma partierna, från parlamenten och från organisationer fanns där. Där fanns också yttrande- och tryckfrihetsexperter och journalister.

Det var en mycket intressant konferens som tydligt visade på klyftan mellan å ena sidan öppenhetens och handlingsoffentlighetens förespråkare – där intar Sverige och Finland en alldeles särskild frontposition med tanke på att vi sedan flera hundra år har haft en offentlighetsprincip inskriven i vår svenska tryckfrihetsförordning som finnarna sedermera har ärvt och anslutit sig till – och å andra sidan de synpunkter som man har kanske framför allt i länderna i den södra delen av den europeiska gemenskapen där man har vant sig vid en mer sluten offentlighet och en mer svåråtkomlig handlingsoffentlighet. Det där har naturligtvis sina historiska och konstitutionella orsaker som jag nu inte ska gå närmare in på.

Det som var intressant för mig som iakttagare att notera var vad journalisterna ansåg. Där var det samma sorts klyfta. Där fanns de skandinaviska journalistföreträdarna som, tillvanda av decennier av offentlighetsprincip och handlingsoffentlighet, menade att EU måste öppna sig och bli offentligt på ett helt annat sätt och måste organisera sina arkiv – arkiv som förresten nästan ligger i papplådor i Bryssel. Man sade där att man

hade 1 600 sporadiskt hopsamlade arkiv. Det säger inte lite om vidden av det arbete som ligger framför EU:s institutioner om man ska organisera upp någon typ av offentlighetsprincip.

Även andra journalister som omfattar den skandinaviska synpunkten kom till tals. De holländska och de brittiska journalisterna anslöt sig till de skandinaviska öppna synsätten. Förvånansvärt nog intog de centraleuropeiska journalisterna, med tyskarna i spetsen, en mer skeptisk hållning till öppenheten – för att inte tala om vad italienare, spanjorer och fransmän sade på den här konferensen. De sade nämligen att de i vissa avseenden direkt var motståndare och menade att en alltför vidgad offentlighetsprincip som möjliggjorde transparens, för att nu uttrycka samma sak som vi när vi talar om offentlighetsprincipen, skulle ta bort en del av deras yrkesroll: att självständigt gräva, forska och undersöka för att få fram sanningen bakom det sagda.

Att då – i detta spänningsfyllda förhållningssätt mellan å ena sidan vår skandinaviska öppna tradition med handlingsoffentlighet, offentlighetsprincip och meddelarfrihet som en självklar och omistlig grund i vår demokrati och å andra sidan den något mer tillknäppta syn som inte minst sydeuropéer har – ändå lyckas baxa fram Maj-Lis Lööws fördragstext så långt som den svenska regeringen gjorde under Sveriges ordförandeskap i maj i fjol tycker jag är en bedrift värd att notera.

Det har ändå skett lite av en revolution i och med det beslut som formades under det svenska ordförandeskapet. Det innebär att EU och EU:s institutioner måste öppna sig inför sin allmänhet. Man måste arkivera och registrera handlingar. Man måste lämna ut handlingar om inte särskilda sekretessregler slår till. Okej, de sekretessreglerna kan vi vara kritiska mot därför att de är mer långtgående än de vi är vana vid, men hur som helst är det nuvarande tillstånd som EU har att rätta sig efter betydligt bättre än som var fallet före det att beslut fattades under vårt ordförandeskap.

Naturligtvis kan man då undra: Varför ska inte den svenska och den finska offentlighetsprincipen gälla fullt ut? Ja, jag är inte säker på att man kan komma så mycket längre just nu. Vi har länge argumenterat för vår ståndpunkt och också gjort undantag i fördragstexten när vi gick in i EU, som Mats Einarsson mycket riktigt påpekade. Vi betraktar just vår offentlighetsprincip som så pass helig att ingen får trampa på den.

Att från den utgångspunkten ändå förmå andra länder att närma sig vår ståndpunkt tycker jag är värt att notera. Detta är glädjande och en bedrift. Utskottet skriver också att detta är en bra grund att stå på. Häriifrån kan det bara bli bättre, som vi ser det. Å andra sidan får vi också med viss respekt notera att andra synsätt förekommer, t.o.m. diametralt motsatta synsätt. Vår ståndpunkt kan aldrig bli så stark att vi självmant överflyglar deras eftersom de har andra traditioner. De har en annan konstitutionell historia och andra sedvänjor för att få fram sanningen bakom det sagda.

Jag tycker emellertid att skrivelsen och utskottets text, som det inte heller är någon strid om, är en bra grund för Sverige att stå på i fortsatta diskussioner om öppenhetens utvidgning i den europeiska unionen.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Handlings-
offentligheten i EU:s
institutioner, m.m.*

Anf. 90 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp den något bisarra idén om tillskapandet av europeiska partier. Tanken är ju att man ovanifrån ska pressa och tvinga fram sådana partier. Europaparlamentsledamöternas tillgång till resurser ska göras beroende av detta. I en förlängning tänker man sig att varken Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet ställer upp i EU-parlamentsvalet, utan det gäller våra transnationella europeiska partier. Partiernas program ska t.o.m. granskas och godkännas innan några pengar betalas ut.

Skälet till att vi är kritiska mot detta är väl ganska uppenbart. Jag vet att den kritiken delas också långt utanför våra led. Kan jag få en liten förklaring till att utskottets majoritet inte anser att vi bör motsätta oss en sådan här rättsakt om transnationella partier?

Anf. 91 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Mats Einarsson känner mycket väl till bakgrunden till den här rättsakten, som förresten ännu inte är antagen utan som är föremål för en stor diskussion. Dessutom finns det en stor tvekan kring den. Det handlar här om en rapport från revisionsrätten, om en revisionell handling som är grunden till den ståndpunkt som man har.

I rapporten konstaterar man att pengar flyter över till de etablerade politiska partierna i medlemsstaterna via partiernas politiska grupper i Europaparlamentet. Det är det som är själva grunden.

Jag är inte säker på att man ska dra så dramatiska slutsatser av denna rättsakt som Mats Einarsson gör. Även Per Lager har förresten gjort det i reservationen. Det betyder inte att jag här i kammaren högljutt kan stå och försvara denna rättsakt. Jag kan bara förklara den. Jag kan säga att Sveriges regering följer frågan noggrant och att den i dag inte är beredd att avstyrka förslaget.

Mats Einarsson ingår i ett parti – det gör även jag – som har en egen international och som har haft det i hundra år och mer därtill. Denna international, oavsett om det gäller kommunistiska internationalen nr 1, 2, 3 eller 4 eller någon international som kommer, har ett visst samarbete. Det är samma sak med den socialistiska internationalen. Det finns också andra internationaler som har samarbete över nationsgränser. Man tar fasta på gemensamma ståndpunkter. Jag vill påminna Einarsson om att ett beslut i Komintern en gång var ett dekret för alla kommunistiska partier i hela internationalen.

Anf. 92 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för historielektionen. Det är just på grund av våra erfarenheter från förra gången vi försökte med transnationella partier som vi är ytterst tveksamma till att försöka återinföra detta. Vi tillhör i dag internationella nätverk för samarbete. Det är alldeles utmärkt. Men transnationella partier är någonting helt annat.

Det talades om finansiella problem. Jag tror att det bakom detta förslag ligger betydligt mer. Jag menar att skapandet av de europeiska partierna ingår i samma paket som EU-armén, den gemensamma valutan etc. Det tillhör den uppsättning av institutioner som behövs om man ska skapa någonting som liknar en europeisk federalstat.

Anf. 93 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det sista håller jag inte med om. Jag tror inte alls att det fanns sådana tankar bakom denna revisionsrapport och detta försök att få ordning och reda på det s.k. partistödet. Det är att dra alldeles för långtgående slutsatser. Man kan inte jämföra den tanken med t.ex. tanken på ett gemensamt försvar eller en gemensam säkerhetspolitik.

Jag noterar med intresse att Mats Einarsson efter den korta historielektionen, som han betraktade min jämförelse med internationalens historia som, ändå kommer fram till en slutsats, dvs. att den transnationella epokens tid är över för Vänsterpartiet. Vad återstår? Jo, den nationella epoken.

Jag noterade att inget parti i dagens EU-debatt, möjligen med undantag för Miljöpartiet, var mer nationellt inriktat än Vänsterpartiet. Det gällde åtminstone ett par av partiets företrädare.

Vänsterpartiet har lämnat den internationella internationalens arena till förmån för den nationella politikens arena. Jag noterar att ni har beträtt den vägen en längre tid. Det är därför ni också är mest kritiska till EU och vill ut ur Europeiska unionen, vilket inte jag vill.

Anf. 94 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Kenth Högström om han menar att regeringen gör tillräckligt när det gäller att visa solidaritet, hjälpa till att bygga upp demokratin, minska miljöförstöringen osv. i förhandlingarna med de nya ansökarländerna. Det är grunden för min reservation i betänkandet. Gör regeringen tillräckligt?

Anf. 95 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag behöver replikera. Jag skulle möjligen kunna försöka svara på Per Lagers fråga om regeringen gör tillräckligt. Begreppet "tillräckligt" har nästan en revisionell betydelse. Det är en sorts mätning. Vad är tillräckligt och vad är otillräckligt?

Så pass mycket vet jag att regeringen åstadkommer rätt mycket. Under ordförandeskapet var man djupt engagerad i att försöka driva på utvidgningssamtalen med de tio högst rankande ansökarländerna.

Jag följde frågan om EU:s jordbrukspolitik skulle hålla samman om vi fick in nya medlemmar i en viss takt inför en debatt på Lantbruksuniversitetet vid denna tid i fjol. Jag konstaterade att de förhandlingar som pågår mellan EU och kandidatländerna är mycket intensiva och att det görs mycket noggranna uppdateringar. Hur långt har man kommit i Polen, Estland och Lettland, för att ta några exempel, i särskilda avseenden? Tonvikten läggs vid de mänskliga rättigheterna, konstitutionella förändringar som säkerställer mångfald och demokrati och en hel del av de socialpolitiska frågeställningar som vi i den västliga delen av Europa omfattar.

Jag tycker – jag har följt frågan, men jag har inte satt mig in i den så noggrant – att EU för dessa diskussioner på ett bra sätt. De rapporter jag har tagit del av – mest skrivelser – har pekat på det. Jag tycker nog att regeringen både under tiden som ordförande och under tiden före ordförandeskapet drev på frågan väldigt väl. Om det är tillräckligt är jag inte man att svara på, Per Lager.

Anf. 96 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Min användning av begreppet ”tillräckligt” kanske indikerade att det saknas en del ansatser och att det behövs ytterligare arbete. Det menar i alla fall jag. Vi vet att människorna i många av de f.d. östländerna lever i hemsk misär. De har fruktansvärda miljöproblem. De gör allt för att anpassa sig till EU och för att få vara med.

Samtidigt vet vi att jordbruksstödet kommer att förändras. Ansökarländerna kommer inte att få det generösa stöd som finns inom EU i dag. Vi vet också att det plötsligt blir långa övergångstider när det gäller den fria rörligheten för ansökarländerna. De blir betraktade som ett B-lag, skulle jag vilja säga. Det är säkert inte meningen. Man vill inte att det ska vara så, men man låter det gå. Det är ingen ömsesidig anpassning, utan det är i första hand ansökarländerna som får anpassa sig till EU.

Kenth Högström nämnde olika aspekter, och jag kan tänka mig att man inte är så dum att man bara tittar på ekonomin utan att man också tittar på sociala frågor, miljöfrågor osv. Men som jag ser det har man försatt dessa länder i en situation där man mer eller mindre tvingar dem att acceptera de avtal som de måste vara med på. Man går dem inte till mötes, såsom jag menar att man måste göra om man ska skapa rättvisa förhållanden för de nya länderna.

Anf. 97 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag har inte samma historieskrivning som Per Lager. De rapporter jag har tagit del av – det är både muntliga rapporter från folk på Utrikesdepartementet som följer förhandlingarna och skrivelser – pekar på att det är helt andra förhandlingar som pågår än vad Per Lager talade om. I er text i motionen skriver ni om någon sorts lydstatsavtal och om anpassningskrav. Riktig så är det inte.

Man har i den europeiska unionen fastställt ett antal mycket viktiga kriterier för de mänskliga rättigheterna, för demokratin, för mångfalden, för yttrandefriheten och för en rad andra medborgerliga fri- och rättigheter samt sociala och ekonomiska krav, som alla kandidatländer har accepterat som den protokollära urkunden för diskussionerna. Sedan blir det samtal, förhandlingar och mätningar. Man gör besök och utvärderar noggrant hur långt de olika kandidatländerna har kommit.

Några har kommit väldigt långt. Några ligger i frontlinjen och skulle mycket väl kunna bli kandidater redan nästa år om tidsordningen skulle kunna hållas medan andra ligger ganska långt ifrån ansökningsscenariot. Några länder har dessutom börjat tveka. De har fått opinioner inom sig. Det finns så pass starka motståndare till den europeiska unionen på grund av att de känner hot mot sin näring. Det gäller t.ex. jordbruket i Polen. Detta gör att man liksom tvekar. Det avspeglar ju sig på de politiska partierna och på demokratin i Polen utan att det för den skull, tror jag, äventyrar förhandlingarna.

Vi började diskussionen med att tala om det här är tillräckligt. Jag kan inte svara på det. Jag kan bara säga att det görs rätt mycket, och jag är rätt optimistisk när det gäller Sveriges engagemang i fråga om östutvidgningen.

Anf. 98 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Kenth Högström kommenterade den tidigare debatten och anklagade Vänsterpartiet för snäv nationalism. Det kräver trots allt några kommentarer. Eftersom jag deltog i den debatten kände jag mig något apostroferad.

Karl Marx tycker väl både Kenth Högström och jag om lite grann. I alla fall *tycker* vi om honom. Han myntade ju tesen ”Proletärer i alla länder, förena er!”. Men han sade också någonting annat, nämligen att proletariatets kamp är till formen nationell men till sitt innehåll internationell. Det betyder att proletariatet måste föra sin kamp utifrån sina nationella omständigheter och bilda sina partier utifrån de förhållanden som råder i den egna nationella miljön. Sedan kan de partierna samarbeta, men de kan egentligen inte omvandlas till transnationella partier.

Egentligen kan man säga att den kommunistiska internationalens diktat över partier på sätt och vis stred mot denna marxistiska princip. Jag tror att den andra internationalen, som nu lever kvar som socialistinternationalen, har haft ett något lösligare förhållningssätt till sina partier. Därför är det något märkligt om Kenth Högström skulle kritisera oss för att vi tycker att det var bra att den kommunistiska internationalen upplöstes och för att vi inte vill tillhöra något liknande organ där den till formen nationella kampen för arbetarnas väl och ve skulle kunna dikteras utifrån av internationella organisationer.

Detta är också problemet med överstatlighet, som jag har påpekat förut. Marx sade något annat också, nämligen: Det folk är ej fritt som förtrycker ett annat. Innebörden kan vi ju relatera till. När folk vill tvinga på ett annat folk sin vilja uppstår det onekligen ett demokratiskt problem. Det var det som jag ville peka på.

Sedan tror jag att man ska akta sig för att se EU som något enbart internationalistiskt projekt. Det är naturligtvis ett samarbete inom en internationell region, nämligen Europa, men utåt uppträder EU ofta på ett mycket egoistiskt sätt, på ett sätt som nästan skulle kunna betecknas som neokolonialt i förhållande till länder i tredje världen. Denna kritik måste också hållas levande. Det är alltså oreflekterat och det är en försköning att säga att EU är någon sorts allmänt internationalistiskt projekt och att EU-motståndet då skulle vara snävt nationalistiskt. Ett EU-motstånd kan mycket väl innebära att man är för ett samarbete men att man vill ha ett öppet samarbete och skapa någonting som är solidariskt också med t.ex. tredje världens fattiga folk.

Anf. 99 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är glad över att Kenneth Kvist replikerade mig av två skäl.

Först och främst får jag klara upp ett missförstånd. Jag sade att det var ett par av Vänsterpartiets företrädare här i dag som nästan inte gav EU och unionen en endaste liten möjlighet. Jag sade inte att det var Kenneth Kvist. Kenneth Kvist var i stället i sitt inlägg och i sina repliker inne på olika synsätt när det gällde en reformering av den europeiska unionen – det hörde jag mycket noga – men det fanns andra som hade en annan åsikt.

Sedan hänvisade Kvist till *Kommunistiska manifestet*. Jag ska ta upp något annat därifrån. Karl Marx och Friedrich Engels skrev ju den här

Prot. 2001/02:119

4 juni

*Handlings-
offentligheten i EU:s
institutioner, m.m.*

inauguraladressen till 1848 års exilkommunister som samlades i London: Ett spöke grasserar i Europa. Det är kommunismens spöke. Bäva mände – och så säger man vilka som skulle bäva. Varför säger man så? Jo, därför att det som Marx och Engels menade var kommunism – eller säg socialism – var någonting mer än den nationella politiken. Det var någonting som gick över nationsgränsen. Det fanns värderingar och idéer som överskred nationen.

Nu har vi äntligen i Sverige kommit till den slutsatsen, efter mycket tvekan, att vi skulle gå med i en union som står för fred, som står för samarbete och som står för ekonomisk utveckling. Visst finns det brister i denna union. Men det var av denna anledning som jag menade på att kommunisterna, dvs. Vänsterpartiet numera, har gått från en internationell inriktning till att vara ett nästan enbart nationellt parti. Den frekvensen lyssnade jag mycket noga in i dag.

Anf. 100 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Jag ska inte kommentera Kenth Högströms sätt att lyssna på olika inlägg. Men jag ska ändå slå fast att det, när vi diskuterar den fråga som Mats Einarsson tog upp och som föranledde den här replikväxlingen, fortfarande gäller att partier måste fungera utifrån de nationella villkoren. Ingen kan diktera utifrån hur dessa partier ska fungera, och det må också gälla partier som ska verka på den europeiska nivån.

Inte ska väl andra än det svenska folket och de svenska organisationerna, som alltså har förankring hos de svenska väljarna, kunna påverka de svenska ledamöterna i en sorts EU-parlament, hur de nu väljs – det kan vi ha olika meningar om. Låt oss säga att detta skulle dikteras utifrån och att det skulle gå emot svenska folkets vilja också när det gäller alla olika konstitutioner – det är ingen enighet, utan det är politiskt uppsplittat, som vi vet, och det är olika partier! Om inget av de svenska partierna skulle få sin vilja igenom för sina EU-parlamentariker skulle ju Sverige inte ha någon röst i EU-parlamentet. Då skulle någon sorts överintresse, någon sorts makt, i dessa byråkratiska konstitutioner som de tänkta EU-partierna är frånta de svenska väljarna den minimala påverkansmöjlighet som de har. Det är därför som det är viktigt att hävda just att formen för kampen är nationell. Det gäller att värna den nationella självbestämmanderätten. Sedan kan vi arbeta med sann internationalism.

Anf. 101 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Jag förstår att konstitutionsutskottets ledamöter – det är inte så många kvar här nu – står och trampar oroligt och väntar på oss tre. Vi ska ju på avslutningsmiddag i kväll. De har redan börjat, men politiken är viktigare, eller hur?

Speciellt denna fråga är viktig. Om man drar ut Kenneth Kvists resonemang till sin ände hamnar man i det inskränkt nationella. Det finns partier i Europa som enbart är nationella, som över huvud taget inte blickar över nationsgränsen, som inte vill ha med andra partier att göra och som inte vill ta del av andra nationers ståndpunkter.

Ett sådant parti i Danmark är närapå i regeringsställning. Det påverkar i alla fall den danska politiken kraftigt. Det är Pia Kjaersgaards mycket främlingsfientliga parti. Ett annat parti har vi vant oss att leva med i

Frankrike. Det är Le Pens Nationella fronten. De vill inte gå över sin nationsgräns.

Om man går för långt på den nationella banan och tycker att bara det som sker hemma är viktigt finns risken att man hamnar fel. Jag anklagar inte Kenneth Kvist och Mats Einarsson för att ägna sig åt sådana tankegångar. Jag säger bara att om man är så kritisk mot den sammanslutning man är med i att man inte ens vill delta är det lätt att hamna i en inskränkt nationell fälla. Det tror jag inte att Kvist syftar till, eftersom han dessutom deltar i konventet som ska förbereda nästa regeringskonferens.

Den svenska ståndpunkten ska det naturligtvis beslutas om här i Sveriges riksdag och av regeringen och den ska präglas av debatten med de egna medborgarna. Men man måste också kunna få höra vad andra tycker. Det måste bygga på dialog. Då tycker jag det är viktigt att partier träffas över nationsgränser och utbyter erfarenheter.

Anf. 102 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Jag måste uttrycka mig väldigt oklart eller också är det Kenth Högström som vill missförstå mig. Jag säger att kampen är till formen nationell men till sitt innehåll internationell. Om jag nu återgår till Marxcitaten, som jag tycker är helt riktigt, betyder det att man också inser att kampen har en internationell räckvidd och att den internationella solidariteten är en avgörande del av den politiska kamp som arbetarrörelsen bör föra.

Det är självklart att man ska ha internationella kontakter. Det är självklart att man ska lyssna och ta ställning till företeelser i andra länder för att kunna visa solidaritet och inse sin kampgemenskap. Det är självklart att vi ska samarbeta internationellt, men detta är något annat än att skapa institutioner som dikterar hur man ska uppträda. Om man skapar institutioner som inte har en grund i folket inom ett visst land och om en sådan internationell institution skapad ovanifrån sedan ska ersätta ur folkdjupet framsprungna egna partier skapar man en konstig och elitistisk organisation fjärrad från all sann och sund internationalism.

Vi är rädda att denna byråkratiska konstruktion med Europapartier just går den vägen. Därför yrkar vi bifall till reservationen. Det har inte heller varit något motyrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

8 § Förändringar i kommunkontosystemet

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU17

Förändringar i kommunkontosystemet (prop. 2001/02:112).

Anf. 103 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Detta betänkande handlar om det kommunkontosystem som syftar till att utjämna de konkurrensjämligheter som annars finns mellan verksamhet som utförs av privata entreprenörer åt kommuner och

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Handlings-
offentligheten i EU:s
institutioner, m.m.*

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

landsting i förhållande till sådan som utförs i egen regi av kommuner och landsting.

I propositionen föreslås vissa tekniska justeringar av hur ersättningen för mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet ska utbetalas till kommuner och landsting. I stället för att som i dagens separata system finansieras av kommunerna och landstingen föreslås att finansieringen i framtiden sker över statsbudgeten samtidigt som de generella statsbidragen sänks i motsvarande grad.

Syftet med förslaget är att komma till rätta med vissa skevheter i systemet som gynnat respektive missgynnat vissa kommuner tidigare.

Under utskottets behandling av ärendet framkom det dock att propositionens förslag skulle leda till att nya skevheter uppstod i framtiden och också förvärras vartefter tiden gick. Därför har utskottet gjort en justering av förslaget för att komma till rätta med detta.

Vi tycker att det har varit en klok justering. Vi instämmer till fullo i det förslag som ligger men noterar att utskottsmajoriteten trots att utskottets förslag markant skiljer sig från förslaget i propositionen valt att inte vilja ge detta regeringen till känna. Utskottet föreslår faktiskt ett bifall av propositionen men skriver någonting helt annat i texten i betänkandet.

Detta är helt annat än logiskt men kanske någon av majoritetsföreträdarna kan reda ut tanken bakom att föreslå en sak i texten och samtidigt yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det var väl någonting man kom överens om mellan majoritetspartierna någon sen natt när man förhandlade sig fram till detta.

Vi får hoppas att regeringen hur som helst läser utskottsbetänkandet noggrant och ser skillnaden mellan det ursprungliga förslaget och det som nu föreligger.

Värre är att de förslag som krävs för att komma till rätta med systemets kraftigt konkurrensnedvridande effekter fortfarande saknas. De saknas trots att en tidigare utredning redan för tre år sedan lyfte fram problemet och trots att regeringen redan för två år sedan aviserade att man avsåg att analysera behovet av konkurrensneutralitet i systemet ytterligare och återkomma med förslag om detta.

Fru talman! Jag undrar om Socialdemokraternas representant i denna debatt kan klargöra för oss i kammaren när regeringen har för avsikt att återkomma med dessa förslag som man har utlovat i flera års tid.

Det är, enligt vår mening, oacceptabelt att den systematiska diskriminering som pågår av privata entreprenörer får fortgå. De privata entreprenörer som arbetar med välfärdstjänster på uppdrag av och i samarbete med kommuner och landsting bidrar i hög grad till valfrihet för medborgarna och en god hushållning med skattebetalarnas pengar. Det är därför viktigt att dessa entreprenörer inte diskrimineras utan får verka på samma villkor som gäller för offentliga tjänsteproducenter.

Nuvarande regler snedvrider konkurrensen och gynnar ensidigt verksamheter som drivs i kommunal och landstingskommunal regi. T.ex. kan kommunalt drivna skolor, daghem och vårdgivare samt landstingets folktandvård via kommunkontosystemet få ersättning för den moms de betalar då de köper in varor och tjänster. Motsvarande privat drivna verksamheter, i vissa fall på entreprenad åt kommuner och landsting, har inte samma möjlighet eftersom verksamheten inte är skattepliktig. Därmed blir kostnaderna högre för de privata entreprenörerna.

Inom Svenska Kommunförbundet är man orolig för hur kommunernas ekonomi kommer att utvecklas under de kommande åren. Utgifterna ökar snabbt, och inkomsterna väntas minska. Därmed räknar man med att kommunsektorn kommer att gå med kraftigt och ökande underskott under kommande år.

Därför är det viktigt att kommunerna kan använda skattemedlen på ett så effektivt sätt som möjligt, t.ex. genom en väl fungerande konkurrensupphandling där både kommunala verksamheter och privata entreprenörer kan delta på lika villkor.

Framväxten av fler företagare och entreprenörer inom välfärdssektorn är viktig eftersom den leder både till fler arbetstillfällen och till att de som arbetar inom t.ex. vård, skola och omsorg ges en större möjlighet att välja arbetsgivare. Erfarenheterna visar att där det är möjligt för yrkesverksamma, inte minst kvinnor, att välja arbetsgivare inom välfärdssektorn förbättras både lönevillkor och andra anställningsförhållanden. Detta är således ytterligare ett viktigt argument för att skapa konkurrensneutralitet mellan olika tjänsteproducenter.

Mångfald inom vård, skola och omsorg är även viktigt för att öka valfriheten för medborgarna. Genom att man kan välja en vårdgivare man har förtroende för eller en skola med den pedagogik som man anser passar det egna barnet bäst ökar tryggheten och förbättras välfärden för alla. Det är därför orimligt att mångfalden och valfriheten motverkas genom diskriminerande regler. Vi föreslår därför tillsammans med de övriga borgerliga partierna att regeringen ges i uppdrag att utreda och återkomma med förslag till hur kommunkontosystemet verkligen ska lyckas uppnå full konkurrensneutralitet.

Fru talman! Vi moderater står givetvis bakom båda de reservationer vi har undertecknat, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 104 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det kanske inte vinnas så mycket tid. Jag tänkte nämligen yrka bifall till reservation nr 4, som är viktig. Det är förstås den andra också.

Som vi har hört är syftet med kommunkontosystemet att skapa konkurrensneutralitet i valet mellan extern verksamhet och egen regi inom icke momspliktiga verksamheter. Det handlar, fru talman, om att de gemensamma resurserna ska användas så effektivt och bra som möjligt.

Här har i förarbetena specificerats två huvudproblem, och vi har hört om dem här nu. Det första är i och för sig ett allmänt problem, nämligen att det finns allmänt kontraproduktiva incitament för även momspliktig verksamhet att minimera ingående mervärdesskatt. Man väljer alltså att producera tjänster i egen regi eller att använda entreprenörer som i sin tur gör det mesta i egen regi, och det är inte lyckligt.

Huvudproblemet som kommunkontosystemet ska åtgärda är dock de särskilda negativa incitament som finns att minimera den ingående mervärdesskatten i tidigare led vad gäller sjukvård, tandvård, social omsorg och utbildning. Det här skapar en liknande snedvridning som den som finns i det allmänna kontraproduktiva systemet, dvs. en snedvridning av konkurrensen vid upphandling av tjänsterna. I propositionen talas om en

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

inläsningseffekt för privata huvudentreprenörer. Vi har fått exempel av Gunnar Axén tidigare, så jag kan korta av mitt anförande i den delen.

Det finns, som vi har hört, en rätt till en schabloniserad ersättning för den här dolda mervärdesskatten, men just för att den är en schablon slår det inte rätt utan snedvrider konkurrensen, som sagt.

Det andra problemet, som vi också har hört talas om, är att systemet omfördelar resurser, och har så gjort sedan det kom till, inom kommunsektorn på grund av konstruktionen. Avgifter betalas in per invånare, men kompensation har utgått efter hur mycket man har upphandlat i extern regi.

Nu ska jag ägna lite tid åt exegetik, dvs. se vad som faktiskt står i texterna.

Regeringen har lagt fram sin proposition. Man vill åtgärda omfördelningseffekterna mellan kommuner och landsting genom att göra systemet statligt, från att ha varit inomkommunalt. Man vill liksom lyfta in hela systemet under statsbudgeten på inkomstsidan. Men i propositionen skriver regeringen att kommuner och landsting även fortsättningsvis ska bära kostnaden för mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet. Det ska vägas in, skriver man också, i framtida bedömningar av nivån av det generella statsbidraget.

Det här har naturligtvis Landstingsförbundet och Kommunförbundet uppmärksammat, och även – inte minst, får vi väl säga – Lars Bäckström, fru talman.

När man jämför regeringens förslag med utskottets förslag finner man, som Gunnar Axén påpekade, att det i betänkandet står att utskottet – och därmed så småningom riksdagen, får man väl tänka, om det blir en majoritet – tillstyrker regeringens förslag. Man kan då fråga: Är detta verkligen regeringens förslag?

På s. 8 i utskottets betänkande refereras det från propositionen: ”Regeringen har i propositionen angivit att utgångspunkten för den föreslagna finansieringsmodellen är att kostnaderna för mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet även i framtiden skall bäras av kommuner och landsting.” *Utgångspunkten* för propositionen – det är tungt.

På nästa sida säger utskottsmajoriteten, och där är vi för övrigt överens, att ”det inte kan vara en utgångspunkt för fastställande av statsbidragen att detta inkomstbortfall skall finansieras av kommuner och landsting”.

I propositionen sägs alltså att det ska vara utgångspunkten, och i utskottsbetänkandet sägs att det inte kan vara utgångspunkten.

I nästa stycke står det dessutom: ”Utskottet vill i stället framhålla att huvudprincipen enligt propositionen” – det är ju fantastiskt – ”är att det skall införas en statlig finansiering av kommunkontosystemet – – –.” Javisst, vi ska ha en statlig finansiering av det befintliga systemet som det är här och nu. Men vem ska bära kostnaderna vid en framtida expansion?

I fortsättningen upprepas i stort sett det som sagts i propositionen om att detta kommer att ske via en helhetsbedömning och regleras via statsbidragen.

Det här gör, fru talman, att man kan ställa frågor till Carin Lundberg och Lars Bäckström. Vem är det egentligen som ska bära kostnaderna för en expansion av systemet? Är det staten eller kommunsektorn? Vad

garanterar det som Lars Bäckström och Vänsterpartiet har fått majoriteten i det här fallet att ändra samtidigt som man ändå skriver att det är regeringens förslag? Vad garanterar det, Lars Bäckström? Nu blev det en direkt fråga, men det kan ju hända. Om utskottets utgångspunkt och huvudprincip inte är densamma som regeringens är den rimligtvis väsentligen annorlunda – väsentligen! Då, vet jag att magister Bäckström förstår, är det inte samma förslag, utan då är det ett annat förslag. Det här är en semantisk övning som bara motiveras av att man på något sätt vill rädda regeringen. Samtidigt är det ändå ett töcken. Man vet inte var man hamnar i alla fall.

Man kan också fråga varför kostnaderna för kontrollen ska ligga på kommunsektorn, vilket Centerpartiet har uppmärksammat. Det tycker jag är en viktig punkt.

Slutligen kan man naturligtvis fråga varför inte regeringen gör något åt de konkurrenssnedvridande effekterna för företagen vid entreprenader. Det är ju det stora problemet när man vill effektivisera och förvalta de gemensamma medlen. Där gör inte regeringen någonting.

Det måste vara svårt, för att inte säga pinsamt, att försvara regeringens proposition när en mycket viktig bit lämnas helt utan åtgärd.

Anf. 105 LENA EK (c):

Fru talman! Huvudproblemet med kommunkontosystemet är enligt vår uppfattning att det inte åstadkommer den konkurrensneutralitet som det syftar till och som var meningen med systemet. Exempel på detta är inläsningseffekter för huvudentreprenörer som inte kan dra av mervärdesskatt som underentreprenörer debiteras. Ett annat exempel är att de schablonersättningar som tillämpas i systemet inte alltid motsvarar den verkliga mervärdesskatten.

Det är förstås oacceptabelt att privata entreprenörer som arbetar med välfärdstjänster inte får verka på samma villkor som gäller offentliga tjänsteproducenter. Det strider också mot själva grundvalarna i och anledningen till att det här systemet finns.

Snedvridningarna i konkurrensneutraliteten har konstaterats i statliga utredningar, bl.a. SOU 1999:133. Det är alltså väl känt för regeringen att de här problemen finns. Ändå har man inte föreslagit någonting för att åstadkomma en lösning på orättvisorna. Och det är självklart inte bra.

Vidare anser jag att regeringen måste inleda ett arbete med att förenkla kontrollen av administrationen av kommunkontosystemet.

Dessutom kommer de föreslagna förändringarna att medföra högre kostnader för både kommuner och landsting samt för skatteförvaltningen. Den ökade kontrollen ligger i statens intresse. Därför borde det vara staten och inte kommuner och landsting som ska stå för de ökade kostnaderna.

Fru talman! Jag ställer mig givetvis bakom alla våra yrkanden men vill för tids vinnande ändå yrka bifall bara till reservation nr 4 om konkurrensneutralitet.

Anf. 106 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Kommunkontosystemet tror jag är någonting som är ganska obekant för hemskt många människor. Men om man ser till de viktiga verksamheterna ute i kommuner och landsting, vård, skola, för-

skola och annat, så har det oerhört stor betydelse. Faktiskt har ett sådant här system även väldigt stor betydelse för kvinnors möjlighet att bedriva verksamheter, för jobb och företagande och för rättvisa villkor på arbetsmarknaden.

Själva meningen med kommunkontosystemet, i varje fall ur Folkpartiet liberalernas utgångspunkt, är att det ska vara neutralt mellan stat och kommun när det gäller mervärdesskatt. Det ska inte påverkas av hur man organiserar verksamheter.

Det ska också vara neutralt mellan olika kommuner så att en kommun som bedriver mycket verksamhet på entreprenad just ur momshänseende inte vare sig ska tjäna eller förlora jämfört med den kommun som driver mycket i egen regi. Det ska vara neutralt mellan att driva verksamheten i egen regi och på entreprenad, i varje fall vad beträffar moms.

Det måste dessutom vara neutralt mellan kommunalt driven verksamhet och privat driven när det gäller sådant som vi brukar kalla för kundval, dvs. att brukarna faktiskt får välja själva.

Det är en viktig skillnad här. Jag som boende i en kommun kan tycka att det är oerhört angeläget att min gata blir plogad om snön faller, särskilt när det faller så mycket snö som det gjorde den här vintern. Men jag kan inte välja att just min lilla gatstump utanför mitt hus ska bli plogad av den eller den medan grannens lilla gatstump ska bli plogad av någon annan. Vi får vackert hålla oss till en plogbil och så får kommunen bestämma vem som utför arbetet. Då ska det vara neutralt ur momshänseende om det är privat eller egen regi.

Men det finns en massa andra tjänster, tjänster där huvudsakligen kvinnor är verksamma, där det faktiskt är av stor vikt för brukarna att vara den som själv avgör om det är det vårdhemmet eller den förskolan man vill välja, om det är den husläkaren eller den distriktssköterskan man vill ha.

Systemet är i dag på intet sätt neutralt mellan å ena sidan entreprenadupphandling, där det fortfarande är kommunalpolitikerna som har hela makten gentemot medborgaren, och å andra sidan det som vi ibland litet klumpigt kallar för kundvalssystem, modeller där det faktiskt är brukaren som får bestämma själv vilken av ett antal kommunalt finansierade verksamheter som man väljer. Det tycker jag är en mycket allvarlig brist.

Det här kan låta teoretiskt. Men systemet i sig driver bort från att människor får bestämma själva, och politikerna behåller makten. Det här kanske låter som om det inte spelar någon roll. Men ute i den verkliga, jordnära, konkreta vardagen är det så att en förälder som jag själv, som har valt att ha mitt barn på ett föräldrakooperativt dagis, får mindre pengar till min barnomsorg av kommunen eftersom min kommun är som så många andra kommuner och ger mindre pengar per barn till dem som väljer ett sådant dagis framför ett kommunalt. Samma pengar ska också räcka till mer än om det hade varit ett kommunalt drivet dagis.

För varje lunchportion som vi köper in på den kommunalt ägda men entreprenaddrivna restaurangen i porten bredvid går en fjärdedel av fakturan till staten. En fjärdedel av de pengar vi har fått från kommunen ska vi skicka till staten. Det säger sig självt att allt annat lika blir matportionerna mycket mindre på ett sådant dagis än på ett kommunalt, och statskassan större. Är det rimligt?

För varje hundralapp som vi köper ritpapper och pennor åt våra ungar – det får vi göra själva eftersom det är ett föräldrakooperativ som får mindre pengar av kommunen – går 25 kr till staten. Är det rimligt?

Folkpartiet liberalernas svar på den frågan är givetvis nej. Det här handlar mycket om makt. Det handlar om makt för den enskilda människan, men det handlar också om makt för alla de kvinnor som vill bedriva verksamheter efter eget huvud och som vill göra det på ett sätt som lockar medborgarna, inte alltid så att det passar in i den här typen av inte ens fyrkantiga utan väldigt avlånga system.

Genderperspektivet borde göra att man ändrar på det här systemet. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Den andra delen gäller den förändring som faktiskt finns i propositionen. För vår del konstaterar jag att den kan man både ha och mista. Vad spelar det för roll om pengarna in i systemet kommer från en avgift per näsa eller genom en minskning av statsbidraget, också per näsa? Det är något för Per Landgren, som brukar hålla på med exegetik. Det är klart att det formellt är skillnad, men i sak är det exakt detsamma.

Det vi kunde konstatera vid behandlingen var att det fanns en majoritet i utskottet som ville att det skulle bli ett entydigt beslut från denna kammare att den kvittning som görs nu skulle vara steget. Och om det i fortsättningen är så att ett antal kommuner ökar sin entreprenadupphandling ska det inte innebära att de andra kommunerna får nedskena statsbidrag och alltså mindre pengar till sin verksamhet. De ska inte behöva gå över till entreprenadupphandling för att så att säga kunna sno åt sig av detta. De ska göra det av andra skäl om de tycker att det är bra.

Vi ville ha ett tydligt beslut på detta. Det såg det ut att finnas en majoritet för. Men nu vet vi alla att det inte fungerar så i det mäktiga finansutskottet. Där går man in i ett slutet rum och gör upp om någonting helt annat. Sedan pratar man inte mer om saken över bordet utan en del sitter och skruvar på sig lite. Därför finns det nu en minoritetsreservation som om den bifalls innebär att denna kammare fattar det beslut som det finns en majoritet för, nämligen att riksdagen bestämmer att i framtiden ska regeringen inte nalla på statsbidragen om kommunerna bedriver en större andel av verksamheten i entreprenadupphandling. Jag inviterar alla som tycker att det är ett bra beslut att också förena sig med oss och rösta för reservation nr 1.

Anf. 107 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! När skattebasen breddades i samband med skattereformen 1991 fick kommunerna och landstingen en generell avdragsrätt för ingående mervärdesskatt i det ordinarie mervärdesskattesystemet. Bakgrunden till det var en önskan att utjämna mervärdesskattens konkurrensnedvridande effekter vid valet mellan att utföra tjänster i egen regi och att upphandla dem externt.

Förändringar har gjorts under åren. Det nuvarande kommunkontosystemet, som infördes 1996, bygger på kommunal självfinansiering. Avsikten var att systemet skulle vara stabilt och inte medföra ökade kostnader för staten.

Nu har det inte blivit så. Utbetalningarna från kommunkontosystemet ska finansieras med avgifter. Avgiften är nu 2 470 kr per innevånare för kommunerna och 1 050 kr per innevånare för landstingen. För år 2000

uppgick uttagen sammantaget till ca 28 miljarder kronor och prognostiseras till 29 miljarder kronor för år 2001. Under åren 1996–2000 ökade uttagen med 5,4 miljarder kronor. Detta förklaras med att utgifterna inom vård, skola och omsorg har ökat.

Avgifterna fastställs utifrån en prognos över det kommande året, vilket medför att det är svårt att undvika över- eller underskott. Vid utgången av år 2000 hade ett totalt underskott på 3,8 miljarder kronor ackumulerats i kommunkontosystemet. Staten skrev ned denna fordran per den 31 december 2000.

Underskotten har varit en del av problemet i nuvarande kommunkontosystem. Det är, som alla vet, svårt med prognoser. Men det har också varit svårt att planera eftersom besluten om avgifterna kommit i ett sent läge i kommunernas budgetprocesser.

Omfördelningseffekterna mellan enskilda kommuner och landsting har varit ett annat problem. Det är en följd av att det inte finns någon direkt koppling mellan den enskilda kommunens eller landstingets inbetalningar respektive uttag ur systemet. Om man t.ex. bygger ett stort sjukhus i Norrbottenskommunen Luleå märks detta naturligtvis också i kommunkontosystemet.

Avsikten med kommunkontosystemet var också att det skulle skapa konkurrensneutralitet. Så har det inte varit fullt ut, och regeringen avser att komma tillbaka i den frågan.

Nu har jag uppehållit mig kring det nuvarande systemet och dess brister. Men här i dag ska vi besluta om en ny finansieringsmodell för kommunernas och landstingens mervärdesskatt för icke skattepliktig verksamhet. Nu ska i stället ersättningen för ingående moms på icke skattepliktig verksamhet redovisas på statsbudgetens inkomstsida, precis som inom det ordinarie momssystemet.

Finansutskottet anser att förslagen leder till väsentliga förbättringar: Avgifterna försvinner, problemen med sena besked i budgetarbetet försvinner, problemen med över- eller underskott likaså, precis som omfördelningseffekterna.

I det nya systemet kommer en eventuell volymökning att leda till inkomstminskning för staten i stället för en avgiftsökning för kommunerna och landstingen. Regeringen anser att utgångspunkten för den föreslagna finansieringsmodellen är att kostnaderna för den mervärdesskatt vi talar om även i framtiden ska bäras av kommuner och landsting. Regeringen har därför föreslagit att statsbidragen preliminärt ska räknas ned med 31 miljarder kronor för år 2003. Finansutskottet ställer sig bakom den nedräkningen för år 2003.

När det gäller inkomstbortfall för staten som beror på framtida ökning av uttag ur systemet, anser utskottet att det inte kan vara en utgångspunkt för fastställande av statsbidragen att detta inkomstbortfall ska finansieras genom en reducering av statsbidragen. Utskottet vill i stället framhålla att huvudprincipen är att det ska införas en statlig finansiering, vilket innebär att uttagen från systemet sker över statsbudgetens inkomstsida.

Men det är klart: Regeringen har ett berättigat intresse av att göra samlade bedömningar av det samhällsekonomiska utrymmet för den kommunala konsumtionen. Om uttagen ökar på grund av volymförändringar bör behovet av förändrade statsbidrag ses i ett större sammanhang

och ingå som en del i en helhetsbedömning av kommunsektorns behov av statsbidrag.

Med denna precisering av principerna för framtida ökningar av uttagen ur kommunkontosystemet och genom att understryka att huvudprincipen är en statlig finansiering av detsamma, tillstyrker utskottet regeringens förslag till nya riktlinjer för finansieringen av kommunkontosystemet.

Utskottet tillstyrker också förslagen om förbättrade möjligheter till kontroll inom kommunkontosystemet. Det är alltid viktigt för trovärdigheten att allt går rätt till. Det gäller också kommunkontosystemet. Kontrollen skulle också kunna visa på eventuella brister och skapa förutsättningar för en enhetligare tillämpning. För mig är det faktiskt förvånande att kontrollen har varit så pass begränsad när det trots allt handlar om över 30 miljarder.

En utökad kontroll kostar förstås pengar. Hur kostnaden ska fördelas får övervägas i samband med budgetbehandlingen under hösten 2002. Utskottet avstyrker därmed Centerens motion Fi25, yrkande 2.

I yrkande 3 i samma motion från Centern vill man ha en utredning om möjligheterna att dra av ingående moms i ett och samma statligt finansierat system. För att kunna göra en sådan förändring som motionärerna vill måste först EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv ändras. Det torde inte vara möjligt inom en överskådlig framtid bedömde utskottet hösten 2000, men utskottet litar på att regeringen följer frågan. Utskottet säger samma sak i dag. Utskottet avstyrker även yrkande 3.

Så kommer vi till konkurrensneutraliteten. Regeringen skriver att kommunkontosystemet löser merparten av de konkurrensneutralitetsproblem inom kommunsektorn som momsbestämmelserna skapar – merparten. Det är klart att det kan finnas problem t.ex. inom tandvården, där privat och offentlig verksamhet konkurrerar inom ett verksamhetsområde som inte medför skattskyldighet. Regeringen har sagt att man ska återkomma i frågan, och utskottet har fullt förtroende för detta. I det sammanhanget får man väl överväga kd:s förslag i motionen Fi23 om uttagsbeskattning. Jag har för min del svårt att jämföra fastighetsskötsel och äldreomsorg.

När det gäller frågan om EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande. Regeringen får fortsätta att bevaka möjligheterna till förändring.

Regeringen har för avsikt att återkomma med en analys av effekterna. Utskottet avstyrker därför motionerna i det avsnittet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 108 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Carin Lundberg nämnde själv det orimliga i att det ska vara dyrare att gå till en privattandläkare än till landstingets folktandvård. Jag kan inte tolka Carin Lundberg på något annat sätt än att hon faktiskt instämmer i att det orättvisa konkurrensförhållande som finns mellan privattandläkare och landstingets folktandvård inte är rimligt och att det faktiskt drabbar patienterna.

När kommer regeringen att återkomma med förslag som rättar till dessa orättvisor? Det är två år sedan regeringen sade att man tänkte åter-

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

komma med förslag på den punkten. Det är tre år sedan en utredning pekade på de problem som finns. Jag tycker inte att vi kan nöja oss med att höra att regeringen ska återkomma med förslag. När tänker regeringen återkomma med förslag?

Anf. 109 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Det här med konkurrens på lika villkor är svårt. Här har vi ett exempel på hur vi har ett system och också får ett system som i huvudsak är konkurrensneutralt. Regeringen har visat på vissa problem och har sagt att man ska återkomma. Vi får ge oss till tåls ytterligare en tid. Det är inte min sak att svara på när regeringen ämnar återkomma.

När man pratar om detta verkar det vara lätt att glömma att hela syftet med kommunkontosystemet är att utjämna konkurrenssnedvridande effekter vid valet mellan att utföra tjänster i egen regi eller att upphandla motsvarande tjänster från externa entreprenörer. Det är fråga om drygt 30 miljarder kronor för att komma åt konkurrenssnedvridningen. Det måste väl ändå vara något att vara nöjd med.

Frågan är hur överhängande detta problem är. Hur mycket bättre skulle det bli i Dikanäs där den nuvarande tandvården i folktandvårdens regi har kunnat upprätthållas tack vare en s.k. kombinationssysselsättning? Kombinationssysselsättning är inte så ovanligt i våra glesbygder, men just den här kombinationen är det. Det är en deltidsarbetande tandläkare som är präst på andra halvtiden. Nu flyttar vederbörande tillbaka till Skåne, och dikanäsborna står helt utan tandläkare.

När man pratar med någon på landstinget får man svaret att villkoren för etablering är desamma vare sig man är inom folktandvården eller är privattandläkare. Problemet är bristen på tandläkare. Detta är en del av konkurrensen vi sällan talar om, nämligen att vi har stora områden i vårt avlånga land som ingen vill konkurrera om. För mig är det ett större problem.

Anf. 110 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Bristen på tandläkare hänger nog ihop med någonting annat i sammanhanget. Förra året var det nästan lika många tandläkare som flyttade ut från landet som utexaminerades från tandläkarhögskolorna.

Frågan om vad som driver tandläkare och andra högutbildade ut från landet löser vi nog inte i den här debatten. Men en sak kan vi inte komma bort ifrån, och det är att det system som gäller i dag gör det dyrare för människor att gå till privattandläkare än till landstingets folktandvård.

Jag hade hoppats att Carin Lundberg, som representerar regeringspartiet, kunde ha gett besked om när man vill att denna orättvisa ska upphöra. Men eftersom Carin Lundberg uppenbarligen inte känner sig som en representant för regeringen undrar jag om hon åtminstone kan ta på sig uppgiften att till regeringen framföra det viktiga i att man återkommer med förslag på den här punkten.

Anf. 111 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Villkoren för etablering av tandläkare är desamma vare sig man jobbar inom folktandvården eller man är privattandläkare.

Vilka avgifter den enskilde ska betala för sin tandvård beslutas numera av landstingsfullmäktige. Inte heller där finns det någon skillnad. Problemet är bristen på tandläkare, särskilt i glesbygd.

Vi ser över hela västvärlden att människor väljer att flytta till storstäder och kuster, och det är ett stort problem för oss. Det är ett mycket större problem än en del konkurrenssnedvridande effekter i kommunkontosystemet.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

Anf. 112 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Carin Lundberg har själv refererat till EG:s mervärdesskattedirektiv. Fördelen med s.k. uttagsbeskattning är just att den är EG-konform. Att försöka insinuera paralleller mellan äldreomsorg och fastighetsbeskattning är helt enkelt oseriöst.

Låt mig ställa en rak fråga till Carin Lundberg: När avvägningen över det generella statsbidragssystemet är gjord, vem är det till syvende och sist som bär kostnaderna för en expansion av det här nya systemet? Svara på den frågan! Vem blir det? Blir det regeringen eller blir det kommunsektorn?

Anf. 113 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Om vi ska diskutera vem som ska bestrida kostnaderna är mitt svar väldigt enkelt: Det är skattebetalarna. Sedan är det en fråga om fördelning och helhetssyn vem som ska stå för vilka kostnader. Det är precis det som vi skriver om i detta betänkande, att man måste se till helheten när man gör bedömningar, om det skulle visa sig att ökade uttag ur kommunkontosystemet gör att man måste fundera på statsbidragen också.

Dessutom vill jag säga att jag beklagar att Per Landgren anser mig vara oseriös när jag jämför fastighetsskötsel och äldreomsorg. Jag tycker att det är en stor skillnad. Fastigheter står på fast grund och kan inte flyttas, medan äldreomsorg kan utföras på många olika ställen i landet och i kommunerna.

Anf. 114 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det har inte med själva uttagsbeskattningen som sådan att göra. Det finns ju momsbelagd verksamhet som kanske har långt större skillnader än dem som Carin Lundberg nämnde nu. Det här är en ren formsak, som i och för sig kan vara viktig. Jag uppfattar jämförelsen som oseriös och på gränsen till infam – som om vi skulle jämföra äldreomsorg med fastighetsskötsel. Det är inte seriöst.

Vem bär kostnaderna? Är det staten eller kommunsektorn? Ja, det gör skattekollektivet, sade Carin Lundberg. Det är ett sätt att försöka smita undan. Jag tror inte att Kommunförbundet och Carin Lundbergs egna partikamrater nöjer sig med ett sådant svar. Men nu får vi det till protokollet, och då vet Kommunförbundet och Landstingsförbundet m.fl. att det är skattekollektivet. Det är så Socialdemokraterna resonerar.

Anf. 115 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det här förslaget, med förtydligandet från utskottet, är väl avvägt. Vi talar om att det inte är någon automatik åt något håll.

Man skulle kunna jämföra kraven på finansiering med indexering, dvs. automatiska omräkningar. Vi har haft många sådana. Vi har också sett vad som inträffar vid ekonomiska kriser. Om vi skulle se på t.ex. pensionärernas krav på kompensation för de basbeloppshöjningar som de anser sig ha rätt till, skulle det innebära en ökning av pensionerna med ca 10 %, och kostnaden skulle vara ca 25 miljarder. Var skulle det tas? Vem skulle betala det?

Jag vill ha politiska beslut framför automatiska uppräknings. Jag vill inte heller ha några automatiska nedräkningar. Jag vill inte ha någon automatik åt något håll. I stället anser jag att regeringen i sina förslag när det gäller statsbidragen till kommunerna ska se på helheten och som vanligt använda sunt ekonomiskt förnuft.

Detta är en väldigt viktig fråga, eftersom kommunerna och landstingen utgör en betydande del av samhällsekonomin. Kommunsektorns utgifter motsvarar drygt 22 % av Sveriges BNP 2001. Ser man tillbaka en tid kan man konstatera att utvecklingen i fasta priser visar på en minskning under 90-talet, främst på grund av sämre skatteunderlagstillväxt, minskade statsbidrag och ökade socialbidragskostnader. Under 2001 ökade konsumtionsavgifterna i fasta priser med 1,9 % och under 2000 med 2,6 %. Det är inte någon liten fråga vi talar om, utan en sektor som har stor betydelse för samhällsekonomin.

Det innebär inte att jag inte tycker att kraven på finansiering på grund av uttag ur kommunkontosystemet ska prövas välvilligt. Kommunernas och landstingens verksamheter är viktiga för vår välfärd.

Anf. 116 LENA EK (c) replik:

Fru talman! År 1991 infördes ett system för generell avdragsrätt för ingående mervärdesskatt för kommuner och landsting i det ordinarie mervärdesskattesystemet. Det avskaffades vid EU-inträdet, och 1996 kom det kommunkontosystem som alla nu kämpar med.

Att det system som vi har är konkurrenssnedvridande har konstaterats, både av utskottsmajoriteter under dessa år och av regeringen under dessa år. Att kostnaden för en privat utförd tjänst är högre än för den som kommunen står för är klart. Det är det som ger den konkurrenssnedvridande effekten. Att den är tydlig har konstaterats om och om igen.

Regeringen sade år 2000 att man skulle analysera detta och återkomma med förslag i en proposition. I år har vi jobbat med ytterligare en proposition, och man säger att man kommer att analysera det här.

Hade det inte varit bra, om utskottsmajoriteten nu tycker att det här är konkurrenssnedvridande, att begära att regeringen ska återkomma med detta förslag? Nu har vi väntat efter två propositioner, och det har fortfarande inte kommit.

Det finns ett område till där vi har väntat och det fortfarande inte har kommit någon handling. Ett EG-direktiv är inte någon gudomlig ordning som inte går att förändra. Vi har inte sett i något offentligt dokument sedan 1996 att regeringen har tagit initiativ för att förändra EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv. Ändå säger utskottsmajoriteten fortfarande

trosvisst att man utgår från att regeringen bevakar detta ärende – efter alla dessa år, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 och 2001, och fortfarande 2002. Är det inte dags att begära handling av regeringen?

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

Anf. 117 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Att det finns problem med konkurrensneutraliteten har vi redan talat om flera gånger nu i kväll. Det är inte heller okänt för regeringen, som har sagt att man ska återkomma i frågan. Som representant för regeringspartiet litar jag helt på att man kommer att arbeta med de här frågorna, men jag kan inte ange någon tidsplan.

Det är viktigt att komma ihåg att syftet med kommunkontosystemet är konkurrensneutralitet. Över 31 miljarder används i detta syfte. Under hela 90-talet har det skett en ökning av entreprenörer och köp av tjänster. Om jag fortsätter med exemplet äldreomsorg, var det 9,4 % av äldreomsorgstagarna som fick hjälp av privata vårdgivare under år 2000.

Man kan se stora skillnader mellan olika delar av landet i äldreomsorgen i privat regi. Det är vanligast i storstäder, i förortskommuner och större städer. Det är av orsaker som jag tidigare tog upp med Gunnar Axén. Vi har olika problem i olika delar av landet. Men jag är helt övertygad om att regeringen kommer att återkomma till de här problemen och också kommer att göra sitt för att påverka EG:s sjätte momsdirektiv.

Anf. 118 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Carin Lundberg och jag är sådana som faktiskt gärna pratar regionalpolitik och tycker att det finns ett syfte med det. Det tragiska med kommunkontosystemet är att konkurrenssnedvridningen blir ännu värre i kommuner där man har ont om pengar och där medborgarna har en låg medelskattenivå därför att det finns mindre pengar att köpa tjänster för och betala avgifter för. Det innebär att valfriheten och mångfalden blir mindre i de här områdena. Då är det ännu mera förvånansvärt att utskottsmajoriteten inte kan begära att regeringen kommer med ett förslag.

När det nu är så att kommunkontosystemet är till för att rätta till konkurrenssnedvridning och alla parter konstaterar att det fungerar konkurrenssnedvridande, vad är det då som gör att det inte kommer fram ett förslag som åstadkommer att kommunkontosystemet fungerar som det är tänkt att det ska göra? Vad är det som gör att utskottsmajoriteten inte kan begära detta förslag av regeringen? Man skulle kunna ta hela steget och göra ett riktigt bra system, ungefär som det som vi hade en gång i världen, genom att bearbeta EU för att ändra sjätte mervärdesskattedirektivet. Det är ju inte omöjligt, men det krävs att det finns med i en förhandling som en första början. Det hade varit rimligt, för både Carin Lundberg och jag ser detta mervärdesskattedirektiv som ett hinder. Vi hade kunnat få en utskottsmajoritet som hade begärt en sådan handling från regeringens sida. Men en sådan handlingskraft går inte att spåra i något tillgängligt dokument i någon databas, tyvärr.

Anf. 119 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Lena Ek och jag är överens om det viktiga i regionalpolitik. Men vi ser lite olika på möjligheterna till valfrihet och särskilt valfrihet i de mindre kommunerna. Problemet är att man inte får valfrihet i alla

kommuner. Det beror inte på kommunkontosystemet och dess konkurrenssnedvridande effekter utan på andra saker. Det beror t.ex. på att marknaden, entreprenörerna, inte tycker att det är tillräckligt lönsamt eller intressant att bosätta sig i t.ex. Dikanäs och vara t.ex. tandläkare på halvtid. Kundunderlaget i Dikanäs är inte större än att det räcker med en deltidsarbetande tandläkare.

Jag ser fram emot fler och större diskussioner om en verklig valfrihet i hela landet, också i de mindre kommunerna.

Anf. 120 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Det här betänkandet gör mig glad. Jag är glad för att det är ett bra beslut, glad för att vi politiker är så eniga. Trots den debatt som vi för är vi eniga om mycket i det här betänkandet, och det gör mig glad.

Fru talman! De beslut som vi nu fattar är värda att vara glad för. De beslut som vi kommer att fatta kommer att skapa bättre rättvisa mellan kommuner. Det kommer att öka kommunernas möjligheter till långsiktig planering. Jag tror, fru talman, att det med all sannolikhet också kommer att skapa ett större utrymme för kommunernas satsningar på vård, skola och omsorger i egen regi eller i annan form – det är en sannolikhetsbedömning som är mycket rimlig – men framför allt långsiktighet, förutsägbarhet och neutralitet mellan kommunerna.

Det enda som gör mig fundersam just nu är varför vi inte tagit det här beslutet långt tidigare. Lena Ek sade att det infördes 1996. Vi skulle ha gjort det från början, Lena Ek. Då hade vi varit förståndiga. Eller vi skulle i alla fall ha gjort det några år tidigare. Men där har vi brustit här i kammaren i fråga om att motionera. Jag kan två mina händer, för vi har tagit upp det i förhandlingar och diskussioner med våra vänner i Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Därför har vi inte motionerat, vi har haft den möjligheten att påverka. Till slut har vi nått den enighet som vi har nått i dag, och det är bra, mycket roligt.

När det inte finns något negativt med de beslut som vi nu tar – det är nästan alltid så att gör man något bra finns det en baksida, det finns inget sådant som gratisluncher – finns ingen förlorare. Jag har suttit och fundrat: Vem förlorar? Finns det inga förlorare borde vi ha gjort det här för länge sedan. Jag har kunnat hitta en enda förlorare på det vi gör i dag. Det är om det skulle finnas någon sådan individ som tyckte att vi ska ta ut något slags avgift för ingenting som gör att vi kan sänka statsbidragen så att vi sedan kan höja dem. Men någon sådan människa kan inte finnas, för det vore en meningslös åtgärd. Det finns ingen förlorare. Den enda tänkta motståndaren kan inte finnas. Det finns inga förlorare på det här, och det är bra.

Tänk efter vad vi nu gör egentligen. Någon har nämnt siffran 31 miljarder. När systemet infördes höjdes statsbidragen med 23 miljarder. Men det finns en skillnad där emellan på 8 miljarder. Vem har fått betala de 8 miljarderna? Ja, det är de som betalar in kommunalskatt, för de har fått leverera in dessa 8 miljarder till staten. Vem som betalar är enkelt att se, det är de som har betalat in det till staten. Någon sade att man skulle räkna näsa för näsa, det var väl Karin Pilsäter. Det är så redan nu, Karin Pilsäter, att den avgift som har funnits har inte varit en avgift, utan det har varit en nedräkning av statsbidragen. Det är så det har varit.

Kommunerna fick ökade statsbidrag med 23 miljarder, men så har man räknat ned dem så att de har förlorat 8 miljarder. Det är ett tydligt exempel.

Jag ska berätta hur det är, fullt sanningsenligt utan att förtiga någonting. Under de gångna fyra åren har vi i riksdagen, på förslag av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister, höjt statsbidragen med hela 18 miljarder till Sveriges kommuner, en rejäl satsning. Men samtidigt har vi tagit ut en ökad momsavgift, som reducerat statsbidragen med 6 miljarder. Nettot med höjningen har varit bara 12 miljarder. Det är vackert så, det har varit en förstärkning. Men 12 är mindre än 18. Man skulle ha anledning att vara stoltare över 18 än över 12, det förstår alla. Men jag är glad för 12. Skulle vi kunnat hade vi haft mer, men det är en annan sak.

Varför är det som vi har gjort i dag så oerhört viktigt? Jo, det är att nu mäter vi tydligt med raka enkla mått, vi vet vad vi ger till kommunerna och vi har inga diskretionära finanspolitiska åtgärder som nästan ingen människa begriper hur det kan vara. Men det är helt enkelt om man uttrycker det enkelt. Kommunkontosystemet, Ludvikamomsen, har i verkligheten fungerat som en Ludvikareduktion. Det man så att säga har gett med vänsterhanden har man tagit tillbaka med högerhanden genom Ludvikareduktionen, förvandlat 18 till i realiteten 12. Det tar vi bort nu, och vi tar bort det systemet att kommun A har fått skicka pengar till kommun B. Så har det fungerat hittills i praktiken. Norbergs kommun som styrs av en vänsterpartist, Kent Persson heter han väl, har fått skicka pengar till av en moderat styrt Stockholm, Cederschiöld tror jag han heter. Det systemet försvinner nu, och det är utmärkt, jättebra. Att vi kan göra sådant här under en så stor enighet är oerhört betryggande.

Per Landgren ställde en fråga: Hur ska det bli i framtiden? I framtiden ska det bli precis så som vi vill allesammans här i kammaren. Det är så trevligt! Så ska det bli när vi är så eniga, och det är så fantastiskt. Man kunde nästan tro att man var i Högsta sovjet. Enda skillnaden är att här gör vi det frivilligt, där gjorde man det under helt andra omständigheter.

Men det här beslutet är fattat nu i enighet. Blir det ökade uttag ur systemet ska det vara konkurrensneutralt. Då ska inte kommunerna få ökade avgifter eller minskade statsbidrag, för då är det per definition inte konkurrensneutralt. Det ökade uttaget ska ju kompenseras. Annars är det inte konkurrensneutralt, Per Landgren. Därför ska det bli såsom socialdemokrater, miljöpartister, vänsterpartister, kristdemokrater, folkpartister, moderater och centerpartister vill att det ska bli, och såsom vi vill att det ska bli ska det vara. Det är det som är fantastiskt.

Sedan är det också fantastiskt att de borgerliga partierna avger en reservation för att understryka sin enighet med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Man skulle kunna säga som min mormor sade en gång: För den som gärna vill sjunga räcker det alltid till visor.

Men jag tycker om er visa ändå. Jag är inte arg på den. Vi har inte suttit på nätter och diskuterat på nätter, utan vi har resonerat på dagtid lugnt och sansat. Jag måste säga att jag är lite skamsen över att vi inte skrev tydligare från början. Nu tror jag inte att någon försökte att lura mig medan jag råkade blunda till. Men om jag har missat och inte varit tydlig nog kan andra också ha rätt att missa och inte vara tydliga nog.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

Det är ju det vitsen med riksdagens beredning, att man ska studera och analysera propositionerna och se om regeringen missat något. Har regeringen varit otydlig? Är det som regeringen har sagt svårtolkat? Ja, sade vi i finansutskottet, men det är inget att skämmas över. Det är ju därför som vi har en riksdag. Om inte det vore riksdagens uppgift kunde vi avskaffa den.

Det är oppositionens uppgift att nagelfara förslagen. Om man inte har varit med under hela tiden som dessa åtgärder vidtogs och preciseringarna gjordes kanske man är lite misstänksam. Jag litar på socialdemokrater och miljöpartister, men jag begär ju inte att alla ska ha samma förtroende som jag har för dessa två partier.

Ni har reserverat er, och skulle det bli en fnurra på tråden vet ju jag att jag har vänner i viken som har reserverat sig. Det känns tryggt att veta.

Skulle det mot all förmodan bli så att det blev ett regeringsskifte och en borgerlig regering, skulle jag i alla fall på en punkt kunna sova lugnt, och det är att kommunkontosystemet kommer att fungera såsom jag vill att det ska fungera. Det gör mig också glad att veta det. Det känns oerhört tryggt att vi kan fatta det här beslutet.

Ni har reserverat er och påtalat att det återstår konkurrensproblem. Ja, det vet vi väl. Det vet ju regeringen också. Det behöver man inte berätta för den. Men vad ni saknar i era reservationer är en ansats till lösning. Man behöver ju inte berätta för någon att det är soligt i dag eller att det regnar, om det nu gör det. Om man ska berätta för folk att det regnar bör man också berätta att man har ett paraply som kan användas som skydd. Men det är det som ni borgerliga inte har gjort. Ni har inte ens kommit med en antydning till lösning mer än – ursäkta mig Per Landgren, som är en hederlig människa – uttagsbeskattningen. Ursäkta mig, men det är ett riktigt stolpskott. Det skulle betyda att man lade skatt på kommunerna för att de drev skolor, det är konsekvensen. Ni kan inte mena allvar.

När det gäller vem som ska finansiera kontrollen skriver vi i betänkandet att det ska avgöras i samband med budgeten i höst. Det är ingen fara med det.

Anf. 121 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Jag vill först ge en eloge till Lars Bäckström. Det är tack vare hans skarpa iakttagelseförmåga som vi kunde rätta till de problem i regeringens förslag till beslut som i framtiden annars skulle leda till nya skevheter och orättvisor mellan kommunerna. Jag förstår att Lars Bäckström är hjärnan bakom den nya konstruktionen.

Det är inte konstigt att oppositionen hyser en viss misstänksamhet mot förslagens konstruktion. Å ena sidan finns det ett nytt förslag till hur systemet ska utformas. Å andra sidan föreslår utskottsmajoriteten att man ska bifalla regeringens ursprungliga förslag till beslut. Det är inte konstigt att vi blir lite misstänksamma, Lars Bäckström.

Men med den skarpa hjärna som Lars Bäckström besitter kan han kanske utreda vari logiken ligger när man å ena sidan föreslår ett nytt system och å andra sidan föreslår att vi ska bifalla regeringens förslag till beslut.

Skulle inte Lars Bäckström känna sig lite tryggare om han röstade för det nya systemets utformning så att det blir riksdagens beslut?

Anf. 122 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jo, det skulle kännas lite tryggare, men jag är ingen trygghetsnarkoman. Jag litar på vännerna i Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Pacta sunt servanda, har jag lärt mig att det heter. Jag visste inte det så noga, men det betyder tydligen att avtal ska hållas. Jag räknar med det och det utgår jag ifrån.

Men Moderaterna var inte med och tecknade kontraktet, så jag kan förstå dem. Jag tackar för berömmet. Jag läste en sak i en gammal bok som jag skulle vilja säga till Axén: Giv åt Ståhl en penning också. Det är inte bara jag som ska ha beröm. Det finns goda krafter också i andra partier och särskilt hos Kommunförbundet och Landstingsförbundet som uppmärksammade utskottet på frågan genom ett brev som jag tror var daterat den 6 maj. Det var oerhört viktigt för utskottets beredning.

Men visst är jag glad om jag har kunnat hjälpa till. Jag ska inte sätta något ljus under skäppan. Jag har försökt att dra mitt strå till stacken i den här frågan, och det har jag gjort under några år. Därför är jag glad över det.

Men jag tror vi kan lita på det, Gunnar Axén. Skulle det hända någonting vet vi var har analogerna, så då hjälps vi åt. Men jag tror inte att det ska behövas. Avtal kommer att hållas.

Sedan får jag erkänna att jag inte bara ska ha beröm. Jag ska också ha kritik för att jag inte uppmärksamade de otydligheter som fanns i tid. I propositionen står det både–och. På s. 20 står det som utskottet preciserar och på s. 21 står det lite annat som är svårtolkat.

För att travestera mina vänner socialdemokraterna vill jag säga att jag inte är helt stolt över att vi missade i början, men jag är nöjd över att vi har gjort preciseringar. Jag är inte stolt, men jag är nöjd med det handlandet.

Anf. 123 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Lars Bäckström sade tidigare att det har varit så här i praktiken hela tiden. Det var just det som jag sade. Skillnad blir det ju först om fortsatta förskjutningar mellan egen regi och entreprenadupphandling inte ska medföra statsbidragsminskningar. Givet att kostnaderna i övrigt är lika höga handlar det om en förskjutning mellan stat och kommun, precis som Lars Bäckström sade. Skattebetalarna har fått betala kommunalskatt för att täcka upp moms. Det har staten tjänat på medan skattebetalarna har förlorat. Det är det som vi vill bort ifrån. Det är därför som vi tycker att det är viktigt att det beslutet blir tydligt.

Nu tillstyrker majoriteten den oklarhet som Lars Bäckström själv säger finns i propositionen. Det är möjligt att Lars Bäckström tror på pacta sunt servanda. Men de som har träffat pensionsöverenskommelser och uppgörelser om finansiell samordning vet nog med sig att det är bättre att man räknar fingrarna när man är färdig än att man litar för mycket på det här.

Nu är tydligen Lars Bäckström lite hasardintresserad. Men för den kommunala verksamhetens, förskollärarnas och sjukvårdsbiträdenas skull hade varit bra om han hade ägnat sig åt *gambling* vid något annat tillfälle.

Fru talman! Jag vill fråga Lars Bäckström en helt annan sak, nämligen: Hur kan det komma sig att Vänsterpartiet är så oerhört lite intresserat av det som jag menar är den stora jämställdhetsfrågan, nämligen konkurrensneutralitet för grävmaskinister och snöröjare, men inte konkurrensneutralitet för undersköterskor och förskollärare?

Anf. 124 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Karin Pilsäter, vi har ju drivit på och varit mycket aktiva för att få till stånd den här reformen. Jag måste påtala att Folkpartiet inte har motionerat – i alla fall inte vad jag kan påminna mig – i den riktningen om konkurrensneutralitet för kommunsektorn som helhet. Folkpartiet har inte motionerat till den här propositionen.

Man kan anklaga mig för att jag inte var nog uppmärksam när propositionen skrevs, men jag måste återgälda kritiken till Folkpartiet som inte ens väckte en motion. Det var andra krafter som fick påpeka nödvändigheten av dessa preciseringar. Sedan anslöt sig Folkpartiet, och det var alldeles utmärkt. Men det är ju inte så att Folkpartiet har behövt att dra med sig Vänsterpartiet, utan i den här beredningen var det snarare tvärtom.

Sedan var Folkpartiet väldigt läroaktigt och kom snabbt till samma slutsats som vi, så mycket att man t.o.m. ville reservera sig. Men då sade jag: Nej, vi behöver inte göra det när vi har en så tydlig skrivning i betänkandet.

När det gäller det andra Karin Pilsäter tar upp vill jag säga att det finns ett verkligt stort problem som bör kunna hanteras, och det är tandläkarfrågan. Den tror jag kan hanteras. Den rimliga lösningen blir nog kanske i så fall att skattebelägga verksamheten.

I övrigt har inte heller Folkpartiet presenterat några som helst idéer om hur man ska nå de mål som Folkpartiet har. Det är inte möjligt att föra in friskolorna under det mervärdesskattepliktiga området. Det tillåter inte EU-reglerna. Det är kristallklart.

Anf. 125 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! För att kunna göra en bra lösning krävs det att man först erkänner att det finns ett problem. Finns det inget problem behöver ju inte problemet lösas.

Jag tycker att det är lite konstigt att man bara talar om detta med tandläkare – vilket det för övrigt tidigare var en ganska bisarr diskussion om – när det faktiskt är så som jag beskrev i mitt anförande, att för varje ask med kitor som ett föräldrakooperativ köper ska en fjärdedel av beloppet på kvittot skickas till staten, dvs. att samma anslag från kommunen ska räcka till högre utgifter. Man måste ju erkänna att det är ett problem innan man över huvud taget kan hitta en lösning.

Jag gör inga anspråk på att ha varit den som har drivit fram den här förändringen från början. Men när vi nu gemensamt har blivit uppmärksammade på det första problemet, varför då inte också gemensamt hitta en tydlig och säker lösning? Det tycker jag är lite konstigt. När vi gemensamt har blivit uppmärksammade på ett problem och har ett gemensamt förslag till lösning, varför kan vi inte då också fatta ett beslut om det? Det är min första fråga.

Och i den andra delen: Om vi inte kan övertyga Lars Bäckström och Socialdemokraterna ens om att det finns ett problem, kanske vi måste släpa ut er på de shoppingronder som vi föräldrakooperatörer ägnar våra söndagar åt för att ni ska förstå detta.

På friskoleområdet har man lagt till en regel som innebär att kommunerna måste förse även friskolorna med momskompensation, men det gör att det utifrån ett kommunalt perspektiv verkar dyrare med friskolor. Detta är tekniskt svårt att hitta en lösning på. Men varför kan vi inte först och främst gemensamt konstatera att det är ett problem? Då kanske vi, i alla fall vi som vågar prata om saken så att andra hör, också kan hitta en lösning.

Anf. 126 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! För att göra det tydligt, visst är detta ett problem för denna verksamhet. Det kan väl ingen förneka. Men poängen med politik är inte att bara peka på ett problem utan att också komma med en idé om hur det ska lösas.

Jag välkomnar en motion från Folkpartiet – det kunde redan ha gjorts till denna proposition – med en grov skiss på en lösning av problemet, för det är mycket svårhanterat. Men det är ju snart allmän motionstid. Det är bara några månader dit.

Vi kan gärna, varhelst Karin Pilsäter vill, sätta oss ned och diskutera tekniken för att hantera det här problemet. Jag är jättevillig att göra det. Men jag vill också berätta för denna kammare att ingen i Vänsterpartiet, mig veterligen, har en konkret lösning på problemet. Därför försöker vi inte gå ut och ge intryck av att vi har det. Jag försöker inte på en marknad säga: Titta vad jag har här. Alla ser då att det är tomt i händerna. Om jag som politiker säger att jag har en lösning men inte har någon lösning, kommer väljarna att vända sig med misstro mot mig som politiker. Det går inte att lura väljarna.

Har Folkpartiet konkreta lösningar, så låt oss diskutera dem. Om ni bara säger att ni skulle vilja ha en lösning, kan jag säga att det skulle jag också vilja ha. Men fram till den dagen jag har en lösning påstår jag inte att jag har det.

Anf. 127 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Några av bristerna i kommunkontosystemet avhjälpes, som Lars Bäckström har sagt, genom det här förslaget. Men kvar står ju neutraliteten mellan olika driftsformer. Det är ett problem som har konstaterats om och om igen under väldigt många år. Regeringen har nu i två propositioner utlovat förslag för att rätta till detta. Jag undrar varför Vänsterpartiet och Lars Bäckström inte kunde vara med på att begära att regeringen lägger fram ett förslag efter de här åren.

På samma sätt hindrar EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv oss från att använda en lösning som vi vet fungerar rätt bra ändå. Vi har också sett att under åren 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 och 2002 har det inte funnits någon ansats från regeringen att förändra direktivet. Då undrar jag: Varför kunde inte Vänsterpartiet vara med på att begära att regeringen sätter i gång det här arbetet?

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Förändringar i
kommunkontosystemet*

Anf. 128 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Varför? Jo, för jag begär inte att någon annan ska klara vad jag inte tror att jag själv kan klara i politiken. Jag kan aldrig säga att Jan Bergqvist ska klara en lösning, om han sedan frågar mig om jag har någon lösning och jag svarar: Nej, jag har ingen lösning. Men ni socialdemokrater är väl klokare än vi vänsterpartister.

Tror Lena Ek att vi vänsterpartister och socialdemokrater ska klara det som Centern inte förmår? Jo, tack för berömmet, men så skickliga är inte ens vi. Vi har ingen lösning, men vi erkänner att vi sitter och funderar. Men vi går inte ut och låtsas att vi har det som inte finns. Har man inte det ska man inte luras.

Lena Ek, presentera för kammaren Centerns förslag! Kristdemokraterna säger att förslaget är uttagsbeskattning. Tänk nu på svenska väljare som kan läsa detta protokoll – att ha en skatt för att kommunen har skola, en skatt för att kommunen har sjukvård. Tänk om Gunnar Axéns vänner hörde det här. Tala om rundgång när borgerliga bröder och systrar vill att kommuner ska betala skatt för att de har skolor och sedan ska ha statsbidrag för att få pengarna tillbaka. Det är rundgång i något slags extrem kubikform. Lena Ek, ni tar väl avstånd från den konstiga idén? Men vad är då ert förslag, att ändra EU:s regler och åka till Bryssel och göra revolution? Det är önskelistor, Lena Ek. Vad vill ni konkret göra? En motion, ett förslag – någon liten idé kan vi väl får höra.

Anf. 129 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Nu blir den här diskussionen närmast fänig. Vi har ju faktiskt redovisat en väg att gå som avstyrktes i majoritetens ställningstagande.

Tidigare har också Vänsterpartiet varit med på att rätta till ett problem som vi väl ändå är överens om, nämligen att konkurrensneutraliteten brister. Däri ligger mervärdesskattedirektivet.

Jag är inte det minsta rädd för att ge mig på Bryssel för att försöka ändra ett direktiv. Det har hänt både en och två och hundratals gånger förut när regler inte har fungerat. Jag förstår inte varför Vänstern av alla partier tar ett direktiv från EU som en gudagiven sanning som inte går att ändra på. Varför kräver man inte av en förhandlare som faktiskt har makten i sin hand att använda makten och röja undan de stenar som finns på den här vägen? Jag tycker att det är väldigt förvånande med en sådan naivitet och passivitet när det gäller EU-frågor, särskilt från Vänsterpartiet.

Eftersom vi har anvisat en väg att gå som vi tycker är bra, har vi faktiskt valt bort t.ex. kd:s förslag.

Anf. 130 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi har anvisat en väg, säger Lena Ek. Berätta om den vägen!

Min replik är alltså riktad till Lena Ek i Centern som sade: Vi i Centern har anvisat en väg. Då säger jag: Berätta om den vägen! Om man säger att man har en väg måste man i alla fall berätta hur den ser ut och vart den leder. Det här är ju en politisk debatt och inte någon metafysisk debatt. Vad innehåller Centerns lösning mer än att ta upp problemet med EU?

Om jag ska vara lite mer långrandig: Varför är det krångligt att ändra det sjätte mervärdesskattedirektivet? Jo, därför att alla beslut om skattefrågor fattas med enhällighet i EU, alla har vetorätt, och mervärdesskatten är en ekonomisk bas för EU:s finansieringskällor. Detta är extremt svårt att ändra.

Men, Lena Ek, berätta om er väg! Finns det ingen repliktid, går det att efteranmäla sig till talarlistan för att berätta om lösningen. Den finns ju inte, Lena Ek. Ni begär att andra ska klara vad ni inte förmår.

Anf. 131 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Detta var avsett som replik till Lars Bäckström men det blev ett anförande i stället. Lars Bäckström talade förut om Ludvikareduktionen, att man har givit med vänster hand och tagit tillbaka med höger. Jag kan väl bara en passant säga att det tycker jag kännetecknar den samlade vänsterns kommunpolitik över huvud taget. Ni har givit med vänster och tagit tillbaka med höger – eller om ni gav med höger och tog tillbaka med vänster. Det är också det Landstingsförbundet och Kommunförbundet kommer fram till netto. Det handlar inte heller om några 12 miljarder, som Lars Bäckström ändå var stolt och nöjd över.

Lycklig och glad var Lars Bäckström. En sak är säker; han var inte lycklig och glad när han hade läst propositionen, eller i alla fall när han hade läst det brev från Kommun- och Landstingsförbundet som vi fick till finansutskottet.

Då tycker jag, herr talman, att man ändå kan pressa Lars Bäckström på detta. Det är till syvende och sist en fråga om vad som är sant och riktigt här. Menar Lars Bäckström på fullt allvar att det ändå är regeringens förslag som han nu är så glad och lycklig över?

Sedan har jag ytterligare en fråga. Jag hoppas att det går bra för Bäckström att hålla ordning på detta. Om nu framtida ökningar ska ses i ett större sammanhang, som utskottsmajoriteten tycker, och att det ska regleras via de generella statsbidragen, kan då inte denna helhetsbedömning bli i praktiken omfördelande mellan kommuner och mellan lands-ting? Det är precis det som Karin Pilsäter skarpt, tycker jag, påpekade. Tidigare var det per näsa, eller per huvud, per capita, när man betalade in. Via det generella statsbidraget blir det per capita igen.

Sedan är det naturligtvis inget stolpskott, det här med uttagsbeskattning. Det är ett förslag, ett seriöst förslag. Jag vet inte om det höjer trovärdigheten att vi har fått det från riksdagens utredningstjänst. Det handlar om att i stället för förädlingsvärde skatta arbetskraft och kapital för att få en EU-konform beskattning.

Anf. 132 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag ska börja att svara på en av frågorna. Jag sade att jag var glad, men jag är inte lycklig. Jag är glad över det här förslaget för att vi är så eniga i huvudprincipen. Regeringen och vi i Vänsterpartiet sade två saker när vi skrev det här. Vi sade att genom att avgifterna tas bort försvinner också problemet med att nya omfördelningseffekter uppstår och att staten ska ta hand om finansieringen.

Sedan skrev vi längre fram hur vi skulle reglera statsbidragen, vilket kunde upplevas som otydligt. Det är det som jag nu preciserar. Det tycker jag är en rimlig bedömning. Jag kan inte heller säga att Kristdemokra-

ternas bedömning är helt orimlig. Jag tycker att den kan vara rimlig från er utgångspunkt när ni vill ha ett tillkännagivande. Det är på samma sätt.

Det viktiga är ändå att vi är överens om att om uttagen ökar betyder det att vi kanske har fått fler i entreprenad eller byggt fler sjukhus. Då ska inte det kosta kommunsektorn mindre statsbidrag. Det är det som vi är överens om; socialdemokrater som Jan Bergqvist, kristdemokrater som Landgren och vänsterpartister som Bäckström.

Det är så trygghet, och då tycker jag inte att vi behöver ha en sådan här oerhörd debatt i just den här formella frågan när vi är överens i sakfrågan. Jag hoppas att jag därigenom har försökt svara i alla fall.

Sedan har vi det här med uttagsbeskattningen. Det är klart att ni har menat det som ett seriöst förslag. Alla som nu under fotbolls-VM skjuter på mål menar det som seriösa skott. Men vissa tar i stolpen. Vissa går helt utanför.

Det var nog, om man ska vara helt ärlig, kanske lite för snällt att kalla det för stolpskott. Det var långt, tio meter, till höger eller vänster om målet, det här med uttagsbeskattning. Det skulle innebära, Per Landgren, att ni skulle ha skatt på att kommunerna driver skolor eller att landstingen skulle ha skatt på att de i egen regi har landsting, en särskild skatt för det.

Så kan man åstadkomma konkurrensneutralitet, men det är ju bisarrt. Det skapar en extremt udda rundgång. Men det blir konkurrensneutralt i en teknisk mening.

Anf. 133 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! För att ta det sista; det är klart att tanken är att det ska vara konkurrensneutralt. Sedan får det ju ske via finansieringsprincipen så att de inte betalar mer än tidigare så att det inte drabbar dem. Men egentligen är ju uttagsskatt i princip detsamma som mervärdesskatt. Det är mer en teknisk lösning som vi är ute efter.

Sedan vet jag inte om det var stolpskott. Det kan ju bli stolpe in om man tittar på det och gör en seriös behandling. Det är det jag är ute efter.

Sedan till det här med formfrågan, om det är regeringens förslag eller inte. Jag tycker att snus är snus om än i gyllene dosor. Rätt ska vara rätt. Är det regeringens förslag så ska det stå det. Här har vi sett att utgångspunkten är helt annorlunda. Huvudprincipen sägs vara annorlunda. Då känns det som att det handlar mer om att kanske gå regeringens ärenden än om att just säga vad det är. Det är min uppfattning.

Anf. 134 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Är det något som jag kan lova, och jag tror att den här kammaren tror mig, så är det att i denna fråga har jag inte direkt gått regeringens ärenden. Vad vi har gjort är att vi gemensamt har förtydligat oss på en punkt där de borgerliga partierna inte ens skrev motioner. Det visar ju faktiskt hur på bettet socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är att vi av egen kraft tar upp en fråga som inte ens oppositionen har tagit upp. Så skärpt och noggrant arbetar vi tillsammans med de gemensamma propositioner vi har lagt fram. Så öppen och god anda har vi.

Fråga är vad det betyder när vi nu har lagt fram det här. Jag hann inte med att svara på det förut. För att vara jättetydlig: Det här kan betyda att om uttagen ökar med 2 miljarder kronor kommer inte statsbidragen till kommunerna att minskas med 2 miljarder. I det tänkta läget kanske vi sedan höjer statsbidragen med 2 miljarder. I ett läge där vi hade haft det gamla systemet hade kanske någon sagt att vi inte bara ska öka statsbidragen med 2 miljarder utan med 3. Då hade det sett ut som om vi höjt dem med 3 när vi i verkligheten höjt dem med mycket mindre eftersom uttagen och avgifterna hade ökat med 2 miljarder.

Jag kan inte garantera nivån på de framtida statsbidragen, men jag kan garantera att de inte kommer att reduceras på grund av att vi upprätthåller konkurrensneutralitet och jag kan garantera att statsbidragen inte kommer att blåsas upp så att det ser ut att vara större höjningar än vad det i själva verket är. Jag kommer dessutom att garantera att vi har skapat långsiktighet och stabilitet åt kommunerna. Det är ju det som vi är överens om i kammaren.

Politik handlar om strid, men politik handlar också om att kunna erkänna: Vi är faktiskt överens. Så har vi några små skillnader, och på dem lever vi. Men i huvudsak är vi överens i denna fråga när det gäller vem som ska finansiera. Låt oss vara glada över det denna fina sommarafteon. Så fortsätter vi striden och debatten om hur vi ska skapa konkurrensneutralitet på återstående områden. Det emotser jag när de borgerliga partierna kommer med konkreta förslag i stället för önskelistor till oss socialister.

Anf. 135 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Till att börja med, herr talman, vill jag säga att vi har ju läst samma brev. Det är klart att hade vi kunnat vara med i de här slutna rummen som Karin Pilsäter talade om förut hade vi självklart också uppmärksammat det här, samma brev från Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Sedan tycker jag att vi visst har anledning att vara glada. Vi är överens, som Lars Bäckström säger. Men uppenbarligen kan man vara mer överens. I det här fallet skulle Lars Bäckström med parti egentligen stå med på reservanternas sida, eller faktiskt ha skrivit majoritetstext med oppositionen. Det blir ju ändå ett problem med tolkningen när ni fortfarande säger att det är regeringens förslag ni tillstyrker. Regeringens förslag gick ju ut på att de här kostnaderna även i framtiden ska bäras av kommuner och landsting.

Det är där tolkningsproblematiken kommer in. Jag är bara rädd för att det kan krypa in någonting via köksdörren och att Lars Bäckström kanske av taktiska skäl har öppnat för den möjligheten. Det vore inte bra.

Anf. 136 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Låt oss då gemensamt hålla vakt både vid köksdörren och huvudingången. Jag tror att vi klarar det, för vi har nu enats om att ha ett system som är uthålligt, stabilt och rättvist mellan kommunerna. Norberg skickar inte längre pengar till Stockholm. Det är utmärkt. Det är neutralt som helhet. Kommunsektorn förlorar inte på att det läggs ut entreprenader. Jag är ingen vän av entreprenader men det ska vara Stockholmsväljarna som bestämmer det. Kommunsektorn som helhet

kommer inte att straffas om Cederschiöld eller Axén Olin fortsätter sin politik. Norberg ska inte betala för det. Vi är överens om detta, och vi har nått oerhört långt i denna fråga.

Vad är Per Landgren orolig för? Han undrar: Är det propositionens text som gäller? Ja, det står i propositionen att det ska vara statlig finansiering och att vi ska ta bort problemet med att nya omfördelningseffekter uppstår. Ska man förhindra att nya omfördelningseffekter uppstår måste man säga att staten får ta hand om eventuella ökningar. Annars kommer med obönhörlig logik nya omfördelningseffekter att uppstå, eller så uppstår med obönhörlig logik nackdelar för de kommuner som vill lägga ut på entreprenad.

Vi har uppfyllt de här kriterierna. Det ska erkännas att vi tillsammans, vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister, uttryckte oss lite oklart när vi skrev detta. Det är ju det vi har rättat till.

Jag är inte stolt över att vi hade de oklarheterna, men jag är nöjd med att vi har kommit så här långt och nått denna otroligt breda enighet i utskottet. Därför säger jag återigen: Jag är nöjd men inte stolt.

Anf. 137 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Det kan låta betryggande, men det var den här formuleringen i ett större sammanhang med hänsyftning på de generella statsbidragen. Om Bäckström sitter i opposition efter valet gör vi gemensam sak då, så att köksdörren stängs igen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

9 § Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1997–2001

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU22

Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1997–2001 (skr. 2001/02:104).

Anf. 138 ANNA ÅKERHJELM (m):

Herr talman! Det här betänkandet handlar som sagt om statens upplåning och skuldförvaltning. Ämnet är minst sagt både abstrakt och teoretiskt, men inte desto mindre har det stor betydelse för den vanlige medborgaren. Statsskuldens storlek är faktiskt något som intresserar och som man undrar över och ställer frågor om när man kommer ut på olika ställen i landet. Man har en mycket bestämd uppfattning.

Det mål och den beslutsstruktur för statsskuldspolitiken som redovisas i skrivelsen gäller sedan 1998. Det är regeringen som anger riktlinjer för statsskuldens sammansättning och löptiden, och det är Riksgäldskontorets styrelse som omsätter dessa riktlinjer i strategiska beslut och operativ förvaltning. Sådan är arbetsfördelningen.

Regeringens beslut om riktlinjer för de tidigare åren i utvärderingsperioden innebär att statsskuldens fördelning på olika skuldslag låg fast. Inför 2001 beslutade man däremot att valutaskuldens andel av statsskulden skulle minska under de tre kommande åren.

Nu blev det inte så. På grund av kronans svaga ställning utvecklades valutaandelen i motsatt riktning under våren, och regeringen fick i stället i juli månad justera ned amorteringsriktmärket, och Riksgälden fick, till skillnad från tidigare etablerad praxis, i uppdrag att väga in kronkursen vid beslut om amorteringstakt.

Hur slår då detta, inte minst mot allmänheten? Jo, det man redan hade märkt inför planeringen av sommarsemestrar och i många fall redan tagit konsekvenserna av – med en svag krona kan man nämligen inte resa så långt – fick nu ett helt annat ansikte. Kronans svaga ställning fick större konsekvenser än det egna semester målet.

Herr talman! Vi har i en gemensam borgerlig reservation, nr 1, vilken jag redan nu yrkar bifall till, velat peka på just problematiken, svårigheten och sårbarheten. Den svenska kronan har kontinuerligt försvagats sedan 1996. Kronan har fortsatt att försvagas, trots att inflationen i Sverige inte har varit högre än i omvärlden. Det tyder på ett bristande förtroende för tillväxtkraften i den svenska ekonomin. Det är mot den bakgrunden märkligt att regeringen sätter mål för statsskuldspolitiken som bygger på en oförändrad eller förstärkt kronkurs.

Som vi ser det bör målen för valutaamorteringen utformas i överensstämmelse med hur den ekonomiska politiken förs. Alternativt bör amorteringstakten för valutaskulden bedömas utifrån det statliga lånebehovet och inte efter kronkursens utveckling.

Herr talman! I ytterligare en reservation utvecklar vi våra synpunkter på Riksgäldsspar. Det är tidigare kända ställningstaganden. I skrivelsen framgår det att regeringen menar att Riksgäldsspar ska ta markandsandelar för att kompensera för nedgångar i premieobligationer.

Vi för vår del menar att denna sparform, som ju vänder sig direkt till hushållen och som har stora likheter med vanligt banksparande, bör avvecklas så fort som möjligt. Vi anser att det är olämpligt att en statlig myndighet som Riksgäldskontoret agerar som en aktör bland flera på en konkurrensutsatt marknad. Det ligger, som vi ser det, utanför Riksgäldskontorets huvuduppgifter och fyller ingen direkt funktion när det gäller statsupplåning och skuldförvaltning.

Jag har redan tidigare yrkat bifall till reservation 1.

Anf. 139 LENA EK (c):

Herr talman! Ambitionen att reducera valutaskulden förra året har inte uppfyllts. Riksgäldskontoret har valt att begränsa amorteringen av statsskulden till 15 miljarder kronor, och regeringen har under året beslutat att sätta ned amorteringsriktmärket från 35 miljarder till 25 miljarder kronor.

I den proposition om den långsiktiga ekonomiska politiken som har förelagts riksdagen ökar låneskulden. Genom det beslut som där föreslås ökar låneskulden under året, och kurvan för statsskuldens minskning har därmed brutits.

Det här är förstås en mycket oroande utveckling, samtidigt som det ligger ytterligare förslag som är utgiftsdrivande i regeringens ekonomiska vårproposition. Stor betydelse i sammanhanget har förtroendet för den svenska ekonomin och den svenska valutan. Det grundar sig till stor del på hur den svenska tillväxten går.

Det är i det här sammanhanget också sorgligt att konstatera att det inte finns tillräckligt många förslag som håller uppe tillväxten. Under året har också prognoserna för den svenska ekonomiska tillväxten justerats ned ett flertal gånger.

Detta, herr talman, är bakgrunden till att Centerpartiet har ställt sig bakom den reservation som i betänkandet kallas reservation 1. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Anf. 140 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! När man studerar regeringens skrivelse med beskrivning av statsskuldshanteringen och mål och riktlinjer för statsskuldspolitiken får man liksom en känsla av att regeringen ägnar sig åt samma typ av spaning efter en förbättrad kronkurs som man gör när det gäller konjunkturen.

Det ligger inte inom ramen för den här diskussionen, men tyvärr verkar man i regeringen – det finns ingen representant för den här – tro att det är genom att liksom spana på tänkbara förändringar och hoppas som det blir en förändring, i stället för genom att ägna sig åt det som faktiskt är regeringens och politikens uppgift. Den uppgiften är att skapa förutsättningar för en ökad växtkraft som varaktigt skulle påverka även kronkursens utveckling. Man kan inte bara förlita sig på utifrån kommande förändringar och fromma förhoppningar.

Under senare tid har kronkursen förstärkts, men det är ju inte ett resultat av den politik som förs, utan det är ett resultat av andra, yttre förändringar. Man kan inte bygga målen på att man, så att säga, ska kunna hoppas fram en varaktig förstärkning av kronkursen.

I övrigt, för att inte trötta talmannen och övriga närvarande ledamöter, vill jag, med instämmande i det som Lena Ek och Anna Åkerhielm har framfört beträffande både statsskuldspolitiken i stort och Riksgäldsspar som en något mindre fråga, säga att jag givetvis står bakom innehållet i reservationerna, men för egen del yrkar jag inte bifall till någon av dem.

Anf. 141 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Här behandlar vi den årliga utvärderingen av statens upplåning och skuldförvaltning för perioden 1997–2001. Utskottet föreslår att skrivelsen ska läggas till handlingarna. Och jag yrkar bifall till förslaget samt avslag på reservationerna.

Statens upplåning och skuldförvaltning är väl inte precis det som man kommer att tala mest om vid höstens alla togmöten. Men det är en stor och viktig fråga när man ser på hur mycket pengar som är inblandade. År 1996 uppgick statsskulden till 1 439 miljarder kronor. År 2001 hade den sjunkit till 1 176 miljarder kronor.

Och alla vet vid det här laget att ”den som är satt i skuld är inte fri”. Det kostar att ha stora lån. Räntebetalningarna på statsskulden uppgick till drygt 81 miljarder kronor för 2001, vilket är 9 miljarder kronor lägre

än året före. 81 miljarder kronor är svindlande mycket pengar. Det är lika mycket som hela barnomsorgen kostar under två år.

Lånebehovet har trots dessa enorma summor minskat successivt, främst till följd av en snabbare ekonomisk tillväxt och en sanering av statsbudgeten. Fr.o.m. 1998 var lånebehovet åter negativt, dvs. statsbudgeten visade knappt överskott. Överskott har vi nu haft under de senaste fyra åren.

Det vi ska göra här i dag är att bedöma den utvärdering som regeringen har gjort av hur väl Riksgäldskontoret lyckats med sitt uppdrag. Utskottet anser att vi med godkännande kan lägga skrivelsen till handlingarna.

De borgerliga partierna är inte nöjda med förvaltningen av statsskulden.

Riksgäldskontoret har försökt väga risken med en för hög valutaskuld mot risken att en amortering sker till en oförmånlig kurs och reducerade amorteringstakten under 2001 av kostnadsskäl. Den svenska kronan framstod som svag samtidigt som fundamentala faktorer i den svenska ekonomin talade för en långsiktigt starkare krona. Riksgäldskontoret bedömde vidare att tillfälliga faktorer, som den svaga börsutvecklingen och förväntningar om strategiska omallokeringar till utländsk valuta, låg bakom kronans svaghet. Då dessa tillfälliga effekter klingat ut bedömdes således att kronan skulle förstärkas under de närmaste åren och att en långsammare avbetalningstakt i detta läge skulle minska kostnaderna i skuldförvaltningen.

De beslut som Riksgäldskontoret fattade förefaller ha vilat på stabil grund. Riksgäldskontorets bedömningar om kronans utveckling är rimliga, och förväntningarna om minskad kostnad för skuldförvaltningen torde ha infriats.

Under förutsättning att kronförsvagningen under 2001 kan ses som tillfällig, bedömer utskottet att fördröjningen av amorteringen av valutaskulden var kostnadsmässigt motiverad.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en djupare utvärdering bör anstå tills en längre utvärderingsperiod föreligger.

För övrigt kan vi glädja oss åt att kronan har stärkts under den senaste tiden.

Herr talman! I debatten om det förra betänkandet diskuterade vi konkurrensneutralitet. Där framförde de borgerliga partierna hur viktigt de tycker att det är med konkurrens inom den kommunala sektorn. Jag tycker också att det är viktigt med konkurrens inom den statliga sektorn och då särskilt när det gäller hushållssparande.

Riksgäldsspar riktar sig till hushållen och har till sin konstruktion stora likheter med vanligt banksparande. De fyra borgerliga partierna anser att det är olämpligt att Riksgäldsspar är ett alternativ på en konkurrensutsatt marknad.

Regeringens mål för upplåning på hushållsmarknaden är att uppnå största möjliga kostnadsbesparing i förhållande till alternativa upplåningsformer på bank- och obligationsmarknaden. Under uppbyggnadsskedet av Riksgäldsspar uppstod kostnader som belastade resultatet. Men sedan 1999 uppvisar sparformen positiva resultat och, särskilt under 2001, stigande volymer.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Utvärdering av
statens upplåning
och skuldförvaltning
1997–2001*

Regeringen anser att det är viktigt att Riksgäldsspar ges tid att utvecklas till en attraktiv sparform på den svenska sparmarknaden, inte minst för att kontoret ska kunna uppnå stabilitet i upplåningen från hushållen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

*Materielförsörjning
och forskning*

10 § Materielförsörjning och forskning

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU11
Materielförsörjning och forskning (förs. 2001/02:RR7).

Anf. 142 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Detta betänkande är ett stort steg framåt när det gäller försvarets materielförsörjning. Jag ska citera några nyckelmeningar i utskottsbetänkandet.

”Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att det finns ett behov av en *övergripande strategi* för det militära försvarets materiel-försörjning, forskning och teknikutveckling. Materielförsörjningen behö-ver bli mer flexibel och ges större utrymme för handlingsfrihet än hittills. Den s.k. spårbarheten mellan operativ förmåga och materielförsörjning behöver utvecklas, liksom formerna för styrning och uppföljning.”

I detta instämmer vi helt och fullt. Vi har under flera år drivit frågan om att materielförsörjningen måste ses över och bli mer rationell. Betän-kandet är därför ett stort steg framåt, men därigenom kommer man inte till rätta med gamla synder. Vi har kvar skönhetsfläckar i form av gamla, dyra och tunga materielbeställningar. Jag tänker i första hand på JAS-projektet. Fram till år 2007 är vi uppbundna med kontrakt som kostar oss 7 miljarder kronor per år som skulle kunna användas till bättre ändamål både inom försvaret och utanför försvaret. Jag ska därför på några punk-ter precisera vår kritik mot detta projekt. Det är kanske det största indu-striprojektet i Sveriges historia. Jag ska utelämna de etiska och moraliska aspekterna på detta, även om man kan ha synpunkter på dem.

Jag tänker i första hand på affärsidén som blir allt sämre. Nu är mot-köpen uppe i 150 % i de senaste offerterna för att man ska få sälja JAS. Om tjeckerna skulle köpa JAS-plan för 10 miljarder kronor av det svensk-engelska konsortiet så måste staten gå in med garantier om mot-köp på 15 miljarder kronor. Det säger sig självt att det inte är någon ly-sande affärsidé, i varje fall inte för den svenska staten. Och dessa pro-gnoser har inte blivit bättre med åren.

Nu har vi under flera år krävt att vi ska omförhandla dessa kontrakt. Vi menar att det är möjligt att göra det. Men vi får hela tiden höra att man sitter fast i dessa kontrakt och att man inte kan komma ur dem. Men jag tror inte att det är riktigt sant om man ser på vad som händer i övrigt i ekonomin. Jag tänker framför allt på den stora ekonomiska krisen i tele-kombranschen. Där ser vi att operatörerna har köpt på sig kontrakt för flera hundra miljarder ute i Europa som de inte har lyckats finansiera och förverkliga. Det i sin tur sätter press på leverantörerna Nokia, Ericsson

och andra leverantörer av telekomutrustning. Vad gör man då? Jo, då omförhandlar man kontrakten. Det är precis vad som pågår nu.

Jag ska citera från en rapport i Dagens Industri den 30 maj, alltså för bara någon vecka sedan.

”Nästan alla avtal som de europeiska operatörerna har slutit med leverantörer av 3 G-utrustning håller på att omförhandlas. Priserna är nu nere i mindre än hälften av vad de var när de första avtalen skrevs för två år sedan.”

Detta är alltså fullt möjligt inom den privata sfären. Men staten kan inte röra ett finger för att omförhandla ett 20 år gammalt avtal som helt uppenbart är till nackdel för försvaret, för Sveriges industri och för svensk tillväxtpotential, så visst är det omöjligt!

Man kan då säga att förhandlingsläget är mycket dåligt. Vad har staten att sätta emot?

Ja, då kan jag gå till ett annat inlägg i Dagens Industri för ett par månader sedan där man ser hur staten agerar. Det gäller samma koncern. Saab i Linköping vill ingå i ett stort europeiskt projekt, Airbus, för tillverkning av jätteplan. Flera länder är inblandade i detta.

Efter många förhandlingar med JAS-konsortiet, Saab, har man lyckats förhandla sig fram till stöd i miljardklassen. Man behöver inte betala tillbaka om projektet inte lyckas. Dessutom är det hemliga förhandlingar – som det är när det gäller mycket annat i den här branschen.

Jag menar att om det hade funnits lite känsla hos Rosengren och Näringsdepartementet hade man kunnat ta upp en förhandling och säga: Okej, ni kan få pengar till framtidsprojektet Airbus mot att vi slipper köpa in när det gäller den överbeställning av JAS-plan som alla har konstaterat finns. ÖB själv har ju konstaterat att det finns minst 40 plan för mycket, troligen mer.

Det finns alltså fortfarande, menar jag, tid och intresse för att agera på det här området. Det behöver inte vara kört när det gäller att binda upp sig med för stora utgifter i årtal.

Sedan vill jag påminna om att efter år 2007 kommer nästa stora investering, för då ska det här JAS-planet också beväpnas, vilket inte skett än så länge. Då tillkommer ytterligare miljarder för skattebetalarna.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 143 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall bara till reservation 2.

Herr talman! Det kan inte vara riktigt att Försvarsmakten lägger pengar på och ägnar tid åt att stödja krigsmaterielindustrins exportansträngningar. Skattebetalarna subventionerar redan den här sektorn i en utsträckning som saknar motstycke i svenskt näringsliv.

Försvarsmaktens medverkan i krigsmaterielexportansträngningar står också i direkt motsats till vad regeringen skriver om att upprätthålla respekten för de mänskliga rättigheterna.

Hur gör man när man beväpnar diktaturer som systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna? Det vore långt bättre om regeringen lät en överdimensionerad vapenindustri ta konsekvenserna av en krympande marknad och tillät en nödvändig avveckling.

Mot bakgrund av förra överbefälhavarens bedömning av behovet om 60–80 JAS-plan är det inte rimligt att fullfölja köpen av 200 plan. Och mot bakgrund av den gynnsamma säkerhetspolitiska utvecklingen kan det heller inte vara rimligt att köpa ett stort antal JAS-plan utöver behovet för att ha som tillväxtberedskap. Det måste bli billigare för skattebetalarna att avbeställa materiel som inte längre behövs.

Anf. 144 BERNDT SKÖLDESTIG (s):

Herr talman! I betänkande FöU11 *Materielförsörjning och forskning* behandlas sex motioner samt förslag från Riksdagens revisorer i ämnet och regeringens bedömningar i proposition 2001/02:10 som rör materielförsörjning och forskning.

De beslut som vi under åren 1999 och 2000 fattade här i kammaren om en ominriktning och förnyelse av hela försvaret har följts upp med ett antal utredningar och rapporter om materielförsörjningen och forskning – senast i och med Styromutredningen, vars betänkande överlämnades i april i år.

Utskottet anser att regeringen nu har ett bra underlag för att fullfölja utarbetandet av en strategi för försvarets materielförsörjning och forskning och förutsätter att riksdagen ges möjlighet att ta ställning till den övergripande strategin för försvarets materielförsörjning och forskning.

När det gäller den försvarsindustriella utvecklingen delar utskottet regeringens syn att det är viktigt att behålla industrikompetens för en säker materielförsörjning.

Herr talman! Som en följd av den strategi som utarbetas kan den analytiska kompetensen i regeringen behöva förändras. Utskottet anser att det ankommer på regeringen att göra dessa förändringar – alltså inte riksdagen. Samma åsikt har utskottet när det gäller förändringar i de finansiella reglerna för att åstadkomma en större flexibilitet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Herr talman! Jag vill på min partigrups vägnar tacka de fem ledamöter i utskottet som inte kandiderar för omval. Jag vill tacka dem för ett fint kamratskap i utskottsarbetet. Inte minst gäller det Henrik Landerholm som på ett utmärkt sätt har skött sitt ordförandeskap i utskottet. Jag vill önska dem alla allt väl i livet utanför riksdagen.

Slutligen vill jag också tacka kanslipersonalen för ett mycket bra jobb under mandatperioden – alltid lika kunnigt och lika engagerat.

Anf. 145 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Det blir ett kort anförande där jag inledningsvis yrkar bifall till Folkpartiets reservation nr 3 – som en motvikt till reservation nr 2 – där vi vill påtala vikten av svensk försvarsindustri som betyder mycket för den inhemska militära utvecklingen av den sidan och för civil verksamhet som kommer ut ur den svenska försvarsindustrin. Men först och främst är vår reservation en påtalan angående samverkan, samordning, mellan svenska industrier, nordiska industrier och försvarsindustrierna i Europa. Kanske framför allt trycker vi på att Sverige inte får glömma vikten av den transatlantiska länken.

Med dessa få ord tackar också jag för den pågående sessionens debatter i försvarsutskottet och yrkar, som sagt, bifall till reservation nr 3.

Prot. 2001/02:119
4 juni

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

11 § Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2001/02:NU15
Vissa utrikeshandelspolitiska frågor (prop. 2001/02:131).

Anf. 146 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 15 innehåller inte några stora förändringar i förhållande till tidigare ställningstaganden, utan i huvudsak är det fråga om en upprepning av tidigare ståndpunkter.

I grunden handlar betänkandet om frågan om handeln eller biståndet är den viktigaste punkten för att utveckla många av u-länderna. I våra reservationer hävdar vi att handeln, inte biståndet i sig, är det som har utvecklat en stor del av u-världen och även Sverige i historisk tid.

Den svenska historien går i grunden tillbaka till 1870-talet då frihandeln kom till Sverige. Det var då som vår ekonomiska utveckling tog fart. Vi fick en mycket stark ekonomisk tillväxt under perioden 1870–1930. Det handlade om frihandeln som en av de starkt bidragande orsakerna. Men det handlade också om betydande investeringar i fråga om kapital och kunskap, huvudsakligen från den anglosaxiska världen.

Den svenska historien hade inte blivit denna *success story* om de starka handelsnationerna vid denna tidpunkt hade tillämpat stränga sociala klausuler eller miljöklausuler. I och med att den svenska ekonomin var dålig – vi gick från en situation då Sverige var mycket fattigt – var förhållandena inom industrin och exportnäringen ganska besvärliga.

Med detta vill jag ha sagt att det inte är så att man med sociala klausuler eller miljöklausuler i den internationella handeln kan skapa bra förhållanden inom respektive land. Det handlar om att skapa bra handelsregler. Vi försöker hjälpa varje land att förbättra de sociala förhållandena för de anställda inom näringslivet, samtidigt som vi stärker miljön.

Detta kan inte ske genom att WTO eller andra organisationer ställer hårda krav på länderna. Det måste vara ett samspel mellan de rika länderna och de fattiga länderna. Det får aldrig vara så att de rika länderna påtvingar de fattiga länderna sina regelverk och sin syn på andra länders samhällssystem eller på demokrati. I stället måste det vara en växelverkan. Det måste finnas ett starkt behov inom varje land av att ändra utvecklingen.

Vi ska självfallet hjälpa utvecklingsländerna med någon form av teknikbestånd, så att de kan komma med i den internationella handeln och delta i WTO-samarbetet. Många delar i det samarbetet är tekniska och svåra, och det fordrar juridisk och ekonomisk expertis. Där har vi ett biståndsansvar.

Däremot kan vi inte acceptera att Sverige ska vara pådrivande när det gäller att ställa sociala krav och miljökrav i strid med u-ländernas egen

uppfattning. Vi kan självklart tänka oss ett samarbete med u-länderna för att stärka deras position.

Vi fruktar att det är tydliga fackliga protektionistiska krav som gör att man vill driva arbetet med dessa klausuler. Effekten blir protektionism, och det är ett hot mot u-ländernas utveckling. Vi finner också att det framför allt är u-länderna som kritiserar denna typ av klausuler.

För att återgå till den svenska historien kan jag säga att utvecklingen mellan 1870 och 1930 inte hade varit så enastående om vi hade drabbats av samma sociala klausuler och samma miljöklausuler som u-länderna nu drabbas av. Det hade varit en mycket mer utdragen process. Det hade tagit mycket längre tid för Sverige att gå från att vara ett av Europas fattigaste länder till att bli ett av världens rikaste.

Vi har i en annan reservation en del kritik när det gäller regeringens syn på arbetet med WTO och utrikeshandelsfrågorna. Jag säger inte att vi har diametralt motsatta åsikter, för så är det inte. Det handlar snarast om nyansskillnader. Vi tycker att EU med regeringens goda minne och till följd av för svag kritik driver en alltför jordbruksprotektionistisk politik och en alltför protektionistisk linje när det gäller tekoindustrin, som definitivt hämmar många u-länders utveckling. Möjligheterna till ekonomisk utveckling och standardutveckling i dessa länder försämras därmed.

Den protektionism inom jordbruket och tekoindustrin som finns inom EU innebär med andra ord att man försvagar världshandeln och försvårar de fattiga ländernas utveckling. Konsumenterna i västvärlden får svårare att köpa billiga och bra varor.

De reservationer som vi har påtecknat i detta betänkande står vi självfallet bakom. Vi betonar gärna att det inte finns några fundamentala åsiktsskillnader utan att det snarast handlar om nyansskillnader när det gäller synen på hur vi ska tackla krav på sociala klausuler och miljökláusuler, t.ex., som man från i-världen försöker pressa på u-världen.

Vi ser det som en samarbetsfråga. Vi ska hjälpa dessa länder med sociala rättigheter och med att ställa krav på näringslivet och vad gäller miljön. Vi ska ge bistånd till lämpliga delar.

Vi ska inte sitta på våra höga hästar eller inta vad som kan uppfattas som någon form av nykolonial inställning. En del u-länder uppfattar industriländernas agerande på det viset.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1, som jag kommer att yrka på rösträkning för. Vi står självfallet bakom också de övriga reservationer i betänkandet som vi har påtecknat.

Anf. 147 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Åhörare! Handel mellan människor, folkgrupper och olika länder har pågått i tusentals år. Denna handel har bidragit och bidrar till ökat välstånd inom en rad områden. Handel och kommunikation mellan folken och världsdelarna har också ökat kunskapen om olika kulturer och livsvillkor och olika länders förutsättningar. Detta är bra och värdefullt.

Men den världsomspännande handeln är inte enbart av godo. Den vållar också stora problem inom en rad områden. Den har exempelvis skapat klyftor mellan i- och u-länderna när det gäller ekonomiskt välstånd och social välfärd.

Inte minst inom miljöområdet har ökad tillväxt, ökad konsumtion och ökad handel mellan framför allt i-länderna skapat ofantliga miljöproblem som hotar hela det ekologiska systemet.

Den internationella parlamentariska unionen, IPU, har antagit en resolution inom området globalisering, multilaterala institutioner och internationella handelsavtal. IPU noterar den ökande betydelsen av internationell handel och dess direkta inflytande på utveckling och välfärd i alla nationer. Man uttrycker oro för att det nuvarande handelssystemet skulle vara partiskt till förmån för de utvecklade länderna och för att det skapar problem för många u-länder.

Därför understryker IPU behovet av att parlamenten och parlamentarikerna ser globaliseringens fördelar och att den kommer också u-länderna till del, så att människorna i dessa länder uppnår större socialt och ekonomiskt välbefinnande. Enligt IPU bör parlamenten ha en mer aktiv roll inom den internationella handelsområde.

Mot denna bakgrund uppmanas det internationella samfundet och särskilt WTO att skapa ett mer demokratiskt, rättvist, transparent och icke-diskriminerande multilateralt handelssystem. Frihandelsprincipen är viktig särskilt i u-länderna. Men de måste få en reell möjlighet att bli delaktiga och påverka besluten.

WTO kommer att ta ett större ansvar för hållbar utveckling, men det måste resultera i konkreta åtgärder. Ekologiska intressen borde viktas lika högt som ekonomiska.

De finns klara behov av att förbättra WTO:s regelverk i en mer demokratisk, jämställd och rättvis riktning. Det finns behov av att öka och fördjupa samarbetet med andra organisationer, som ILO och miljö- och konsumentorganisationer.

Inom jordbruksområdet bör det ske många reformeringar inte minst av de gällande jordbruksstöden. Områden inom jordbruket som bör förstärkas är livsmedelssäkerheten, djurskyddet, kvinnors möjlighet att äga och kontrollera jordbruksproduktionen och landsbygdsutvecklingen, för att ta några exempel. Även arbetsrätten bör förstärkas. Likaså bör man råda bot på en situation med snedvriden konkurrens genom låga löner, barnarbete och usel arbetsmiljö.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram och yrka bifall till reservation 7 i betänkandet.

År 1977 tillsatte Världsbanken och Internationella naturvårdsunionen en världskommission om dammar – WCD. Världskommissionen har lagt fram ett förslag till normer för hur dammbyggen ska planeras, beslutas, genomföras och förverkligas.

Enligt vår mening är dessa riktlinjer värda att tas på allvar. Det är inte en fråga enbart för Sverige att vara föregångsland inom miljöområdet. Vänsterpartiet anser att Sverige bör anta WCD:s riktlinjer.

På detta sätt skulle Sverige göra en stor insats i världen genom exemplens goda makt inför andra biståndsmyndigheter, exportkreditorgan och dammföretag. Även Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna bör påverkas.

Med stöd från miljöorganisationer över hela världen finns det anledning att uppmana Världsbanken och exportkreditmyndigheter att hålla inne allt ekonomiskt stöd till nya dammprojekt innan WCD:s riktlinjer

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

har antagits av dessa institutioner. Den nämnda motionen bör således bifallas av riksdagen.

Anf. 148 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1. Vi kristdemokrater står förstås bakom alla de reservationer som har vår partibeteckning, men för att vi ska vinna tid nöjer jag mig med detta.

I tidningen *Entreprenör*, som ges ut av Svenskt Näringsliv, kunde man i det senaste numret läsa en artikel som hade rubriken "Lyft för Indiens fattiga". I den här artikeln återges en beskrivning av författaren Lasse Berg, som bl.a. besökte Indien 30 år efter en tidigare resa. För 30 år sedan beskrev han en oerhörd misär i landet, och nu säger han bl.a.: Jag blev enormt förvånad över de oerhörda förändringarna till det bättre som skett i levnadsvillkoren för de fattiga människorna som vi nu återvände till.

Han ger flera exempel. Bl.a. handlar det om en kastlös familj som tidigare levit i stor fattigdom. Genom fotografier visas skillnaden mellan nu och då. Marken i gränderna är stensatt. Det finns avlopp. Husen är av riktigt tegel. Författaren beskriver hur familjen har fått höjd levnadsstandard på flera andra sätt. De har el. De äter och klär sig bättre, och de har TV.

Det barnarbete i glashyttor som Lasse Berg beskrev vid skiftet mellan 60-tal och 70-tal hade nu försvunnit. Arbetsmiljön i glashyttorna hade genomgått en radikal förbättring. Han pekade också på förbättringar i mångmiljonstaden Calcutta, där det för ett kvartssekel sedan fanns mellan en halv och en miljon uteliggare. Nu finns det, enligt samme Bergs uppskattning, inte fler uteliggare än i London, vilket kanske är illa nog.

Utvecklingen i Indien har gjort att medellivslängden under de senaste 25 åren har ökat från 46 år till 63 år och att andelen fattiga i befolkningen har halverats. Det här är naturligtvis en fantastisk och oerhört glädjande utveckling.

De mekanismer som ligger bakom de väldiga höjningarna av levnadsstandarden i bl.a. Indien men också i Kina anser Lasse Berg vara

- den gröna revolutionen, som har lett till en bättre avkastning på grödorna
- institutionella förändringar – Kina saknar dock fortfarande det viktigaste, en demokratisering
- en ekonomisk tillväxt, som är en av de viktigaste motorerna och som drivs av internationell handel på ett helt annat sätt än för några decennier sedan.

Det här visar att saker och ting förändras. Det som kunde upplevas som omöjligt för 25 år sedan är i dag verklighet på många håll. Det finns möjligheter att förändra, och väldigt mycket förändras till det bästa.

Demokrati och marknadsekonomi är vägen till ekonomisk utveckling. En förutsättning för en fungerande marknadsekonomi är att vi har ett aktivt handelsutbyte inom länder men också mellan länder. Bistånd är bra. Bistånd behövs, men de verkliga ekonomiska lyften kommer som en följd av arbetsfördelning och handel.

Det betänkande som vi i dag behandlar handlar om utrikeshandel, och det finns en betydande enighet mellan riksdagens partier, möjligen med något undantag. Hela utskottet är överens om handelsutbytet välsignelsebringande effekter och en bred majoritet om att WTO är nyckeln i det här sammanhanget. Det är genom WTO som vi kan åstadkomma viktiga förändringar som kan höja människors levnadsstandard. Vi är också överens om att WTO:s regelverk behöver förbättras. Allt det här är bra för Sverige, vårt eget land, och också för den rika delen av världen, men det är kanske ändå mest angeläget för att man ska åstadkomma bättre villkor för de människor som bor i de allra fattigaste länderna i världen.

På några punkter har vi kristdemokrater, trots allt, tillsammans med andra partier, Folkpartiet och Moderaterna och i något fall också Centern, sett oss föranlåtna att reservera oss. Det handlar om WTO-frågor. Det handlar om EU och utrikeshandelspolitiken samt om handel och miljö.

Gemensamt för alla de här reservationerna är att vi vill trycka på ytterligare för att Sverige ska ta sitt ansvar och fungera som en aktiv pådrivare i frihandelssammanhang. Det gör vi av det enkla skälet att det är den snabbaste och mest effektiva vägen för att åstadkomma den utveckling som är nödvändig för att lyfta upp de allra fattigaste till en bättre levnadsstandard. Men reservationerna innehåller också resonemang om ett förstärkt stöd till u-länderna i olika avseenden för att åstadkomma jämlika villkor.

Vi betonar också vikten av ytterligare insatser för att riva tullmurar och insatser för att få bort det exportstöd som den rika världen ger till sina jordbruk, som ju naturligtvis motverkar u-ländernas möjligheter att exportera varor och produkter som de skulle kunna exportera. Jag vet att det här är en oerhört grannlaga men likafullt angelägen uppgift som Sverige inom ramen för EU-samarbetet också bör verka för.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 149 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Herr talman! I denna sena men vackra sommarkväll ska jag fatta mig mycket kort och börja med att konstatera att vi har en stor samstämmighet i utrikeshandelspolitiska frågor i näringsutskottet.

Ett enhälligt utskott har också ställt sig bakom inriktningen att frihandel är en stark välståndsskapande kraft såväl för de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder.

Självklart ska även EU:s handelspolitik främja rättvis handel och hållbar utveckling. Även på de områden där EU har varit tillmötesgående har resultaten varit alltför blygsamma. Fattiga länder går miste om 700 miljarder dollar årligen på grund av handelsbarriärer från de rika ländernas sida – det påpekar vi i vår reservation.

Utskottet uttryckte för ett år sedan en stor tillfredsställelse över att beslutsprocessen inom EU hade lett fram till resultatet att de fattigaste länderna kommer att få fullständig tullfrihet när det gäller EU-länderna. Liksom då vill jag nu betona att det uppnådda resultatet endast bör ses som ett etappmål, vilket bör följas av ytterligare liberalisering av världshandeln.

En fri handel är en motor för tillväxt i alla länder men innebär särskilt för de fattiga länderna en möjlighet att förbättra sin position.

Jag vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för t.ex. jordbruksvaror och teko från alla u-länder, inte bara från de minst utvecklade länderna. Enbart en liberalisering av handeln är dock inte en lösning. Ett av problemen är att fattiga länder inte haft möjlighet att mobilisera investeringar, varken inhemska eller utländska, trots en liberalisering. Ojämlighet i den globala ekonomin är en underliggande orsak.

Under det s.k. Dohamötet var frågan om huruvida ett åtagande skulle göras för att på sikt avskaffa exportsubventionerna på jordbruksområdet för svår för EU. Det kan man bara beklaga, och från Centerpartiets sida vill vi betona att i-ländernas exportstöd till jordbruksprodukter i dag utgör ett allvarligt hinder mot u-ländernas möjligheter att exportera på världsmarknaden. Vi anser att Sverige med stor kraft bör driva att i-länderna avskaffar sådana exportstöd i fortsättningen, och vi menar att EU:s ställning i världshandeln bör användas offensivt, t.ex. som stimulans i syfte att skapa en bättre miljö generellt sett. En övergripande målsättning bör därför vara att införa någon form av grönt tullsystem, dvs. generösare tullbestämmelser för exportörer som uppfyller vissa fastställda miljökrav.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Anf. 150 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag står bakom våra reservationer men yrkar bifall bara till reservation 6.

I och med att en förhandlingsrunda nu kommer till stånd finns det anledning att på allvar försöka rätta till de problem som har konstaterats inom WTO-systemets ram. Den kritik mot WTO som har förts fram såväl från frivilligorganisationer som från utvecklingsländernas regeringar bör leda fram till att ett förändringsarbete inleds.

Kritiken gäller bl.a. avsaknad av politiska, etiska och sociala mål för WTO, bristande öppenhet och avsaknad av reellt inflytande för utvecklingsländerna.

Jag anser att det finns många tecken på att länder som genomgår en snabb liberalisering också har fått ökade inkomstskillnader, en ohållbar användning av naturresurserna och tilltagande miljöförstöring. Även om WTO har höjd levnadsstandard, full sysselsättning och ökad produktion i samklang med naturen som viktiga mål finns det i dag inte tillräckligt med instrument för att nå dessa mål.

Enligt min mening är det en viktig uppgift för Sverige att arbeta för att dessa mål kan uppnås så att FN:s stadga för mänskliga rättigheter genomsyrar handels- och investeringsfrågor inom WTO. Det bör vara en prioriterad uppgift för Sverige att arbeta för att arbetsformerna inte diskriminerar vissa länder och för att öppenheten inom WTO ökar.

Herr talman! Problemet att vissa länder kan försöka vinna konkurrensfördelar genom att ha en obefintlig eller dålig lagstiftning för miljöskydd och arbetarskydd har uppmärksamrats. Inte minst kan svaga statsbildningar och demokratier släppa fram ett brutalt utnyttjande av människor och miljö. Barnarbete, extremt låga löner, förbud mot facklig organisering m.m. är inte ovanliga företeelser.

Jag anser därför att det finns mycket starka skäl att införa sociala och miljömässiga minimikrav i WTO-systemet. Regelverket måste utformas

från utgångspunkten att det är en självklar rättighet att skydda miljö och hälsa och att det inte får uppfattas som handelshinder.

Jag menar vidare att miljökostnader måste vara en del av handeln. Regeringen måste arbeta för gemensamma internationella miljöåtgärder, exempelvis i form av en gemensam miniminivå för beskattning av koldioxidutsläpp. Det bör slås fast att miljötänkandet inte får vara ett andrahandsintresse. Tvärtom måste vårt utnyttjande av naturresurser underställas vad som är ekologiskt hållbart.

Enligt vår mening är riktlinjerna enligt Världskommissionen för dammar värda att tas på allvar. Detta är inte enbart en svensk fråga, men Sverige bör vara ett föregångsland på miljöområdet. Vi anser att Sverige bör anta denna kommissions riktlinjer. Detta bör komma till uttryck genom Sidas, Exportkreditnämndens och den svenska industrins verksamhet. Även Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna bör påverkas.

Med stöd från miljöorganisationer över hela världen finns det anledning att uppmana Världsbanken och exportkreditmyndigheterna att hålla inne med allt ekonomiskt stöd till nya dammprojekt innan kommissionens riktlinjer antagits av dessa institutioner.

Anf. 151 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Sverige har en lång tradition av att värna frihandelns principer och bekämpa protektionistiska inslag. För ett litet land som vårt med stort utrikeshandelsberoende har detta varit och kommer att vara en oerhört viktig förutsättning för vårt välstånd. Frihandeln är också en avgörande driftkraft för den globala ekonomiska utvecklingen, inte minst i tredje världen.

Alla konsumenter, både enskilda och företag, gynnas av de positiva effekterna av lägre priser, större utbud av varor och tjänster samt bättre kvalitet. Utrikesdepartementet i Australien har räknat ut att en halvering av dagens handelshinder skulle innebära globala välfärdsvinster på sammanlagt 400 miljarder US dollar per år. Det är lika mycket som om hela Kanada skulle läggas till världsekonomin.

Frihandeln innebär också en snabb spridning av information, vilket kan bidra till en omvandling av slutna samhällen till samhällen öppna för omvärlden.

Det räcker givetvis inte att göra världen rikare. Den måste också bli mer rättvis. Obalanserna mellan rika och fattiga måste rättas till. Precis som vi socialdemokrater vill ha ett rättvist Sverige vill vi ha en rättvis och jämlik värld.

För att råda bot på obalanserna mellan fattiga och rika måste de fattiga få mest. Via biståndspolitik och en successivt förändrad handelspolitik inom EU verkar Sverige för en ökad tillväxt och en långsiktigt hållbar utveckling i u-länderna.

Sverige har också sedan inträdet i EU arbetat för en avreglering av EU:s tullar och andra handelshinder. Den svenska ambitionen är att EU ska komma fram till en långsiktig och övergripande handelspolitik med en målsättning som innebär global tullfrihet för industrivaror i de mest utvecklade länderna inom en tioårsperiod. Tyvärr råder det delade meningar om detta inom EU. Det är inte heller EU:s gemensamma linje.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

De avslutande förhandlingarna i Doha hade bättre förutsättningar än de som var i Seattle. Ett av problemen i Seattle var att klyftan mellan i- och u-länder inte kunde överbryggas. Deklarationen från Doha innebär en ökad uppmärksamhet på u-ländernas problem. Att ta till vara deras intressen blir centralt i den nya förhandlingsrundan. Detta kan bl.a. betyda att i-länderna i större utsträckning än tidigare måste acceptera tull-sänkningar på varor som är av exportintresse för u-länderna.

På i stort sett varje förhandlingsområde står det tydligt att man ska ta hänsyn just till utvecklingsländernas behov. Detta är verkligen ett nytt språkbruk.

Förhandlingarna i Doha ledde bl.a. till en särskild deklaration om förbättrad tillgång på läkemedel genom ökade möjligheter att köpa eller tillverka kopior av patentskyddade läkemedel mot farsoter som aids/hiv och tuberkulos.

Förhandlingarna innebar också att den nya förhandlingsrunda som nu ska komma till stånd ska innehålla neddragningar av jordbruksstödet. Den absolut viktigaste frågan för u-länderna är just det. Den nya förhandlingsrundan har nu ett kraftfullt mandat att gå vidare. Tyvärr gick det inte lika bra på tekosidan.

Jag skulle i detta sammanhang vilja ställa en fråga till Per Westerberg. Han säger att vi skulle ha gått vidare och gjort mer på jordbrukssidan. Vad tänker han sig?

Vi ingick båda två i den svenska delegationen i Qatar. Per Westerberg vet precis som jag att det inte var så många som stödde den svenska linjen. Det var Norge och Mauritius. Det är ingen speciellt bra majoritet för att åstadkomma någonting. Jag undrar hur en borgerlig regering hade kunnat lyckas med att minska jordbruksstödet.

Jag skulle också vilja fråga Göran Hägglund varför Kristdemokraterna har bytt synpunkt. Nu tycker de att regeringen ska göra mer på jordbruksområdet. Man ska gå vidare. Man ska göra ännu mer.

När vi behandlade samma frågor i näringsutskottets betänkande 1998–1999 reserverade sig Kristdemokraterna utifrån omvänd uppfattning. De sade att de ville rikta kritik emot att regeringen drev en extrem avregleringslinje när det gäller handel på jordbruksområdet trots att Sverige saknar geografiska och klimatologiska förutsättningar för att bli ett stort exportland för jordbruksprodukter.

De sade vidare att en liberalisering av jordbrukshandeln inte får göras till ett självändamål. I stället borde, enligt utskottet, Sverige ställa sig bakom principerna för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Jag skulle som sagt vilja fråga vad som har hänt under dessa år. Jag välkomnar verkligen att vi har samma åsikt på detta område. Men vad är det som har skett som har lett till förändringarna?

Förhandlingarna fortgår också avseende tjänstehandeln. Dessa ska föras i syfte att främja dels ekonomisk tillväxt av alla handelspartner, dels utvecklingen av utvecklingsländer och där framför allt de minst utvecklade utvecklingsländerna.

Behovet av ökat tekniskt stöd och kapacitetsutbyggnad för de minst utvecklade länderna erkänns. Ett klargörande av tvistlösningsmekanismen kommer att ingå i de fortsatta förhandlingarna. Regeringens mål att skapa en bättre, tydligare och mer transparent tvistlösningsmekanism

som inte minst tar hänsyn till u-ländernas särskilda behov står högt på dagordningen. Arbetet i fråga om elektronisk handel fortsätter.

Det här bildar sammantaget en bra bas för att gå vidare. Det finns verkligen mycket att göra för att öka frihandeln och minska orättvisorna mellan i- och u-länder. Nu har vi en bra plattform för detta.

Herr talman! Allmänt sett skapar ytterligare liberaliseringar på handelsområdet förutsättningar för en effektivare resursanvändning. Samtidigt kan en ökad internationell handel som inte åtföljs av en ansvarsfull miljöpolitik ha negativa konsekvenser för miljön. I Dohaförhandlingarna blev det ett genombrott för miljöfrågorna och den hållbara utvecklingen. För första gången ska nu WTO-länderna förhandla om hur handelsreglerna ska förhålla sig till internationella miljöavtal. Inget land ska hindras från att vidta åtgärder för att skydda människor, djur, växter eller miljö.

Detta har bemötts med skepsis från u-ländernas sida. Det finns en misstanke om att i-länderna använder detta som förtäckt protektionism. På samma sätt är det med handel och arbetsvillkor.

Under WTO:s senaste ministermöte var den svenska regeringen mycket pådrivande för att det skulle inrättas ett permanent och gemensamt forum mellan WTO och ILO. Dessa frågor finns med i den nya rundan.

Men det finns som sagt en stor oro bland många u-länder för att kravet på arbetsrättsliga villkor egentligen handlar om att i-länderna vill slå vakt om de egna arbetstillfällena – alltså en maskerad protektionism. Detta är en svår avvägning som man absolut inte kan bortse från – att skilja mellan dem som motiveras av en genuin önskan om att de mänskliga rättigheterna respekteras och att vår miljö värnas och dem som använder de mänskliga rättigheterna och miljöhänsyn som en täckmantel för protektionism. Här kan Sverige spela en viktig roll, och gör så redan i dag, i att undanröja den atmosfär av misstänksamhet som finns, detta genom vår långa tradition av internationellt arbete som inte grundat sig på egen nytta.

Vi socialdemokrater anser att moral och etik måste finnas också i handeln. Vi är inga doktrinära frihandelsentusiaster som skriker: Lämna marknaden i fred! Självklart måste avarter stävjas, både i Sverige och i andra länder.

Herr talman! Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en friare världshandel, för ökad rättvisa och minskad protektionism.

Med detta yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 152 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att både Sveriges och många andra länders erfarenhet är att det är den fria handeln som skapar välståndet. Det finns ett gammalt anglosaxiskt uttalande om att det alltid är den mindre parten som vinner i ett förhållande, och så är det ofta i handeln. Den svenska erfarenheten är entydig, och det gäller också många av u-länderna.

Det gäller dock att inte förblindas av att det är planhushållningsregimer som får stödet i de här sammanhangen. I stället är det centralt att påverka dessa till ökad handel.

Vad vi försöker säga i en av våra reservationer är att när man pratar om olika sociala arbetsvillkor och miljövillkor måste det ske i samarbete med demokratiska och även andra länders regeringar så att detta att man hamnar i ett samarbete inte upplevs som protektionism, i synnerhet när det drivs från ett antal av västvärldens fackliga organisationer att höja olika sociala kostnader och olika former av miljökrav på produkter.

Sedan går jag över till Dohaförhandlingarna och den reservation där vill ha lite mer bett i våra interna EU-krav på ökad frihandel när det gäller teko och jordbruk. Vi tycker inte att det räcker att bara markera svenska intressen, utan man får faktiskt även markera mot de länder som är de största anhängarna av omfattande stöd till jordbruket, t.o.m. till jordbruksexport från EU till länder som har bättre förutsättningar att bedriva jordbruk. Det här gäller även tekodelarna. Vi tycker att det går att höja ribban – inte för att vi tror att vi når majoritet i morgon, men för att stegvis stärka opinionen för ökad frihandel. Det är det bästa u-landsbistånd vi kan ge, det bästa stödet till många av de små nationerna i världen.

Anf. 153 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Per Westerberg har sjungit frihandelns lov, och jag kan hålla med om mycket och mycket. Men man kan inte heller bortse från det faktum att handeln inte är isolerad från annat. Per Westerberg pratade om de gyllene årtiondena i svensk historia från 1890 till 1930, och då vill jag säga att under denna tid tillkom den svenska arbetarrörelsen som kraftigt drev på kraven om fackliga rättigheter, rösträtt osv. Här var Pers parti emot vartenda förslag. Detta var inget som marknadskrafterna ordnade av sig själva, utan det fanns en arbetarrörelse som drev de här kraven mot arbetsgivare och de politiska partier som fick vara med och representeras i riksdagen på den tiden. Det var inget som skedde av sig självt.

Vi tycker nog att man också kan hjälpa andra länder – inte av protektionistiska skäl men för de grundläggande rättigheternas skull, för att man är emot tvångsarbete och barnarbete och för facklig organiseringsfrihet. Det tycker vi är sådant som också måste finnas med och diskuteras när man pratar om handel.

Jag skulle också vilja fråga: Om man inte pratar om de här frågorna, tror Per Westerberg att man kommer att kunna öka frihandeln? Kommer det inte att bli väldigt mycket demonstrationer och mycket tal om att detta bara är penningens makt? Man kan tala om protektionism, och det finns i-länder som kan gömma sig bakom det. Men det finns faktiskt också motsatsen, dvs. att man kan prata gott om u-länder och gömma sig bakom det när man faktiskt är emot facklig verksamhet.

Anf. 154 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! När det gäller rättigheter och olika tydliga fackliga möjligheter är det tyvärr inte så att detta i första hand kommer i u-länderna om det är demonstrationer därför att man inte har tagit upp de frågorna, utan det är i i-länderna.

Jag delar i grunden uppfattningen om frihandeln. Vi ska inte bortse från frihandelns sätt att skapa sociala rättigheter och miljö rättigheter. Detta har drivits på genom att man fått en ökande levnadsstandard. Marie Granlund nämner själv den svenska arbetarrörelsen och de krav på bättre

arbetsvillkor som kom i Sverige från 1870-talet och ända fram till 1930 och även därefter. Men det var inte det engelska kapitalet eller det engelska ingenjörskunnandet som drev på utvecklingen i Sverige, utan det var inhemska krav. Jag tror att man måste visa respekt för demokrati och regeringar även i u-länder. Det är det jag säger: De reformer som ska ske måste ske i samarbete, samklang och respekt för människor i u-länderna. Vi får inte sitta på alltför höga hästar, även om vi kan vara pådrivande till en viss del från i-länderna.

När det gäller demokratiutvecklingen skulle väl just ett öppnande för frihandel i stora delar av Afrika vara bra för att bryta upp många av de marxistiska regimerna där, som fortfarande stoppar varje form av ekonomisk utveckling att tala om och som dessutom stoppar mycket av utvecklingen av sociala rättigheter, miljö rättigheter m.m. Jag är lite besviken på en del av Sidabiståndet som snarast används till att informera om i-världen men väl mycket ur marxistisk synvinkel och emot frihandeln, som jag tror är den bästa form av bistånd vi kan ge.

Anf. 155 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan åsikt om det sista.

Jag skulle vilja återvända till det här med jordbruket. Nu har Per Westerberg ingen möjlighet att svara, men för mig förefaller detta något märkligt. Det är klart att Sverige i förhandlingarna förde fram sin åsikt om att man ska öka avregleringarna inom EU, exportsubventionerna och annat. Men vi vet ju allihop vem det var som bromsade, nämligen Frankrike. Jag tror därmed inte att det hade spelat så stor roll om Sverige hade uttryckt det på ett annat sätt eller så. Det var helt enkelt stopp på det området.

Jag är övertygad, återigen, om att handel inte kan fungera som isolerad företeelse. Den påverkar livet i övrigt, och livet i övrigt påverkar handeln. Därför måste man också ha vissa fundamentala grunder som gäller; annars är jag övertygad om att den så viktiga utvecklingen av frihandeln kommer att stoppas. Den kommer helt enkelt inte att få gehör. Det är naturligtvis riktigt att de stora demonstrationerna har varit i i-länderna. Jag tror dock att det kommer att bli en ökad protektionism om man inte också ser att handeln inte behöver stå i motsättning till demokrati, till att människor ska ha grundläggande fackliga rättigheter, till att barn inte ska behöva arbeta osv. Det här är oerhört viktigt för mig. Fri handel skapar välstånd, men fri handel måste också följa vissa regler.

Anf. 156 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Betänkandet visar, som jag har sagt tidigare, på en betydande enighet. En sak som jag tänkte stryka under ytterligare är de rörelser som finns inom näringslivet och de mer folkligt förankrade rörelser där det handlar om ett större ansvarstagande från och genom näringslivet självt. Här finns en mängd glädjande exempel som jag tror kommer att spela en allt större roll framöver.

Jag fick en fråga om jordbrukspolitik. Har Kristdemokraterna ändrat uppfattning i den här frågan? Nej, vårt resonemang handlar här om att vi gärna ser och verkar för en liberalisering, en avreglering av EU:s jordbrukspolitik. Bort med exportstöd och tullar!

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

I reservationen står det: ”Inom EU bör ett målmedvetet arbete påbörjas för att ta fram en plan för successiv avveckling av jordbruksskyddet.” Det gör det därför att vi har varit och fortsatt är oroliga för att de svenska jordbruksföretagen, de svenska bönderna, blir satta i en position som är mindre gynnsam än den som de europeiska kollegerna har, eftersom vi i Sverige t.ex. har en skattesituation för jordbruksnäringen som är väsentligt sämre än den som finns i de länder som de svenska bönderna tävlar med på framför allt den europeiska marknaden. Vi är oroliga för att en ensidig avreglering, utan att vi i Sverige ser till att de svenska bönderna har likartade konkurrensvillkor, kommer att få negativa effekter.

Det är det som vi trycker på också i det här utskottets betänkande och som vi har tryckt på tidigare. Där finns en klar enhetlig linje. Marie Granlund bör naturligtvis utveckla sina tankegångar om hur svenska bönder ska kunna hävda sig på en marknad om avregleringen sker men svenska bönder startar från en sämre position än de europeiska kollegerna gör.

Anf. 157 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Riktigt så enkelt är det inte att linjen är kristallklar från Kristdemokraternas sida. I det betänkande som jag tidigare refererade till från 1998/99 är Kristdemokraterna på samma linje som Centern. Centerpartiet har behållit sin inställning och har fortfarande en reservation medan Kristdemokraterna numera går på Moderaternas linje. Det handlar just om jordbruksstödet. Tidigare sade Kristdemokraterna att man skulle ställa sig bakom principerna för EU:s gemensamma jordbrukspolitik och att man tyckte att den svenska regeringen gick för långt. I år tycker man att Sverige inte driver de här frågorna tillräckligt hårt i EU. Då handlar det om politiken i EU. Någonting måste i alla fall ha hänt. Det är jag övertygad om.

Jag skulle också vilja fråga Göran Hägglund hur han ställer sig till mänskliga rättigheter, facklig organisationsfrihet, tvångsarbete osv. Hur ska man komma till rätta med detta? Ser Göran Hägglund handeln som en isolerad företeelse?

Anf. 158 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! För att börja med det sista vill jag säga att vi kristdemokrater är anhängare av en marknadsekonomi inom sociala, ekologiska och etiska ramar. Vad som helst kan inte accepteras, självklart inte. Här finns ett ansvar.

Men det är också en grannlaga balansgång, det tror jag alla i kammaren är medvetna om, mellan det som Marie Granlund talade för, en dold protektionism och en vilja att ställa krav på vissa grundläggande rättigheter, vare sig det gäller fackliga rättigheter, mänskliga rättigheter eller krav som vi ställer t.ex. beträffande att få bort barnarbete.

I den huvudfråga som vi började diskutera, som handlade om jordbrukspolitik, finns det i de reservationer vi har utformat en betydande enighet mellan alla de borgerliga partierna. Jag ser inga skillnader mellan kristdemokrater och centerpartister i det resonemanget.

Vi behöver i Sverige driva en jordbrukspolitik som gör att svenska bönder och den svenska jordbruksnäringen kan hävda sig mot europeiska kolleger. Och vi bör framför allt inom ramen för EU-samarbetet verka

för att vi får en enhetlig linje som är till gagn för framför allt de mindre utvecklade länderna. Jag tror att svenska bönder har goda möjligheter att tävla i det sammanhanget, men man behöver ha villkor som är likartade kollegernas, och det har man inte med dagens jordbrukspolitik.

Prot. 2001/02:119
4 juni

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Anf. 159 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Jag är övertygad om att alla måste dra sitt strå till stacken. En avreglering av jordbruket och ett minskat stöd är det absolut viktigaste för u-länderna. Där måste nog också Sverige dra ned på sina ambitioner, precis som andra länder. Sedan kan vi tycka att vissa kanske skulle göra det ännu mer, så är det. Men återigen, jag tycker inte att den här förklaringen är kristallklar. Förra gången var man med Centern, denna gång är man med Moderaterna. Jag tycker nog att det har skett en förändring.

Sedan skulle jag vilja säga att jag tycker att det är bra att Kristdemokraterna anser att fackliga rättigheter och annat är bra. Jag blir bara bekymrad över att man verkar tro att det sköter sig självt. Jag är övertygad om att så inte är fallet utan att detta är någonting som vi alla måste hjälpas åt med och faktiskt också på olika sätt ställa krav på. Det är då vi kan få en bra och rättvis handel.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Kulturutskottets betänkanden
2001/02:KrU20 Vissa spel- och lotterifrågor
2001/02:KrU21 Lotterier över Internet m.m.

Finansutskottets betänkande
2001/02:FiU16 Utländska förvaringsinstitut

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2001/02:MJU16 Hållbar utveckling
2001/02:MJU24 En samlad naturvårdspolitik

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 4 juni

2001/02:1293 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Asylpolitiken och EU

2001/02:1294 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Kaliningrad

2001/02:1295 av *Inger René* (m) till statsrådet Britta Lejon
Övervakning av kommunikation

2001/02:1296 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Vapenleverans till Indien

2001/02:1297 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Tandhygienister

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 juni.

14 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 4 juni

2001/02:1274 av *Fanny Rizell* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Underhållsstöd

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 juni.

15 § Kammaren åtskildes kl. 21.26.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 23 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 73 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.28,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 129 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde.....	1
3 § Förnyad bordläggning.....	1
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 maj	1
SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet	1
FiU24 Tillämpning av EG-förordningen om gränsöverskridande betalningar i euro.....	4
UU11 Krigsmaterielexporten år 2001	5
UU15 Ett forskningsamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och fördraget om observationsflygningar m.m.	6
BoU14 Vissa inomhusmiljöfrågor.....	6
LU33 Ändringar i konsumentköplagen	7
5 § EU:s framtidsfrågor och verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet	7
Sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2001/02:KUU2	7
Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU10	7
Anf. 1 PER UNCKEL (m).....	7
Anf. 2 KENNETH KVIST (v).....	10
Anf. 3 INGVAR SVENSSON (kd).....	12
Anf. 4 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
Anf. 5 KENNETH KVIST (v) replik	18
Anf. 6 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	18
Anf. 7 KENNETH KVIST (v) replik	18
Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	19
Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	19
Anf. 10 KENNETH KVIST (v) replik	21
Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	21
Anf. 12 KENNETH KVIST (v) replik	22
Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	22
Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	23
Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	24
Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	25
Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	25
Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	25
Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	26
Anf. 20 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	26
Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	26
Anf. 22 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	27
Anf. 23 SÖREN LEKBERG (s)	27
Anf. 24 PER UNCKEL (m) replik	30
Anf. 25 SÖREN LEKBERG (s) replik	30

Anf. 26	PER UNCKEL (m) replik	31
Anf. 27	SÖREN LEKBERG (s) replik	31
Anf. 28	INGVAR SVENSSON (kd) replik	32
Anf. 29	SÖREN LEKBERG (s) replik	32
Anf. 30	INGVAR SVENSSON (kd) replik	32
Anf. 31	SÖREN LEKBERG (s) replik	33
Anf. 32	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	33
Anf. 33	SÖREN LEKBERG (s) replik	34
Anf. 34	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	34
Anf. 35	SÖREN LEKBERG (s) replik	34
Anf. 36	KENNETH KVIST (v) replik	35
Anf. 37	SÖREN LEKBERG (s) replik	35
Anf. 38	KENNETH KVIST (v) replik	36
Anf. 39	SÖREN LEKBERG (s) replik	36
Anf. 40	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	36
Anf. 41	SÖREN LEKBERG (s) replik	36
Anf. 42	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	37
Anf. 43	SÖREN LEKBERG (s) replik	37
Anf. 44	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	37
Anf. 45	PER UNCKEL (m) replik	40
Anf. 46	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	40
Anf. 47	PER UNCKEL (m) replik	41
Anf. 48	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	41
Anf. 49	INGVAR SVENSSON (kd) replik	42
Anf. 50	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	42
Anf. 51	INGVAR SVENSSON (kd) replik	42
Anf. 52	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	42
Anf. 53	KENNETH KVIST (v) replik	43
Anf. 54	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	43
Anf. 55	KENNETH KVIST (v) replik	44
Anf. 56	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	44
Anf. 57	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	44
Anf. 58	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	45
Anf. 59	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	45
Anf. 60	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	45
Anf. 61	MARIANNE ANDERSSON (c) replik	46
Anf. 62	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	46
Anf. 63	MARIANNE ANDERSSON (c) replik	47
Anf. 64	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik	47

Anf. 65	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	47
Anf. 66	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik.....	48
Anf. 67	BIRGITTA AHLQVIST (s)	48
Anf. 68	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	50
Anf. 69	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	50
Anf. 70	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	51
Anf. 71	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	51
Anf. 72	GÖRAN LENNMARKER (m)	51
Anf. 73	LARS OHLY (v).....	54
Anf. 74	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	57
Anf. 75	LARS OHLY (v) replik.....	57
Anf. 76	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	58
Anf. 77	LARS OHLY (v) replik.....	58
Anf. 78	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	58
Anf. 79	BERTIL PERSSON (m).....	61
Anf. 80	CHRISTINA AXELSSON (s).....	62
Anf. 81	BERIT ANDNOR (s)	64
Anf. 82	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	65
Anf. 83	MARGARETA VIKLUND (kd).....	67
Anf. 84	WILLY SÖDERDAHL (v)	68
	(Beslut fattades under 6 §.).....	68
Ajournering.....		69
Återupptagna förhandlingar		69
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....		69
	KUU2 EU:s framtidsfrågor	69
	UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet	71
7 § Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.		72
	Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU34	72
Anf. 85	MATS EINARSSON (v).....	72
	(forts.).....	74
Ajournering.....		74
Återupptagna förhandlingar		74
7 § (forts.) Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m. (forts. KU34).....		74
Anf. 86	PER LAGER (mp).....	74
Anf. 87	MATS EINARSSON (v) replik.....	75
Anf. 88	PER LAGER (mp) replik	76
Anf. 89	KENTH HÖGSTRÖM (s).....	76
Anf. 90	MATS EINARSSON (v).....	78
Anf. 91	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	78
Anf. 92	MATS EINARSSON (v) replik.....	78
Anf. 93	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	79
Anf. 94	PER LAGER (mp).....	79
Anf. 95	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	79
Anf. 96	PER LAGER (mp) replik	80
Anf. 97	KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	80

Anf. 98 KENNETH KVIST (v)	81
Anf. 99 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	81
Anf. 100 KENNETH KVIST (v)	82
Anf. 101 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	82
Anf. 102 KENNETH KVIST (v)	83
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	83
8 § Förändringar i kommunkontosystemet	83
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU17	83
Anf. 103 GUNNAR AXÉN (m).....	83
Anf. 104 PER LANDGREN (kd).....	85
Anf. 105 LENA EK (c)	87
Anf. 106 KARIN PILSÄTER (fp)	87
Anf. 107 CARIN LUNDBERG (s)	89
Anf. 108 GUNNAR AXÉN (m) replik	91
Anf. 109 CARIN LUNDBERG (s) replik	92
Anf. 110 GUNNAR AXÉN (m) replik	92
Anf. 111 CARIN LUNDBERG (s) replik	93
Anf. 112 PER LANDGREN (kd) replik	93
Anf. 113 CARIN LUNDBERG (s) replik	93
Anf. 114 PER LANDGREN (kd) replik	93
Anf. 115 CARIN LUNDBERG (s) replik	94
Anf. 116 LENA EK (c) replik	94
Anf. 117 CARIN LUNDBERG (s) replik	95
Anf. 118 LENA EK (c) replik	95
Anf. 119 CARIN LUNDBERG (s) replik	95
Anf. 120 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	96
Anf. 121 GUNNAR AXÉN (m) replik	98
Anf. 122 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	99
Anf. 123 KARIN PILSÄTER (fp) replik	99
Anf. 124 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	100
Anf. 125 KARIN PILSÄTER (fp) replik	100
Anf. 126 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	101
Anf. 127 LENA EK (c) replik	101
Anf. 128 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	102
Anf. 129 LENA EK (c) replik	102
Anf. 130 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	102
Anf. 131 PER LANDGREN (kd).....	103
Anf. 132 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	103
Anf. 133 PER LANDGREN (kd).....	104
Anf. 134 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	104
Anf. 135 PER LANDGREN (kd).....	105
Anf. 136 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	105
Anf. 137 PER LANDGREN (kd).....	106
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	106
9 § Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning	
1997–2001	106
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU22	106
Anf. 138 ANNA ÅKERHIELM (m).....	106
Anf. 139 LENA EK (c)	107

Anf. 140	KARIN PILSÄTER (fp)	108	Prot. 2001/02:119
Anf. 141	CARIN LUNDBERG (s)	108	4 juni
	(Beslut skulle fattas den 5 juni.)	110	
10 §	Materielförsörjning och forskning	110	
	Försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU11	110	
Anf. 142	STIG SANDSTRÖM (v)	110	
Anf. 143	INGEGERD SAARINEN (mp)	111	
Anf. 144	BERNDT SKÖLDESTIG (s)	112	
Anf. 145	RUNAR PATRIKSSON (fp)	112	
	(Beslut skulle fattas den 5 juni.)	113	
11 §	Vissa utrikeshandelspolitiska frågor	113	
	Näringsutskottets betänkande 2001/02:NU15	113	
Anf. 146	PER WESTERBERG (m)	113	
Anf. 147	GUNILLA WAHLÉN (v)	114	
Anf. 148	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	116	
Anf. 149	ÅKE SANDSTRÖM (c)	117	
Anf. 150	INGEGERD SAARINEN (mp)	118	
Anf. 151	MARIE GRANLUND (s)	119	
Anf. 152	PER WESTERBERG (m)	121	
Anf. 153	MARIE GRANLUND (s) replik	122	
Anf. 154	PER WESTERBERG (m) replik	122	
Anf. 155	MARIE GRANLUND (s) replik	123	
Anf. 156	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	123	
Anf. 157	MARIE GRANLUND (s)	124	
Anf. 158	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	124	
Anf. 159	MARIE GRANLUND (s)	125	
	(Beslut skulle fattas den 5 juni.)	125	
12 §	Bordläggning	125	
13 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	125	
14 §	Anmälan om skriftligt svar på fråga	126	
15 §	Kammaren åtskildes kl. 21.26	126	

